

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

MAHİR KAYNAK

1934 yılında Gaziantep'te doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladıktan sonra 1948 yılında Kuleli Askeri Li-sesi'ne girdi. 1953 yılında Harp Okulu'nu bitirdi ve 1957'de askerlikten ayrıldı 1961 yılında mezun olduğu İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne asistan oldu. 1965'te doktor, 1971'de doçent oldu. 1971'de MİT'e atandı ve 1980'de buradan emekliye ayrıldı. 1982'de üniversiteye döndü 1989 yılında iktisat profesörü olduğu Gazi Üniversitesi'nden 1993 yılında emekliye ayrıldı. Evli ve üç çocuk babasıdır.

DOÇ. DR. EMİN GÜRSES

Rize'de doğdu. Rize Lisesi'nden mezun olduktan sonra Eğitim Enstitüsü, İ.İ.T.İ.A. S.B.F. (Marmara Üniversitesi), Londra Üniversitesi (SOAS, Birkbeck College ve LSE) ve Boğaziçi Üniversitesi'nde siyaset bilimi, gelişme ekonomisi ve uluslararası ilişkiler dallarından lisans, yüksek lisans ve doktora öğrenimi gören Gürses, 1996-98 akademik dönemlerinde İ.Ü. S. B. F. Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde yüksek lisans dersi verdi. 1998-99 akademik yılından bu yana Sakarya Üniversitesi İ.İ.B.F. Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Değişik dergilerde uluslararası ilişkilerle ilgili makaleleri yayınladı.

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Mahir Kaynak & Emin Gürses (Konuşan: Cem Küçük)

PROFİL

© Mahir Kaynak & Emin Gürses © PROFİL YAYINCILIK

Yazarları /Mahir Kaynak-Emin Gürses

Konuşan/Cem Küçük

Kitabın Adı /Yeni Ortadoğu Haritası

Cenel Koordinatör/Münir Üstün

Cenel Yayın Yönetmeni /Cem Küçük

Kapak Tasarım /Kenan Özcan

iç Tasarım / Adem Şenel

Baskı/İdil Matbaası

Cilt/Yıldız Mücellit

1. BASKI ŞUBAT 2007 ISBN: 975-996-053-7

PROFİL: 17 STRATEJİ-ANALİZ : 05

PROFİL YAYINCILIK

Çatalçeşme Sk. No: 15 K.3 Cağaloğlu - İSTANBUL www.profilkitap.com/

bilgi@profilkitap.com Tel. 0212. 514 45 11 Faks. 0212. 514 45 12

Profil Yayıncılık Maviağaç Kültür Sanat Yayıncılık Tic.Ltd.Şti markasıdır.

© Bu kitabın tüm yayın hakları Emin Gürses, Mahir Kaynak ve Profil Yayıncılığa aittir.

Yazarların ve Yayıncının izni olmadan herhangi bir formda yayınlanamaz, kopyalanamaz ve çoğaltılamaz. Ancak kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Önsöz

Aslında böyle olacağı 11 Eylül olayından belliydi. Amerika rüyasında görse inanamayacağı bu olayla işini kolaylaştırmıştı. Önce Afganistan'a girdi, peşinden Irak'a.

Ama emperyalizm gittiği yere felaketi de götürür. Nitekim öyle oldu. Irak'taki can kaybı 700 bine ulaştı. Her gün meydana gelen yüzlerce olay. Bundan sonra ne olacağını kimse bilmiyor (mu)? Etrafta sürekli elden ele dolaşan haritalar var.

1989 yılında Soğuk Savaş sona erip Sovyetler de dağılınca dünya yeni bir düzene girdi. ABD artık tek başına ve süper güçtü. Komünizm tehdidi de ortadan kalkınca siyaset gereği yerine yenisini ikame etmek gerekiyordu. ABD merkezli Batı bunda çok gecikmedi. Yeni düşman belliydi. Müslümanlar ve İslamiyet. Rusya, Çeçenistan'da binlerce Müslüman'ı kırdı, ama kimseden ses çıkmadı. Bosna'da tam beş yüz bin Müslüman insanın havsalsının almayacağı yöntemlerle öldürüldü. Batı'dan gene ses çıkmadı. Sonra Afganistan ve derken Irak'ta olup bitenler herkesin malumu. Peki sonuç? Koskoca bir hiç.

Tüm bunlar bir yana bu kez Amerika kendi çıkarına uygun olarak Ortadoğu'ya nizam vermeye başladı. ABD Dış İşleri Bakanı Condelezza Rice artık yeni bir Ortadoğu'nun zamanı geldi dedi. Ve haritalar hemen kendini

gösterdi. Bir de 2006 Temmuzunda İsrail'in Lübnan'ı insanı hayrete düşüren işgal çabası her şeyin üzerine tuz biber ekti. ABD şimdi elindeki enerji kaynaklarından dolayı İran'ı hedefine almış durumda. Bundan sonra ne olacak? İşte biz de bu soruları iki büyük stratejiste, Emin Gürses ve Mahir Kaynak'a sorduk.

Elinizdeki bu kitap 2006 Eylül'üyle 2007 Ocak'ı arasında Mahir Kaynak ve Emin Gürses'le yapılan röportajlardan oluşuyor.

Bu kitapta Ortadoğu'nun geçmişini, 11 Eylül'ü, Afganistan ve Irak'ın işgalini, Büyük Ortadoğu Projesi'nin hangi aşamada olduğunu okuyacaksınız. Yeni Ortadoğu Haritası'nın ne anlama geldiğini, ABD'nin bundan sonra ne gibi stratejiler izleyeceğini, Türkiye'nin Kuzey Irak'taki PKK meselesini niçin bir türlü halledemediğini öğreneceksiniz.

Emin Gürses ve Mahir Kaynak sadece sorulara cevap vermekle kalmıyor, aynı zamanda önemli stratejik analiz ve çözüm önerilerinde de bulunuyorlar.

Bu kitap Ortadoğu'da bugüne kadar ne olduğunu, Ortadoğu'nun yapısını ve bundan sonra ne olacağını tartışıyor. Emin Gürses ve Mahir Kaynak'ın sağlam sebep-sonuç ilişkilerinin nasıl kusursuz bir şekilde kurduklarını ve olaylara farklı yaklaşımlarını hemen fark edeceksiniz.

Cem Küçük İstanbul/Ocak 2007

İçindekiler

Birinci Bölüm

Yeni Ortadoğu Haritası İsrail'in İsteddiği Haritadır

Büyük Ortadoğu Projesi Amacına Ulaştı mı? / 11

Amerika Irak'ta Batakta mı? / 37

ABD ve İsrail Hangi Planı Devreye Soktu? / 53

ABD ve Batı'nın Ortadoğu Ülkeleriyle ilişkileri / 86

Yeni Ortadoğu Haritası / 92

Türk Askerinin Lübnan'a Gitmesi Bölge İçin

Ne Anlam İfade Ediyor? / 107

ABD PKK'yı Kime Karşı Kullanıyor? / 1U

İkinci Bölüm

Yeni Ortadoğu Haritası Irak'ın Parçalanmasına Uyumlu Bir Haritadır

Büyük Ortadoğu Projesi Hangi Aşamada? / 131

ABD Batakta mı? / UO

İki İsrail Askerinin Kaçırılması Nelere Sebep Oldu? / U9

Yeni Ortadoğu Haritası / 162

Birinci Bölüm

Yeni Ortadoğu Haritası İsrail'in İsteddiği Haritadır

Doç. Dr. Emin GÜRSES *Sakarya Üniversitesi - Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Görevlisi*
-Büyük Ortadoğu Projesi Amacına Ulaştı mı?

• *Büyük Ortadoğu Projesi, sonraki adıyla Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Projesi'nin temel amacı nedir? Bu projeyi ortaya atanlar ne düşünüyor?*

1990'lı yıllarda öncelikli konulardan biri olarak gündeme getirilmiş olan Genişletilmiş Ortadoğu Projesi tartışmaları aslında özellikle batılı emperyal merkezlerin yeni süreçteki ihtiyaçlarından doğmuş ve yönetimlerle doğrudan ya da dolaylı olarak bağlantı içinde bulunan strateji üretme merkezlerinde kotarılmaya başlanmıştı. ABD dışişleriyle yakın ilişkide olan bu kuruluşlardan Rand Corporation'da 1995'te Genişletilmiş Ortadoğu diye bir bölüm oluşturuldu. Bu coğrafyanın tanımını yaparken, Afganistan'dan başladılar, Hazar'ın doğusu, Kafkasya, geleneksel Orta Doğu coğrafyası, Kuzey Afrika'yı da içine alan bir hat çizdiler. Kissinger, Aralık 1994'de Washington Post'daki bir yazısında ABD'nin hayati çıkarlarının bulunduğu alanı Hindistan'ın batısından başlayan ve Akdeniz'e uzanan bir bölge olarak tanımlıyor ve NATO'ya Hindistan'ı da içeren bir rol verilmesini öneriyordu. Bu coğrafya enerji kaynaklarının da yoğun olarak yer aldığı çoğunlukla İslam coğrafyası. ABD başkanı Bush'un ileri sürdüğü stratejisinde Ortadoğu için daha fazla özgürlük yaratılması amacıyla 'Genişletilmiş -Büyük- Ortadoğu Girişimi' ortaya atıldı. Ba-tı'nın Arap ülkelerine demokrasi, pazar reformları ve insan hakları doğrultusunda çaba göstermek için destek vermesi öngörü-

11

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

lüyordu. ABD başkan yardımcısı Dick Cheney de 24 Ocak 2004 tarihinde İsviçre'de yapılan Dünya Ekonomi Forumu'ndaki konuşmasında proje konusunda ipuçları veriyordu. Özgürlük ve demokrasinin Büyük Ortadoğu'da yaygınlaştırılması herkesin çıkarına olduğunu ifade etmekteydi.

1995'te ABD'nin Ulusal Güvenlik Konseyi direktörü Ant-hony Lake, "Demokrasi için mücadele ediyoruz, çünkü demokrasi havuzu ne kadar geniş olursa, bizim güvenliğimiz ve refahımız o kadar büyük olur" diyordu.

Wilson Center ve Brooking Instituüon ile bağlı çalışan Pensilvanya Üniversitesi'nden Prof. G. John Ikenberry Wilson, Qu-arterly dergisinin İlkbahar 1999 tarihli sayısında demokrasinin neden ihraç edilmesi gerektiğini tartışırken bu yöntemle Amerika'nın değerlerini yamakla kalmadığını, çıkarlarını da koruduğunu belirtirken, bunun Amerikanın gizli stratejisi olduğunu ifade ediyordu.

Genişletilmiş (Büyük) Ortadoğu Projesi aslında Kuzey Afrika'yı da içermekteydi. Burada büyük oranda İslam coğrafyası da diyebileceğimiz Büyük Ortadoğu coğrafyası, yeni sistemde hegemonyayı sürdürmek için gerekli olan malı kaynağın sağlanması açısından en uygun ürün olan ve bu nedenle günümüzde hegemonya yarışında hayati bir rol oynayan enerji kaynaklarını ve özellikle de petrolü barındırması nedeniyle öne çıkmıştı. Emper-yal merkezler arasında geçiş dönemlerinde meydana gelen, sistemden alınan payın yeniden düzenlenmesinde enerji kaynaklarının bulunduğu alanların önemli bir rol oynayacağı açıktır.

Merkezi Avrupa bugün, enerji ihtiyacını önemli oranda başka alanlardan sağlamak zorundadır. Japonya merkezli Batı Asya da Amerika Birleşik Devletleri'ne ekonomik alanda alternatif güç olabilecek bir merkez olarak enerjide dışarıya bağımlıdır. 1992 tarihli Pentagon raporunda da bir risk olarak gösterildiği gibi, ABD'ye ekonomik alanda alternatif olabilecek ülkelerin enerji

12

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

kaynaklarının yoğun olarak bulunduğu bölgelerde etkinlik sağlama çabaları enerjide bağımlılıklarını azaltma sonucunu doğurabilecektir. Bu da Almanya, Fransa, Rusya, Japonya, Çin gibi alternatif güç merkezlerinin kendi ayakları üzerinde durmalarının ve dünya politikasında bağımsız bir aktör gibi hareket etmelerinin yolunu açabilecektir. Enerji ihtiyacını önemli oranda Ortadoğu'dan ya da Kuzey Afrika'dan karşılayan ve kendi ordusunu kurmuş bir Avrupa, ABD'nin kontrolünden çıkarsa Amerika'nın II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurduğu

uluslararası düzen bozulabilir, savaş sonrası dönemde ABD'nin refahını önemli oranda Avrupa'nın ekonomik olarak ayakları üzerinde durmasına başlayan Washington yönetiminin beklentileri boşa çıkabilirdi. Doğu Avrupa'yı Almanya'nın, Kuzey Afrika'yı Fransa'nın kontrol ettiği bir Avrupa'nın ABD'yi bölgeden dışlayacağı ve Dr. H. Kissinger'm belirttiği gibi Avrasya'nın kenarında bir ada haline getirebileceği riski mevcuttu. Buradan yola çıkarak Amerika Birleşik Devletleri'nin Batı Avrupa ve Doğu Avrupa pazarıyla birlikte Kuzey Afrika ve Ortadoğu pazarını ve kaynaklarını da kontrol etmek çabası GOKAP çerçevesinde anlaşılabilir. Hegemonyanın sorunsuz sürdürülebilmesi için projenin başarılı olması zorunludur.

Amerika'nın bugünkü uluslararası operasyonları bu hesap üzerine kurulmuştur. AB'nin doğu Avrupa'ya doğru genişlemesine karşılık NATO'nun doğu Avrupa'ya yönelmesi geniş Avrupa'yı kontrol etmekle ilgilidir. Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Romanya ve Bulgaristan'a doğru bir kontrol hattı oluşturulmuştur. Bu ülkelerin NATO içine alınmasıyla bu hattın güvenceye alınması çabası dikkat çekmektedir. ABD açısından, Almanya'nın etki alanını doğuya doğru genişleterek bu pazarları kontrol etme çabasını ve Rusya ile yakınlaşmasını engellemek önemlidir. Dr. Henry Kissinger Almanya'nın Avrupa'da lider rolü talep edebileceği ve Rusya Federasyonu ile arasında bir yakınlaşmanın doğabileceği konusundaki tedirginliğini ifade etmiştir.

13

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

ABD'li Cumhuriyetçi senatör Chuck Hagel 23 Ocak 2004'te Brüksel'de yapılan "ABD, NATO, ve Büyük (Genişletilmiş) Orta Doğu" adlı güvenlik seminerinde NATO'ya tehditlerin büyük güçlerden değil küçüklerden geldiğini, NATO'nun büyük Ortadoğu'ya istikrar getirmek için daha fazla müdahil olması gerektiğini ifade ediyordu. ABD Dış İlişkiler Konseyi'nden Prof. C.A. Kupchan ise Atlantic Monthly adlı derginin kasım 2004 sayısında aksini iddia etmekte ve ABD-Avrupa arasındaki gerginliğe dikkat çekmektedir.

Büyük Ortadoğu Projesi'nin olumlu bir çaba olduğunu ifade edenler Demokratik emperyalizm iyidir diyorlar. ABD bölgeyi zorla demokratikleştirsin diyorlar. Bu ne demektir? Aslında buna en açık cevabi Dr. Kissinger veriyor. Kissinger, ABD dış politikası ile ilgili 2001 tarihli son çalışmalarından birinde, "En iyi ve gerçekte en akla uygun seçim tüm dünya için Amerikan sitili ekonomik ve siyasal önceliklerin uyarlanmasıdır" diyor. Bu, emperyalizmin dayatmalarının önünü açma gerekçesi yaratmak için meşruiyet arama çabasından başka bir şey değildir. Uluslararası sistem henüz oturmadığı için gerginlik arttı. Soğuk Savaş sonrası sistem oturtulamayınca, kontrol edilmesi gereken güçler farklı hareket etmeye başladılar. Buna Dr. Henry Kissinger Soğuk Savaş bitmeden evvel parmak basmıştı; eğer Almanya ile Fransa'nın ittifakını önleyemezseniz ve bunlar Rusya ile ittifaka girerlerse büyük felaket olur diyordu Newsweek'deki 4 Aralık 1989 tarihli makalesinde. Bu sistemi kontrol etmekte zorlanmayacaklarını düşünenler, Sovyetler Birliği'nin ABD politikalarına diremediğini, diğerlerinin de aynı yolla dize getirilebileceğini hesap ediyorlardı. Fakat yeni güç merkezleri artan oranda taleplerini ortaya koymaya başladıklarında Washington yönetimi bunları reddetmekte zorlanmaya başladı. 11 Eylül yeni sistemin oturtulabilmesi için bir fırsat yarattı. Göre Vidal'in 27 Ekim 2002 tarihli The Observer'da belirttiğine göre, 11 Eylül'ün bilindiği

14

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

halde önlem alınmadığı için meydana geldiği konusunda iddiaların ortaya atıldığı da bilinmektedir.

- *Amerikan dış politikasında etkili isimlerden Kissinger'in yanında Jimmy Carter'ı da sayabiliriz herhalde...*

1977-81 yılları arasında başkanlık görevi yürüten Jimmy Carter özellikle Soğuk Savaş sonrası Latin Amerika konusunda çok öne çıkarıldı. Buradaki anlaşmazlıklara çare bulma görevi yüklendi kendisine. Fakat unutulmamalıdır ki, Carter'ın görevde olduğu dönem Afganistan işgalinin, İran Devrimi'nin, Türkiye'de askeri darbenin, Nikaragua'da Sandinistaların yönetimi

almalarının, Irak'ın İran'a karşı saldırtıldığı bir sürecin yaşandığı dönemdi. Ocak 1980 tarihli Carter doktrini özellikle Ortadoğu'daki enerji kaynaklarına Sovyetlerin uzanmasının engellenmesine öncelik vermişti. Ama Ortadoğu'da bugün daha ziyade Kissinger ile Brzezinski öne çıkar. Biliyorsunuz Zbigniew Brzezinski, Jimmy Carter'ın ulusal güvenlik başdanışmanıydı. Afganistan'ın Sovyetlerle karşı savaşa işini de Brzezinski organize etmiştir. Sovyetler Birliği'nin bu batağın içine çekilmesinin, dağılmasında önemli rol oynadığı bilinmektedir. Afganistan'daki mücahitlere de o dönemde Amerika büyük destek vermiştir, fakat özellikle 1998 sonrası anlaşmazlığa düşmüşler. Bugün, Kissinger Ortadoğu'daki gelişmeler konusunda Brzezinski'ye göre daha fazla müdahaleden yana.

• *AB'nin de aslında bir ABD projesi olduğu söyleniyor.*

Evet, bir Amerikan projesidir. Projenin amacı Avrupa coğrafyasında ekonomik olarak yurttaşların refahını belli bir düzeyde tutup, ilerde bunu daha da yükseltmek ve eski Alman başbakanı H. Kohl'un söylediği gibi eskiye dönüşü engellemektir. Ne diyordu Kohl 4 Şubat 1996 tarihli Observer'daki açıklamasında; Avru-

15

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

pa'nın entegrasyonu politikası gerçekte savaş ve barış sorunudur ve 21. yüzyılda entegrasyon süreci devam etmezse geriye gidiş söz konusu olacaktır. Eskiye dönüş ne demektir? İkinci Dünya Savaşı öncesi Avrupa devletleri anlaşmazlığa düştükleri zaman birbirlerini boğazlayarak çözmeye çalışırlardı aralarındaki anlaşmazlıkları. Şimdi bu proje ile eskiye dönüşü engellemeye çalışıyorlar.

1948'de Amerika'da bir rapor hazırlandı. Bu raporu George Kennan hazırladı. George Kennan Amerika'da dış işleri bakanlığına bağlı olarak çalışan planlama dairesinin direktörü olarak görev yapıyordu. Mr.X olarak bilinir. Geçen sene 101 yaşında öldü. Bütün çabası, komünizmin Avrupa'da yayılmasını engellemektir. Çok gizli ibareli bir rapor hazırladı. Tarih 28 Şubat 1948. Bu rapordaki öneriler arasında Batı Avrupa'da bir federasyona gidilmesi vurgulanıyordu. Bu federasyonun kurulmasındaki amaç, Batı Avrupa'da komünizmin yayılmasını engellemektir. Neden komünizmin yayılmasını engellemek istiyorlardı? Çünkü komünizmin girdiği yerde, Amerika'nın pazarı tehlikeye girer. Pazar kapanırsa, ticaret biter, ticaret biterse de dönemin ABD dışişleri bakanı G. Marshall'ın 1947'de Harvard Üniversitesi'ndeki bir konuşmasında belirttiği gibi Amerika'nın refahı azalır.

ABD'nin eski Bonn büyükelçisi George McGhee, Ortak Pazar'ın doğuşuna yol açan Roma Antlaşması'nın temelleri Bilderberg toplantılarında atılmıştır diyordu. Bilderberg'in amacı neydi? Bilderberg toplantıları öncelikle bir Atlantik birliği girişimidir ve II. Dünya Savaşı'ndan çıkartılan derslerle kapitalist enternasyonal dayanışmanın yeniden inşa edilmesi ve bunun sürdürülmesi amacını taşımaktadır. Dr. Joseph Retinger, Bilderberg'in öncüsü ismidir. II. Dünya savaşı sırasında Londra'da sürgündeki Polonya hükümetinde görev almış, İngiliz gizli servisinde özel operasyonlar biriminde çalışmış, Avrupa Hareketi'nin (1940'lar ve 50'ler) içindeki öncülerden birisidir. Bu hareket 'Federal Av-

16

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

rupa' oluşturma çabası için oluşturulmuş seçkin bir çalışma grubunun şemsiye örgütü görevi yapmıştı. Bunlar ayrıca 'Avrupa Hareketi'ne Destek için Amerikan Komitesi' adlı kuruluşun desteğini de almayı amaçlamışlardı. Burada savaş döneminde ABD'nin önemli istihbarat şeflerinden William Donovan ve Ailen Dulles'da yer almaktaydı (Dulles kısa bir süre sonra CIA başkanı olmuştu). Bunlar 1951 tarihinden itibaren Avrupa Federalistleri'ne CIA desteğini organize etmişlerdir. CIA, Avrupa'daki bazı sosyal demokrat parti, yayın organı ve gruplara da mali destek sağlamıştı. Avrupa Hareketi gibi, Bilderberg'de CIA tarafından mali açıdan desteklendi. İlk toplantının kaynağı Unilever'di. Diğerleri özel Amerikan kuruluşlarınca karşılandı. İngiliz istihbarat teşkilatı MI6'in Bilderberg'de etkili olduğu ise hiç inkâr edilmedi. 1989'da Soğuk Savaş bitti. Avrupa Birliği hâlâ bir ekonomik topluluk idi. Amaç Avrupa'da elden geldiğince geniş bir ekonomik coğrafyayı kontrol altında tutmaktı. Soğuk Savaş bitince

Avrupa'da durum değişmeye başladı. 1992'nin sonunda Avrupa'da bir ordu kurma düşüncesi ortaya atılmaya başlandı. Ordu kurma süreci ne demektir? Avrupa'dan Nato'nun dışlanması demektir. NATO dışlanırsa ne olur? Amerika dışlanır. Çünkü NATO demek ABD demek. Fakat Avrupa Birliği zaten bir Amerika proje-siydi. Avrupa'dan Amerika'yı dışlayabilir misiniz? Mümkün değil... Amerika ise NATO'nun imkânlarını kullanamazsınız diye Türkiye'ye üzerinden bazı koşullar koydu. Türkiye'yi öne sürdü ve Avrupa'da ordu kurma süreci tıkandı. Bu arada Amerika ne yaptı? 60.000 kişilik bir ordu kurulacaktı Avrupa'da. ABD yönetimi bunun yerine 21.000 kişilik NATO içinden bir çevik kuvvet ayırdı. Sizin bir ordu kurmanıza gerek yok, bunu kullanın dendi adeta.

17

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *AB'nin ABD karşısında global alanda ağırlığı ne olacak?*

Medeniyetler Çatışması peşinde koşan Prof. Samuel P. Huntington'un Foreign Affairs dergisinde 1999'da yayınlanan bir makalesinde ABD'nin Avrupa ile sağlıklı bir işbirliğinin Amerikan süpergücünün yalnızlığını giderecek temel çare olarak gösterilmektedir. Prof. James Kurth'un National Interest'te 2001'de yayınlanan bir makalesinde ise ABD'nin tüm Avrupa'yı (batı-orta-doğu) Amerikan globalleşmesinin şemsiyesi altında güvenli bir merkezde birleştirmesi öneriliyor. Avrupa nüvesinin Amerika'ninkine (NAFTA) birleşerek Amerikan liderliğini kabul etmesinin hayati önemde olduğu da ifade ediliyordu bu yazıda.

Temmuz 2000 tarihli Amerika'nın ulusal çıkarları adlı raporda (hazırlayan ekip arasında Condoleezza Rice, Richard Armitage, Brent Scowcroft gibi isimler var) Avrupa'da Amerika'nın hayati çıkarları müttefiklerinin bağımsız ve özgür olmalarının güvenceye alınması ve NATO'nun güçlü ve etkili bir askeri-siyasi ittifak olarak (Avrupa ile Kuzey Amerika arasında) kalması not edilmekteydi. En büyük korkulardan birinin Avrupa'dan dışlanmak olduğu açıktı. 1948'de George Kennan'ın yönetime sunduğu dış politika raporunda Avrupa'da bir federasyon kurulması uygun görülmekteydi ABD çıkarları için. 1940lı yılların sonları ve 1950'li yılların başlarında Avrupa hareketi isimli bir örgütlenme vardı. Elit bir gurubun kurduğu bu hareket federal bir Avrupa için çalışıyordu. Bu harekette önemli bir yeri olan Joseph Retinger de Bilderberg'in kurucularındandı. Ailen Dulles gibi ABD'li istihbarat şeflerinden bazıları 1951 sonrası Avrupa federalistlerine CIA'nın mali kaynak aktarma işinde yardımcı olmuşlardı. Bunlar ayrıca Birleşik Avrupa için Amerikan Komitesi'nin de yönetimindeydi-ler ve Avrupa hareketine destek veriyorlardı. Washington yönetimi Avrupa'da sürekli bir kontrol kurma ve sürdürme ve geliş-

18

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

meleri yönlendirme çabası içerisinde olmuştur ve bunu önemli ölçüde sürdürmektedir.

ABD'nin eski Bonn büyükelçisi George McGhee Ortak Pazar'ı oluşturan Roma Antlaşması, Bilderberg toplantılarıyla beslenmiştir diyordu.

Fransa'nın Soğuk Savaş sonrası fırsat bilerek NATO'nun Avrupa'dan dışlanması ve AB içinde yeni bir güvenlik yapılanmasına gidilmesi çabası 4 Aralık 1998'de St. Malo Deklerasyonu'nda kendisini göstermişti. İngiltere ile yapılan bu zirvede AB'nin bağımsız hareket edebilecek bir askeri güç kapasitesine sahip olması gereği karara bağlanmıştı. Fakat İngiltere'nin NATO'dan bağımsız ve ABD'yi dışlayacak bir askeri yapılanmaya engel olacağı açıktı, çünkü NATO'nun Avrupa'da kalması Londra'nın Brüksel-Washington arasında aracı rolü üstlenmesine yardımcı olacaktı. Londra'nın tavrı bellidir. Bir taraftan AB içinde güçlü, diğer taraftan da ABD ile güçlü bir ilişki kurmak ve ikisi arasında köprü görevi üstlenmek. 22 Kasım 1999'da Blair, İngiltere'nin Avrupa'da bir eksen/esas güç rolü üstlendiğini belirtiyordu. Churchill'in Avrupa hükümetlerine Amerikan dış politikasını tercüme etme rolünü üstlenmesinin bugüne uyarlanmış biçimi Blair'inki.

Almanya'nın siyaseti AB'nin etki alanını doğu Avrupa'ya yaymak, Fransa'yla Avrupa'da iyi ilişkiler geliştirmek ve NATO aracılığıyla ABD ile var olan ilişkileri güçlü tutmaktır. Özellikle Putin'in yönetime gelmesinden sonra Almanya'nın Fransa'yı da yanına alarak Rusya

Federasyonu ile yakınlaşması Washington açısından kuşkulu bulunmuştur. Washington'daki The Nixon Cen-ter'dan Peter W. Rodman'ın 1997'deki bir yazısında, "Eğer Rusya Avrupa'da huzur istiyorsa batının hayati çıkarlarına saygılı olmalıdır" açıklaması Washington'un bu ilişkilere bakışını yansıtmayı bakımından dikkat çekicidir.

NATO'nun, AB'nin genişlediği alanlara öncelikle girme çabası ABD'nin Avrupa coğrafyasından dışlanmaya direneceğini göstermektedir. Ayrıca ABD'li büyük şirketlerin NATO'nun etki ala-

19

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

nının genişletilmesine destek vermesi bu alanlarda sivil ve askeri alanda kullanılacak mallar için önemli bir pazar oluşturması konunun önemini göstermektedir. 30 Mart 1998 tarihli New York Times'ta askeri alanda çalışan lobilerin NATO'nun genişlemesi için yoğun çaba gösterdikleri ifade edilmektedir. Diğer taraftan da Almanya merkezli bir sanayici grubun doğu komitesi başkanı olan Otto Wolff von Amerongen'in 16 Şubat 1992 tarihli Washington Post'da yaptığı açıklamasında doğu Avrupa'nın Almanya'nın doğal pazarı olduğunu ifade etmesi büyük güçlerin genişleyen yeni Avrupa coğrafyası üzerindeki rekabetin boyutlarını göstermesi bakımından ilginçtir.

ABD'nin Avrupa'daki varlığının bir ifadesi olan NATO'nun buradaki amacının Rusya'yı dışarıda tutmak, ABD'yi Avrupa'da tutmak ve Almanya'yı kontrolde tutmak olduğu görülüyor.

• *AB, Rusya Federasyonu, Çin ve Hindistan ABD'nin hegemonya çabasına nasıl bir engel oluşturabilir?*

Avrupa ve Asya coğrafyasında alternatif yapılanmaların gündeme gelmesiyle ABD'nin bu alanlarda etkinliğini sürdürdürebilmesinin tehlikeye girdiği gözlenmiştir. Pentagon'un Mart 1992 basına sızdırılan 'Yeni Bir Rakibin Doğuşunun Engellenmesi' adlı raporda, "Öncelikli amacımız eski Sovyetler Birliği coğrafyasında ve diğer bölgelerde yeni rakiplerin doğmasını engellemektir" deniyordu. Bunda amaç "ileride global bir güce dönüşebilecek kaynaklara sahip herhangi bir gücün bölgede hegemonya kurmasını önlemek" olarak belirtiliyor ve stratejileri "ileride global bir rakibe dönüşme gücü olanın engellenmesine odaklanmak" olarak açıklanıyordu. Bu alanlar batı Avrupa, doğu Asya, eski Sovyet coğrafyası ve güney batı Asya olarak belirtilmekteydi.

Beyaz Saray'ın Ekim 1998'de yayınladığı 'Yeni Yüzyılda Yeni Bir Ulusal Güvenlik Stratejisi' adlı raporda NATO'nun Ameri-

20

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

ka'nın Avrupa'daki varlığının temeli olduğu vurgulanmaktaydı. Bu raporda ayrıca Transatlantik ilişkinin sürdürülmesi ve ABD'nin NATO'daki liderliğinin korunması gerektiği belirtilmekteydi. Atlantik'te bunca sorunlarla karşılaşan ABD, Asya coğrafyasında da Moskova ve Pekin'in öncülük ettikleri ve ABD'nin dış politika amaçlarının önünde önemli bir engel oluşturma riski taşıyan, Avrasya işbirliğine dönüştürülmesi hesaplanan, 1996 tarihinde temeli atılan ve 2001'de Şangay İşbirliği Teşkilatı adını alan yapılanmanın önünü kesmeye çalışıyordu. Burada Çin ve Rusya Federasyonu'nun öncülüğünde Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan dayanışması ABD'nin geniş Orta Asya coğrafyasında etkinlik çabasını zora sokmuştur.

ABD'nin hegemonyası önünde engellerin yükselmeye başladığı bir dönemde 11 Eylül saldırısı gündeme gelmiş, bu saldırı sonrası Washington bazı müttefiklerini de yanına alarak sistemsel sorunların ABD hegemonyası önünde yarattığı engelleri aşmak için yeni durumu bir fırsat olarak kullanma çabası içerisine girmiştir.

Moskova toparlanma sürecinde, Bağımsız Devletler Topluluğu'nu birarada tutmak, ABD ile iyi ilişkiler içinde olmak ve uluslararası sistemde Sovyetler Birliği dönemindeki konumunu sürdürmek çabasıdır. ABD'yle yakınlaşma çabasında Avrupa kartını kullanarak ulaşmaya çalışan Putin yönetimi Avrupa'nın enerji ihtiyacını karşılamak için çaba göstermeyi de sürdürmektedir. Bu amaçla Almanya ile yaklaşık 5 milyar doları bulacak bir boru hattı döşeyerek Almanya ve Avrupa enerji pazarına girme adımını atması son derece önemli bir

gelişmedir. Bu hat tamamlanınca ABD ve İngiltere merkezli petrol şirketlerinin Avrupa pazarlarına petrol taşıma yolları önemli ölçüde devre dışı kalabilir. ABD Hazar havzasındaki kaynaklarının Rusya üzerinden batıya, Çin üzerinden doğuya, İran üzerinden güneye kendisinin dışlanarak taşınmasını engelleme çabasıdır. Aksi takdirde he-

21

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

gemonya için elzem olan enerji kaynakları üzerinde uzun dönemde kurduğu kontrol mekanizmasını elinden kaçırma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilecektir. Kazakistan ve Türkmenistan devlet başkanları Çin ve Japonya'ya petrol ve doğal gaz satmak konusunda anlaşmıştı. Özellikle Japonya, Ortadoğu petrollerine olan bağımlılığını azaltmak için Çin üzerinden gelecek petrol ve doğal gaz boru hattının yapımına önem vermekteydi. Bu hattın kalkınma hızı %4-5'lerde dolaşan ve bu nedenle enerji ihtiyacı artan Hindistan da yararlanabilecekti. Böyle bir ortamın oluşmaya başlaması Washington yönetimini, gelecekte kendisinin dışlanabileceği olası bir bölgesel ticari blokun kurulmasının önüne geçme çabasını artırmaya itmiş ve 11 Eylül ile birlikte Washington yönetimi Afganistan'da ABD taraftarı bir rejimin yolunu açma çabası içerisine girmiş ve Karzai'yi göreve getirerek bu çabasında başarılı olmuştur. 1997 sonunda Unocal'ın başkan yardımcısı Marty Mular, Türkmenistan-Afganistan-Pakistan üzerinden Hint Okyanusu'na uzanan boru hattı projesinin Afganistan'da barış ve işbirliği yapabilecekleri bir hükümetin gelmesine bağlı olduğunu belirterek bu projenin yapılmasında anlaşmazlığa düştükleri Taliban yönetimi nedeniyle yakın ihtimal olmadığını belirtmiş ve boru hattı projesini askıya almıştı. Afganistan müdahalesi sonrası 30 Mayıs 2002'de Türkmenistan, Afganistan ve Pakistan liderleri Hint Okyanusu'na kadar uzanan doğal gaz boru hattı projesini imzalamıştır.

• *Yeni bir sistem diyorduk...*

Soğuk Savaş döneminin iki kutuplu sistemine uygun olarak şekillenmiş olan uluslararası sistem çöktü ve yerini yeni bir yapılanmanın alması gerekiyor. Şimdi bir sistem çöküp yerine yeni bir sistem kurulacağı geçiş sürecinde kriz dönemine girilir. Ta-

22

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

rihte hep böyle olmuştur: 1648'de Westphalia ile bir sistem kurulmuş, 1789 Fransız Devrimi'yle kırılma olmuş, 1815'de Viyana Kongresi ile sistem restorasyon geçirmiş. Bu da 1914'e kadar 100 yıl sürmüştü. 1914'de Birinci Dünya Savaşı ile bu sistem de kırılmış. Birinci Dünya Savaşı ile kırılan sistem geçici olarak 1919 Paris Antlaşmasıyla toparlanmaya çalışılmış fakat tam toparlanama-dan İkinci Dünya Savaşı'yla birlikte 1914 kırılmasının tamamlanması gündeme gelmiş. Bu anlamda İkinci Dünya Savaşı, Birinci Dünya Savaşı'nın devamıdır. Birinci Dünya Savaşı'nda ertelenen sorunların çözüme ulaştırılması amaçlanmış. Nasıl bir çözüm olmuş? Almanya tasfiye edilmiş ve İngiltere dünya liderliğini Amerika'ya bırakmış ABD yeni sistemi kendi hesaplarına uygun kurma yoluna gitmiş. Sistemin siyasi ayağı olarak Birleşmiş Milletler, askeri ayak olarak NATO, ekonomik ayak olarak Dünya Bankası ve IMF'nin kurulmasına önayak olunmuş Bu ayaklar halen varlığını sürdürüyor, fakat artık tıkanma yaşandığı açık. Eski sistemin kırılmasıyla sonrası kurulacak olan yeni sistemin ihtiyaçlara cevap verecek yeni düzenlemeler gerekiyor. 1990'lı yıllarda bu ayakların yeniden düzenlenmesi gündeme getirildi. BM'yi yeniden gözden geçirelim, NATO'ya yeni görevler verilsin diye tartışmalar öne çıktı. Sistem kırılınca bir çok kesim artık Amerika Birleşik Devletleri dünyanın lideri tek hegemon olacak demeye başladı. Fakat ABD o rahat ortamında dünyanın lideri olmanın kolay olmadığını gördü. Çünkü Avrupa Birliği gibi alternatif güç merkezleri ortaya çıktı. AB'nin ekonomik ve mali alanda son derece önemli bir global güç olma yolunda ilerlediğini belirten Brzezinski Amerika'nın özellikle askeri alanda AB ile beraber çalışmasını öneriyor Ocak 2004'te Military Technology'de yayınlanan makalesinde.

Amerika sistemi yeniden kontrol altına almaya çalışıyor. Sistemi neden kontrol altına almaya çalışıyor? Sistemi kontrol altına alsın ki, hegemonyası devam etsin. Hegemonyasını niye de-

23

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

vam ettirmek istiyor? Faydaları, artıları olacak. Hegemonyayı sürdürmenin yolu nedir? Birincisi askeri gücünüz olacak uluslararası düzeyde. İkincisi uluslararası düzeyde ekonomik rekabette en güçlü siz olacaksınız. Yani ticari gücünüz olacak. Hegemonya için bu ikisi elzemdir. Şimdi bu iki gücüde sürdürmenin bir maliyeti var. Mali kaynağı nereden sağlayacaksınız? En kolay enerji kaynaklarından sağlarsınız. Enerji kaynakları nerede yatıyor? Büyük oranda İslam coğrafyasında. O zaman bu coğrafyanın kontrolüne öncelik vereceksiniz hegemonyayı sürdürebilmek için.

• *Uluslararası şirketler sistemin yeniden yapılanma sürecinde ne gibi rol oynayacak ve bunlar devletlerden bağımsız küresel aktörlermi olacaklar?*

Dünyada 500 büyük şirketten 244'ü ABD merkezli, 173'ü Avrupa merkezli olduğu ve bunların globalleşmenin önde gelen destekleyicileri oldukları dikkate alınmalıdır. Bu şirketlerin global düzeyde bir karşılıklı işbirliğine gittikleri, yine bu düzeyde bir yönetici türü ortaya çıkardıkları, yerel düzeydeki bazı yöneticileride yanlarına aldıkları, ideolojilerinin global düzeyde tüketimin artırılması olduğu görülmektedir. Global düzeydeki siyaset belirleme merkezlerinde de (Trilateral Komisyon, Uluslararası Ticaret Odası, Dünya Ekonomik Forumu, Bilderberg Konferansı gibi yapılar) globalleşmekte olan dünyada bir kapitalist hegemonyanın inşasına çalışmaktadırlar. Bu şirketler bağlı oldukları merkezi ülkelerin destekleriyle uluslararası faaliyetlerinde kolaylık bulmakta ve kendi ülkelerine kaynak aktarmaktadırlar. İngiltere merkezli yardım kuruluşu Oxfam'ın raporuna göre çevre ülkelerin, merkezi ülke pazarlarına ihracat yaparken karşılaştıkları engeller zengin merkezi ülkelerin karşılaştığından 4 kat daha fazladır. Bu engeller çevre ülkelere yaklaşık 100 milyar dolara mal olmaktadır. İktisatçı Prof. P. Dicken'e göre Çok Uluslu

24

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Şirketler yerel ekonomilerin, global ekonomiye entegre olmasına katkı sağlayarak aslında bu ekonomilerin dünya ekonomisindeki ani değişimlerden olumsuz etkilenmesine yol açtığını belirtiyor. Nöbel ödüllü iktisatçı Joseph Stiglitz, "Ülkeler kendilerini bazı politikaların dayatıldığı bir konumda buldular" diyor. Uni-lever'in o dönem başkan yardımcısı Niall FitzGerald şöyle diyordu: "Globalleşme hayatın bir gerçeği olarak kabul edilmelidir. Biz, sınırların yıkıldığı enternasyonalizm ve serbest ticaretin olduğu bir global köyde yaşamaktayız". Merkezi ülkelerin uluslararası faaliyet gösteren tekellerinin temsilcilerinin globalleşme derken gelişmekte olan ülke ekonomilerindeki engellerin kaldırıldığı bir global pazar yapılanmasından bahsettikleri anlaşılmaktadır. Aslında bu durum açıkça emperyal batı yayılmacılığının yeni bir ifadesidir.

• *Büyük Ortadoğu Projesi'nin adı niye daha sonra Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika diye değiştiriliyor?*

Yağmalanacak coğrafyayla ilgili. Adı değişti, ama eski tanımlamada Kuzey Afrika vardı zaten. Enerji kaynaklarının bulunduğu coğrafyayı tanımlıyorsanız, Nijerya'yı dışarıda bırakamazsınız. Yani Afrika'nın kuzey batı bölgesi. Neden? Nijerya'da yaklaşık 24 milyar varillik petrol yatakları bulundu. Amerikalılar hemen buraya girdiler. Burada daha önce kimler vardı? İngilizler ve Fransızlar. Nasıl vardı bunlar? Ülkenin kuzey bölgesinde Hausa-lar (çoğunluk Müslüman), batıda Yo rubalar (Müslüman ve Hıristiyan), doğuda ise İbolar (çoğunluk Hıristiyan) üzerinden. Fransızca ve İngilizce konuşan gruplar üzerinden bölgede etkinliklerini sürdürmeye çalışıyorlardı İngilizler ve Fransızlar. Fakat Amerikalılar buraya girdi. Amerikan pazarına yakınlığı nedeniyle navlun fiyatları da düşük.

25

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Eğer bu coğrafyada kontrolü alternatif dış merkezlere kaptırırsa Amerikanın dünya hegemonyası sıkıntıya girebilir. Amerika başka türlü dünya hegemonyasını finanse edemez. Kendi halkının kaynakları bunu karşılamaya yetmez. Enerji kaynaklarının bulunduğu alanları

kontrol ederek bunu yapmaya çalışıyor. Bu nedenle Irak, Afganistan ve Lübnan müdahalesini hep bu çerçevede düşünmek lazım.

Irak'ın Kasım 2000'de petrol ihracatında dolar yerine avro kullanacağını açıklaması ve bunun OPEC-AB ticaretine de yansımalarının dolardan kaçışı da kaçınılmaz olarak beraberinde getireceği yazılıyordu Oil and Gas Journal'ın Nisan 2002 sayısında. Rusya Federasyonu'nda ise dolar rezervlerinin avro ile değiştirildiği, merkez bankasının dolar yerine avroya yöneldiği yönünde haberler yalanlanmamaktaydı New York Times'ta Ocak 2003 tarihinde. Özellikle Rus ve Fransız şirketlerinin Irak'ta petrol aramada aslan payını kapmaları, Amerikan ve İngiliz şirketlerinin buradan dışlanması, zaten İran'dan dışlanmış olan Washington ve Londra'da bölgenin kontrolünü kaybetme korkusunu artırmıştı. Washington Post'un 15 Eylül 2002 tarihli nüshasında belirtildiği gibi Saddam'ın devrilmesiyle özellikle Rusya'nın enerji alanında Irak'la 40 milyar dolarlık enerji merkezli ekonomik anlaşmasının önü kesilirken, Fransız Total Fina Elf şirketinin İran sınırında 30 milyar varil olduğu ifade edilen petrol rezervi konusunda Bağdat yönetimiyle görüşmeler yapması engellenebilmiş-tir. Irak'ın işgali OPEC'te Washington destekli Irak yönetimi üzerinden ABD'ye buradaki gelişmeleri kontrol etme imkanı da sağlamıştı.

• *ABD'nin Irak-Suriye-İran-Afganistan bağlamında hamleleri ne olabilir? Ukrayna-Gürcistan yönetimlerinin değiştirilmesi, Bulgaristan ve Romanya'nın kontrole alınması ve üs anlaşmaları neyi gösteriyor?*

26

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Irak işgali Fransa ve Rusya Federasyonu şirketlerinin buradaki yatırımlarının tasfiyesiyle sonuçlandı. İran'da böyle bir yöntem uygulanırsa şu anki durumdaki siyasi yapıyla iyi ilişkiler içinde olan Almanya ve Rusya Federasyonu tepki göstereceklerdir. Tepkinin boyutunun karşılıklı bir zıtlama olasılığı ise her iki tarafa da yüksek maliyet getirebileceği için şimdilik düşüktür.

Suriye konusunda ABD'nin öncelikle Şam yönetimini Lübnan'dan uzaklaştırarak bölgenin Doğu Akdeniz girişine adım atması çabası eski başbakan Hariri suikastinden sonra öne çıkarıldı. Washington yönetimi, Suriye üzerinden Kuzey Irak bağlantısının kurulması yoluna gidebilir.

1996'da karanlıklar prensi diye adlandırılan-Richard Perle ve Douglas Feith'in de içinde bulunduğu yeni göreve gelen neo-conlar Netenyahu hükümetine bir bölgesel strateji raporu sunmuşlardı Bu raporda Saddam Hüseyin'den kurtulmanın yanında Suriye'nin zayıflatılması ve kontrol altına alınması öneriliyordu.

Irak'taki gelişmeler Barzani'yi olası Irak federasyonunda Kürt bölgesinin merkezi olarak Kerkük'ü talep edecek kadar ileriye götürmüştür. Alan Makovsky'nin Barzani taraftarlarına 8 Haziran 2002'deki Washington toplantısında Kerkük'ü ganimet olarak önermesi Barzani'ye cesaret vermişti.

Washington'da 8 Haziran'da yapılan toplantıda Neçirvan Barzani de bir konuşma yapmıştı. Yaptığı konuşmada Irak'ta Kürt sorununun çözülmesi için federatif bir yapı önerirken Kerkük'ün kendi bölgelerinde kalmasının gerektiğini vurguluyordu.

KDP'nin o dönem uluslararası ilişkiler sorumlusu Hoşyar Ze-bari de federasyon istediklerini 8 Haziran'daki Washington'daki toplantıdaki konuşmasında ifade etmişti. Gelişmelerin Washington tarafından yönlendirildiği açık/

BM gibi uluslararası örgütler emperyal talimatlarla çalışmayacak açıklama yapma yolunu aramakla meşguldurlar çoğunlukla. /

27

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Tiflis'te Moskova yanlısı bir yönetimin iş başına gelmesi durumunda Almanya-Rusya arasında kurulan hattın İran ile tamamlanması önündeki engel kaldırılmış olacaktı Yeni Tiflis yönetimi NATO'ya girme arzusunu açıklamış, Azerbaycan ise NATO birliklerinin Azerbaycan topraklarında bulunmasına yeşil ışık yakmıştı. Azerbaycan ve Gürcistan'ın herhangi bir şekilde

NATO'ya dahil edilmesi ABD'nin güvenlik hattını Atlantik'ten Hazar'a kadar uzatmasını sağlayacaktır.

Gürcistan, Kafkasya'nın kapısı olarak ABD açısından öncelikli ülke olarak belirlenmiş ve Tiflis'e yarım saat mesafede bir ABD askeri üssünün inşasına başlanmıştır. Bulgaristan ve Romanya'da ABD üslerinin kurulacağını açıklanması, Ukrayna'nın da bu hattın içine alınması Karadeniz'de ABD etkinliğinin artacağını işareti olarak görülmektedir. Karadenizi doğrudan kontrol girişimi ABD tarihinde ilk defa olmaktadır.

• *Peki, Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika projesinde Türkiye'ye biçilen rol nedir?*

ABD'nin bugünkü gücüyle uluslararası sistemin kontrolünü sürdürme konusunda sıkıntılarla karşılaşacağını ifade eden Prof. P. Kennedy ve arkadaşlarının Ocak/Şubat 1996 tarihli Foreign Affairs dergisindeki makalelerinde Türkiye'nin bu coğrafyada etki etme potansiyeli bulunduğu ifade edilmektedir. 28-29 Haziran'da İstanbul'da yapılan NATO toplantısı bu açıdan önemlidir. Mart 1999'da Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan üyeliğe kabul edilmişlerdi. 29 Mart 2004'te NATO yedi yeni ülkeyi üyeliğe aldı (Bulgaristan, Romanya, Estonya, Latvia, Litvanya, Slo-vakya, Slovenya). Böylece NATO'nun üye sayısı 26 oldu. İstanbul Zirvesi'nde önemli ölçüde NATO'nun yeni tanımlamayla genişletilmiş Ortadoğu'da üstlenebileceği rol konuşuldu. NATO genel sekreteri Scheffer'in zirve sırasında Galatasaray Üniversitesi'nde

28

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

yaptığı konuşmasında NATO'nun artık caydırma amaçlı pasif bir örgüt olmaktan öte hareket halinde bir ittifak olduğunu ifade ediyordu. İstanbul Zirvesi öncesi yaptığı açıklamada Scheffer zirvenin NATO'nun Akdeniz'den Geniş Ortadoğu bölgesine uzanan alan için bir çerçeve oluşturma fırsatı yaratabileceğini de ifade ediyordu.

Türkiye olmadan bölgesel operasyonları yapmanız çok zor olur. Eğer Türkiye'nin İncirlik üssü olmasaydı, Kuzey Irak'ı yaklaşık on yıl boyunca Saddam'dan koruyabilir miydiniz? Mümkün değildi. Kuzey Irak'ı Saddam'dan korumak için İncirlik Üssü kullanıldı ve sonunda Kuzey Irak başımıza bela edildi. Aslında Türkiye, Batının verdiği görevleri iyi niyetle yaptı, fakat Batının ne olduğunu bilmediği için yahut ta biliyor da öyle işine geldiği için kendi başına bu belayı kendisi açmıştır. Türkiye operasyon merkezi olarak düşünülmüştür burada. Türkiye'nin bu rolü kabullenmemesi üzerine operasyon merkezi Kuzey Irak'a kaydırılmıştır. Önemli oranda tabii İncirlik yine kullanılıyor, ama Kuzey Irak artık operasyon merkezidir. Şu anda Kuzey Irak'ta Amerikan askeri üssünün kurulması ve genişletilmesi hep bu amaçladır. Zaten Bağdat ve çevresinde başarısız olan Amerikan askeri birliklerinin Kuzeye çekilmesi gelişmelerin nereye varacağını gösteriyor.

/

»11 Eylül'ü bu proje bağlamında n/reye koyuyorsunuz. 11 Eylül'ün bununla bir alakası varmı?

/Göre Vidal önemli bir Amerikalı gazetecidir. 27 Ekim 2002

tarihinde Observer'da yazdığı nakalede, hegemonun lehine çözüm yolları aranması amacıyla girişilen çabalara 11 Eylül saldırısı üzerinden meşruiyet sağlanmaya çalışılmıştır diyor. Bu konuda çeşitli iddialar vardır. Bu coğrafyanın kontrol edilmesi için 11 Eylül'e ihtiyaç olduğu, 11 Eylülle birlikte bu projenin önünü

29

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

açıldığı yolunda. 11 Eylül olmasaydı Afganistan'a NATO nasıl giderdi? NATO nerenin örgütüdür? Kuzey Atlantik Örgütü, değil mi? Kuzey Atlantik'te nere, Afganistan nere. Hikmet Çetin, "19 bin NATO askeri var Afganistan'da, beş bin tane daha gönderilecek" diyor. Bu ne demektir? NATO, Afganistan'da savaşan bir güç haline geliyor demektir. Yeni güç merkezleri artan oranda taleplerini ortaya koymaya başladıklarında Washington yönetimi bunları reddetmekte zorlanmaya başladı. 11 Eylül yeni sistemin oturtulabilmesi için bir fırsat yarattı. 11 Eylül'ün bilindiği halde önlem alınmadığı için meydana geldiği konusunda iddiaların sık sık ortaya atıldığı da bilinmektedir.

• *Sistem düzeyinde yıkıcı faaliyetler mi söz konusu?*

Birçok ülke yönetimi hem kendi içlerinde hem de uluslararası düzeyde bu tür faaliyetleri dışlamıyorlar. Emperyalizmin artık geçmişte kaldığını, uluslararası sistemdeki adaletsizliklerin emperyalist ülkelerin yönetimlerinin iyi niyetleriyle düzeltilebileceğini ifade eden sözde aydınlar bugün de var. Bunu 100 sene önce 1905 yılında İngiliz imparatorluğu adına J. A. Hobson gibi liberal bir iktisatçı savunmaktaydı. Fakat tarih bunun aksini doğrulamıştır. Gelişmiş zengin merkezi ülkelerin hükümetleri, uluslararası mali kuruluşlar ve bunlarla iç içe olan birçok NGO (Hükümet Dışı Kuruluşlar) ve diğer işbirlikçiler bu sistemin bir parçası olarak çalışmakta ve adil olmayan serbest pazarın devam etmesi için vaazlarını sürdürmektedirler. Bunun için emperyal merkezlerdeki 'dostlarının' gücüne güvenmektedirler. "Efendiler" diyor Gazi Mustafa Kemal Paşa, "herhalde dünyada bir hak vardır. Bu hak, gücün üstündedir. Ulusun haklarını bilip müdafaa ve muhafazası yolunda her türlü fedakârlığa hazır olduğuna ilişkin dünyaya bir kanaat vermek lazımdır."

30

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Dünya ulusları Birleşmiş Miletler'e (BM) bakıyorlar hak için. Fakat bugün BM'nin cebri diplomasisi emperyal ülkelerin taleplerini diğerlerine dayatma politikasına dönüşmüştür. Batılı liberal demokrasilerde bundan yararlanan ülke insanların önemli bir kesiminin Irak'ın işgalini liberal demokrasinin yayılması için yararlı bir çaba olarak görmesi ise dikkat çekicidir. Emperyalist liberal demokratik ülkelerin, çıkarlarını korumak için sürekli silahlandıkları halde, birbirleriyle savaşmadıklarından dolayı liberal akademisyenlerce ve bizdeki uzantılarınca övülmeleri ilginçtir. Batı'nın emperyalist liberal demokrasilerinin aralarında yağma konusunda çatışmasız anlaşmazlıklar sürerken emperyalist demokrasi projelerine uygun olarak Latin Amerika, Ortadoğu, Güneybatı Asya gibi coğrafyalarda savaş üretmeye devam ettikleri nedense bu akademisyenlerce dile getirilmez.

Batılı liberal demokrasilerde yoğun propagandanın etkisinden ancak bir avuç insan sınırlanabilmekte, önemli bir kesim Latin Amerika, Ortadoğu, Güneybatı Asya coğrafyasına yönelik saldırıları barbarlığın engellenmesi çabası olarak algılamaktadır/ 1933 tarihli "Bizans Uygarlığı" adlı kitabında S. Ru/icimen barış içinde yaşayanlar arasında sorun yaratmak için kabileleri kıskırtmak Bizans politikasının temel kuralı olduğunu/belirtiyor. Bununla komşu ülkeyi baskı altında tutarak kendisine karşı cephe alması engellenir ya da istenilen doğrultuda yönlendirilmeye çalışılırdı İmparator F.E. Wozniak 'Bizans Diplomasisi' (1984) adlı yazısında aktardığına göre İmparator Anastşios 515 yılında şöyle diyordu: "Kanunlar imparatora imparatorluğunun iyiliği için yalan söylemeyi, yeminini bozmayı emreder."

Z. Brzezinski CIA'ya yabancı ülkelerdeki faaliyetlerinde daha fazla serbestlik sağlanmasını öneriyordu, 1983 tarihli "Güç ve Prensipler" adlı çalışmasında. 1983'te CIA, Latin Amerikan Araştırmalar Birliği dergisine verdiği bir ilanda "ayaklanma, terörizm ve siyasi istikrarsızlık" konusunda neden eleman arıyordu acaba?

31

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

ABD'nin Santiago'daki Büyükelçisi E. Korry'nin, 1970'te CIA'nın Şili'deki muhaliflere silah sağlamak için diplomatik bagajların kullanıldığından habersiz olması demokrasinin yayılmasıyla mı ilgiliydi?

ABD'nin BM'deki meşhur büyükelçisi "siyahlar giyinmiş, ölüme tapınmayı teşvik eden CIA ajanı" olarak da adlandırılmış olan bayan J. Kirkpatrick, Nikaragua'daki Sandinista yönetiminin devrilmesinin gereğini dile getirmiş, CIA bu amaçla hükümeti devirmeyi amaçlayan kontraları silahlandırmayı arttırmıştı. CIA'nın kötü imajını silmek için Reagan döneminde başvurulan yol ise özellikle 1985 sonrası yıllarda "örtülü demokrasi seferi" adı altında yürütülen ve buna daha sonra "insan hakları" kavramının da eklendiği çabaların bugün de uygulamada olduğu bilinmelidir.

Benzer amaçlarla İngiliz Gizli İstihbarat Servisi (SIS ya da MI6) pasaport memuru adı altında İngiliz konsolosluklarına ajanlar göndermeyi ihmal etmemiştir. Bunu Fransa, Almanya, ABD gibi ülkeler de yapmaktadırlar. Bir dönem Sovyetler Birli-ği'nin Batılı elçilik ve konsolosluklardaki elemanlarının yüzde 40-45'i, gelişmekte olan ülkelerde ise yüzde 70-75'inin Sovyet Devlet İstihbarat Komitesi KGB'nin elemanlarından oluştuğu bilinmektedir..

• *Türkiye Taliban'a karşı operasyonlara katılsın denmeye başlandı...*

Afganistan'da hiçbir şey olmaz, işgalde sorun çıkmaz deniyordu, değil mi? Kontrolü sağlayamıyorlar ve belirsizlikten, başıbozukluktan bıkan halkın desteğini alamadılar. Taliban tekrar umut oldu buradaki çok insana. Afganistan'da Eylül ayında İngiliz helikopteri düşürüldü. 12 İngiliz askeri öldürüldü. Şimdi İngilizler bunu nasıl açıklayacaklar kamuoyuna? Açıklamakta zor-

32

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

luk çekiyorlar. Blair'e yüklüyorlar sorumluluğu. Emperyalizm bu. Başka yolu yok bunun. Blair'in hem başbakanlık hem de siyasi hayatı bitti. Türk genelkurmayı Afganistan'a verecek yeni askerim yok diyor. Bu önemli, fakat Washington bastıracak. Çünkü gelişmiş batılı ülkeler askerlerini çatışma alanlarına sokamıyorlar kamuoyu baskısı yüzünden. Ankara'ya bunu kabul ettiri-' riz düşüncesindeler.

• *Amerika şunda Büyük Ortadoğu Projesinde hangi aşamada?*

Hattın başlatıldığı Afganistan'da bile sorun yaşamaya başladılar. Afganistan meselesini Amerikalılar ülkenin batısını kontrol etmekle halletmeyi düşünüyorlardı. Genişletilmiş Ortadoğu projesinde kontrol merkezleri oluşturulmaya çalışılıyor. Amerika'nın 130 ülkede üssü var. Paul Wolfowitz üslerin amacı askeri olmaktan ziyade siyasidir diyordu. Mart-Nisan 2001 tarihli Fore-ign Affairs dergisinde yayınlanan bir makale vardı. Orada ABD'nin dünyanın değişik bölgelerinde 257 bin civarında askeri olduğu yazıyordu. Daha Irak'a asker gönderilmemişti o zaman. Ve bunların yaklaşık 70 bini yalnız Almanya'da. Japonya'da ise 40 bin civarında. Avrupa'da toplam 117 bin askerin olması ne anlama geliyor? Ne demektir bu? Bu askerleri burada bir baskı unsuru olarak bulunduruyor demektir. Yani bir yerde askeri olarak varsanız orada siyasi ve ekonomik söz söyleme hakkınız var demektir. Afganistan'da Amerika istediğini yaptı. Amerika 1998'de Taliban'la anlaşmazsılığa düştü. Taliban'la anlaşmazlığa düştükten sonra Amerika'nın şöyle bir projesi vardı: Kazakistan, Türkmenistan, Afganistan ve Pakistan üzerinden Hint Okyanusuna doğal gaz ve petrol boru hatları inşa edilecekti. Bu boru hatlarını Bech-ter şirketi yapıyordu. Burada hemen bir ara bilgi vereyim. Biliyor-

33

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

sunuz bu Bechter şirketini 18.5 milyar dolara Çin almak istedi. Amerikan senatosu bu şirketin güvenlik nedeniyle bu satışına karşı çıktı. Çin bunu niye almak istiyordu? Yine Kazakistan ve Türkmenistan'dan Çin'e giden boru hattı yapptıracaktı. Çin'e doğru boru hattı giderse ne olur, biliyor musunuz? Amerikanın bölgedeki enerji kontrolü tamamen gider. Bu nedenle Amerika Kazakistan, Türkmenistan, Afganistan, Pakistan üzerinden Hint Okyanusuna boru hatlarını indirmeye çalışıyordu. Hint okyanusunda ne var? Diego Garcia Adaları.. Burada ne var? İngilizlerin askeri üssü, ama Amerikalılar da kullanıyor. Burası hem körfezden gelen hem de yeni hattan gelecek olan taşımacılığı kontrol edebilecek bir konuma sahip. Konumuza dönersek... 1998'de Afganistan'daki Taliban yönetimiyle anlaşmazlık çıkınca Amerika sıkıntıya girdi. Talibanı iktidara gelmesi için Washington desteklemişti. Bazı Taliban yöneticileri Washington'da ağırlandı. Taliban'la yaşanan sorunlar nedeniyle enerji hatlarının yapımı ertelenmişti.

11 Eylül sonrası Washington yönetimi Afganistan'da ABD taraftarı bir rejimin yolunu açma çabası içerisine girmiş ve Karzai'yi göreve getirerek bu çabasında başarılı olmuştu. 30 Mayıs 2002'de imzalanan bir anlaşmayla Türkmenistan-Afganistan-Pakistan üzerinden geçerek Hint

Okyanusu'na uzanan doğal gaz hattının inşasına başlandı Buna ileride petrol hattı da eklenebilecektir.

Kuzey, kuzey-doğu bölgesinin kontrolü zor. Oraları Sovyetler Birliği de kontrol edemedi. Amerikalılar Afganistan operasyonu ile NATO'yu da buraya dahil ettiler. Demek ki Genişletilmiş Ortadoğu Projesinin doğu ayağında sıkıntılar olsa da NATO şemsiyesiyle Amerikalıların kontrolüne girdi. Amerikalılar burada başka ne istiyordu? Kazakistan ve Türkmenistan'ın kontrolünü.

34

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *Niçin bu iki ülke?*

Birinde petrol var, diğesinde doğal gaz. Kazakistan petrol yatağı, Türkmenistan doğalgaz... Amerikan Chevron şirketinin önemli yatırımları var Kazakistan'da. Doğalgaz ise sanayide petrolden daha önemli. Şimdi bu kimin için önemli? Hindistan da yüzde 4,5 - 5 civarında kalkınma hızı var. Çin'de ise yüzde 8,5-9 civarında. Bu ne demektir? Bir ülkede kalkınma hızı yüksekse orada yatırım var demektir. Yatırım varsa enerji ihtiyacı artıyor demektir. Bunu nereden karşılayacak bu ülkeler? En uygunu Türkmenistan. Moskova'nın bölgedeki talepleri Çeçenistan üzerinden geriletildi. İngilizlerin aracılığı ile oradaki Vahabiler kullanıldı. Duran çatışmalar Vahabiler üzerinden yeniden başlatılmıştı. Vahabilerin bu girişimi Çeçenistan'da birçok şehrin mahvına ve onbinlerce insanın hayatının kaybına yol açtı. Şu anda Çeçenistan'da kavgalar durdu, değil mi? Niye duruyor? Petrol fiyatları Rus ekonomisini canlandırdı. Acaba karşılıklı bir anlaşmamı var Washington-Moskova-Londra arasında?.

• *Nasıl bu sonuca varıyorsunuz?*

Amerika ile Rusya bu konuda anlaşmış görünüyorlar. Rusya enerji kaynaklarından büyük gelir elde ediyor. Putin de bunu ulusal çıkarları açısından kullanıyor. İngilizler de Vahabilerin arkasından elini çekti. Grozni'den gelen bilgilere göre Grozni yeniden inşa ediliyor. Demek ki çatışmalar durmuş. Ama ilginçtir, bütün liderleri öldürdüler orada. Bu liderleri kim nasıl buldu ve öldürdü?

• *Büyük ihtimalle Amerika...*

Ya Amerikalılar ya da İngilizler. Ya da bunların başka müttefikleri... Ahmet Zakayev biliyorsunuz başbakan yardımcısıydı ve Moskova ile görüşmelerde arabuluculuk yapan önemli bir isim-

35

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

di. Türkiye'de toplantı yapmak istedi, izin verilmedi Danimarka'ya gitmek istedi. Moskova tutuklanması ve Rusya'ya iadesi konusunda bastırınca Danimarka'da sorunlar çıktı. Aralık 2002'de Londra'ya gitti ve siyasi mültecilik başvurusunda bulundu. Zaka-yev şu anda İngiltere'de ve siyasi mültecilik başvurusu İngiliz içişleri bakanlığınca Kasım 2003'te kabul edildi. Meşhur tiyatro-cu-sanatçı Vanessa Redgrave 50 bin pound'luk kefaletle destek verdi İngiltere'de kalmasına. Redgrave uzun yıllar Devrimci İşçi Partisi'nde faaliyet gösterdikten sonra Marksist Parti'nin kuruluşunda bulunmuş, daha sonra insan hakları savunuculuğu konusunda adını duyurmuştu. Zakayev'e oturma izni verildi. Zaka-yev'e sormak lazım, ne oluyor diye. Biri bunu Zakayev'e sormuş. .. Zakayev şöyle cevap vermiş: "Siyasi mücadele buradan da sürdürülür."

36

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

-Amerika Irak'ta Batakta mı?

• *Herkes Amerika'nın Irak'ta batakta olduğunu ve işinin zor olduğunu söylüyor. Buna katılıyor musunuz?*

Amerika Irak'ta ne yapmak istiyor, ona bakalım. Birincisi Amerika, Irak'ı işgal etmeden evvel Irak'taki petrol alanlarındaki yatırımlar kimlere veriliyordu? Rusya ve Fransa'ya... Saddam Hüseyin dolar yerine avro kullanma kararı almıştı. Bu iki gelişme Amerika için bir felaketti.

Niye felaketti? 1992 tarihli Pentagon raporu elimizde. Wolfowitz hazırlamış. New York Times'a sızdırılıyor bu haber. Raporda ne diyor biliyor musunuz? Yeni sistemin oluşturulması sürecinde Amerika'nın yerine alternatif güç merkezlerinin doğması mutlaka engellenmelidir. Ne demektir bu? Amerika'ya alternatif güç merkezleri AB ve Rusya Amerika'nın alanlarına girmeye başlamış. Irak da bunlardan biri. Amerika, Irak'a müdahale etti. Ve Irak'tan ilk kovduğu ülke Rusya oldu. Diplomatik konvoyuna saldırı oldu. Ve Amerika'nın ilk açıklaması yabancı misyonların korunması konusunda güvence veremem şeklindeydi. Amerika'nın hazırladığı 1907 tarihli anlaşmaya göre bir ülke başka bir ülkeyi işgal ettiği zaman oradaki diplomatik misyonların güveninden sorumludur. Ama Amerika bunu dinlemedi. Amerika ne yaptı? Güneyi İngilizlerin kontrolüne verdi, Kuzeyini kendi kontrolüne aldı. Orta bölgede Şiiilerle Sünnileri birbirine düştü. Güneyi Sista-ni kontrol ediyor, değil mi? Sistani ameliyat olmak için İngiltere-

37

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

re'ye, Londra'ya gidiyor. İngilizler dünyada ne kadar örgüt lideri varsa mutlaka bir iki tanesini Londra'da besler. Orada bunlara bütün imkânları sağlar.

Afganistan'dan sonra Irak, batı hattının oluşturulması açısından önemli bir operasyon alanı olarak öne çıkarıldı. Irak işgaliyle burada önemli enerji yatırım hakları elde etmiş olan Rus ve Fransız şirketleri bölgeden dışlanmış oldu. Suriye ve İran, Doğu Akdeniz-Hazar Havzası hattı üzerindeki kontrol amaçlı bağlantıların önünde engel olarak görüldü ve bu ülkelere ABD'ye karşı tavizkâr tutum içerisine girmesi için baskı yapılmaya başlandı. Kuzey Irak'ın bölgesel kontrolde bir operasyon merkezi olarak düşünülmesinden sonra Akdeniz bağlantısı aranacaktır. Kıbrıs'a gösterdikleri yoğun ilgi de bununla bağlantılı olarak düşünülmelidir. Kuzey doğu Akdeniz'in Asya'ya giriş kapısının kontrolü için Kıbrıs stratejik önemdedir. Diğer taraftan Kuzey Irak'ı Hazar'a bağlamanız için ise İran'ın kuzey batısından bir hat kurmanız gerekir. O zaman oradaki Azerileri ve/veya Kürtleri ayaklandırmanız gerekir. Ayaklanma ve arkasından gelmesi muhtemel baskıcı uygulamaların insani müdahale için bir gerekçe olarak kullanıldığı ise bilinmektedir. O zaman Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ndeki ABD ağırlığı kullanılacak.

Suudi Arabistan'da 261, Kuveyt'te 96, Irak'ta 112 (ayrıca tahmini 220), İran'da 93, Hazar havzasında 30-40 milyar varil (160-200 milyar varil tahmini) petrol rezervinin (ayrıca yaklaşık 360 trilyon metre küp doğal gaz) varlığı bu bölgedeki rekabetin nedenini göstermektedir. Kuzey Irak konusu bu çerçevede anlaşılabilir. Washington'un istediği ABD'nin Körfez'deki ve Hazar havzasındaki enerji kaynaklarını kontrol etmesine yardımcı olabilecek ve kendi kontrolünde tutabileceği bir yapı oluşturmaktır.

Komşularıyla kavgalı ve bu nedenle ABD'ye bağımlı politikalar izlemek zorunda olacak bir sorunlu bölge (Müslüman, fakat Arab, Türk ve Fars olmayan: 'Müslüman İsrail: Kürdistan') yara-

38

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

tılma çabası var. Böyle bir yapılanma ABD'nin Ortadoğu politikasının temelini oluşturan İsrail'in güvenliğinin sağlanması ve petrol üretiminin ABD kontrolünde aksama olmadan dış pazarlara taşınabilmesinin sağlanması hesabına hizmet edecektir. İsrail ve bazı müttefiklerinden gelen görevlilerce Kuzey Irak'ta silahlı Kürt gruplara askeri eğitim verilmesi, 1996'da CIA'nın Kürtleri Saddam yönetimine karşı başarısızlıkla sonuçlanan bir ayaklanmaya kışkırtması bölgede gelecek için ne tür hesaplar yapıldığı hakkında bilgi vermekteydi. Böyle bir yapılanma ABD'nin Ortadoğu politikasının temelini oluşturan ve Condoleezza Rice, Richard Armitage, Brent Scowcroft gibi isimlerin kaleme aldığı/Amerika'nın Ulusal Çıkarları' adlı Temmuz 2000 tarihli raporda da belirtildiği gibi İsrail'in güvenliğinin sağlanması ve petrol

üretimini ABD kontrolünde aksama olmadan dış pazarlara taşı-nabilmesinin sağlanması hesabına hizmet edecektir.

Irak'ta Talabani'yi cumhurbaşkanlığına getirmesi bir hesap sonucudur. Talabani'nin askeri açıdan güçlü olamayan bir örgütü olduğu ve bu nedenle dış destek olmadan bölgede tek başına bir şey yapamayacağı bilindiği için Washington'un talimatı dışına çıkamayacağı bilinmektedir. Barzani'ye kuzeyde oluşan otonom yapılanmanın sorumluluğu verilerek tatmin edilmeye çalışılmıştır. Bu konuda daha önce mesaj verilmişti. 8 Haziran 2002 tarihinde Washington'da yapılan ve Barzani'nin üst düzey yetkililerinin ve taraftarlarının çoğunlukta olduğu bir toplantıda olası Irak federasyonunda Kürt bölgesinin merkezi olarak Washington Enstitü'den Alan Makovsky tarafından Kerkük'ün ganimet olarak önerilmesi Barzani'ye ve ekibine cesaret vermişti. Hem kuzeyde hem de Bağdat'ta etkili görevler üstlenen iki etkin Kürt grup Washington sayesinde ayakta kalabilecekleri için talimatlara da uymak zorunda kalacaklar.

Dışlanan sunni Arapların direnişini kıramayan ABD'nin, Kuzeyde Barzani ve Talabani taraftarı Kürtler ve Güneyde İngiliz iş-

39

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

galcilerle bir tür anlaşmaya varan Sistani taraftarı Şiilerin desteğiyle işi götürmeye çalışacağı görülüyor.

• *Washington'un stratejisinde sorunlar mı yaşanıyor?*

Washington'un uluslararası sistemi kontrol çabalarında zorlandığı da dile getirilmektedir. Clinton yönetiminin ulusal güvenlik konseyinde üye olarak görev yapmış olan ve Georgetown Üniversitesi'nde çalışan Charles A. Kupchan birleşik Avrupa gibi merkezlerin ortaya çıkmasıyla ABD'nin tek kutuplu sisteminin on yıl daha sürmesinin bile zor olduğunu ifade etmektedir. Buna karşın kontrolün sürdürülmesi için yönetimlerin artan oranda müdahaleci bir politika izlenmesi de önerilmektedir. Carnegie Vakfı'ndan Robert Kağan, Bush'un stratejisinde Amerikan hegemonyasının korunması, bunun için ise krizler oluşmadan müdahaleye daha fazla öncelik verilmesi önerisinde bulunurken, bunun global bir süper güç olmanın gereği olduğunu da ifade ediyor.

2002 tarihli Bush Doktrini'nde ABD'nin her kıtada özgür ve açık toplumların cesaretlendirilmesi çabasının sürdürüleceğini ve NATO'nun "çıkarlarının tehdit edildiği her yerde harekete geçmesi"nin zorunluluğunu vurgulanırken, ABD'nin çıkarlarına bir tehdit olduğu durumlarda dünyanın herhangi bir ülkesinde ve her zaman askeri güç kullanma hakkı olduğu ifade edilmekteydi.

Bölgede Kuzey Irak merkezli bir kontrol mekanizması kurmak ABD açısından stratejik önemdedir. Washington bölgede başarılı olamazsa dünyaya verdiği mesajların dikkate alınmasının zora gireceği açıktır. Başarılı olması durumunda ise diğer bölgelerde de benzer kontrol merkezleriyle bağlantılarını tamamlama çabasını yoğunlaştıracaktır.

40

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

ABD yeni uluslararası sistemin kontrolü için yeni bir hat ve genişletilmiş yeni askeri üsler oluşturuyor. Bunlarla tesbit edilen hedefleri vurma imkanı olduğunu gösterirken, hegemonyasının tanınması gerektiğinin mesajını da vermeyi amaçlamaktadır.

ABD'nin yaklaşık 130 ülkede askeri üsleri var. Bu üslerin fonksiyonu askeri olmanın yanında ekonomik ve siyasi de. Washington yönetiminin genişletilmiş askeri üslerle yeni bir kontrol hattı oluşturması bu amaca yöneliktir. Askeri, siyasi ve ekonomik boyutun Washington tarafından bir arada düşünülmesi sistemin kontrolüyle ilgilidir.

• *Amerika Kuzey'de neler yaptı?*

Kuzeyde Amerikalılar öyle bir yapılanmaya gittiler ki, Müslüman İsrail dediğim işte bu. Niye bunu söylüyorum? Sene 1989. Londra Üniversitesi kantininde oturuyoruz. Yanımda Fatah diye bir arkadaşım var Filistin Kurtuluş Örgütü'nden. Bir de yanımda Martin diye bir Yahudi arkadaşım var. Martin takkeli. Martinle Fatah tartışıyorlar Filistin meselesi konusunda.. Martin

dedi ki, Arapların İsrail üzerindeki baskılarından kurtulmak için yeni bir İsrail devleti yaratmak lazım. Fakat Müslüman olan bir İsrail devleti... Martin'e bu ne demek diye sordum? Dedi ki öyle bir devlet olacak ki, Müslüman olacak, komşu ülkelerle etnik bağı olmayacak. Yani Fars olmayacak, Arap olmayacak, Türk olmayacak ve Amerika'ya ve müttefiklerine bağımlı olacak. İşte bunun adı Müslüman İsrail eşittir Kürdistan'dır.

• *NA TO tekrar Afganistan 'a Türk askeri istedi. Durup dururken bu nereden çıktı şimdi?*

ABD Savunma Bakanı Rumsfeld, Ladin'in belki de hiç yakalanamayacağını söylemişti. Oysa W. Bush, Ladin'i ölü ya da diri istiyor ve ele geçirilinceye kadar operasyonlara devam edileceği-

41

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

ni belirtiyordu. Yakalanamayacağını söyleyen Rumsfeld ne demek istiyor acaba?

Pentagon'un, dönemin savunma politikası masası şefi Ric-hard Perle Afganistan'ın artık bir operasyon merkezi olmaktan çıkarıldığından emin olunana kadar askeri operasyonlara devam edileceğini ifade etmektedir. Fakat biliyoruz ki Afganistan'ı Sovyetler Birliği'ne karşı bir operasyon merkezi haline getiren Was-hington'du.

11 Eylül ABD'ye Doğu Hazar bölgesine Pakistan-Afganistan üzerinden uzanmak ve Rusya'nın etkinliğini kırmak için uygun bir fırsat yaratmıştır. ABD açısından Hazar'ın kaynaklarının batıya Rusya üzerinden, doğuya Çin üzerinden ve güneye İran üzerinden taşınmasının engellenmesi önemlidir. Azerbaycan-Gürcistan-Türkiye üzerinden geçecek hattın uzunluğu ise petrol şirketleri açısından bir engel olarak görülüyor ve Tahran'la ilişkilerin geliştirilerek İran üzerinden bir hat yapılması talep ediliyordu şirketlerce. Bakü-Ceyhan dışında Afganistan-Pakistan üzerinden yapılabilecek hattın geçeceği coğrafyada ise siyasi istikrar sorunu vardı.

ABD Savunma Bakanlığı Güney Asya'dan Sorumlu Bakan Yardımcısı Robin Raphel Pakistan, Afganistan ve Orta Asya'ya ziyaretinde siyasi istikrar olmadan ekonomik fırsatların kaybedilebileceğini vurgulamıştı. Eylül 1996'da Taliban Kabil'i ele geçince ABD'li senatör Brown bunların Afganistan'da bir hükümet kurabilecek güce sahip olduğunu söylemişti. Unocal sözcüsü Chris Taggart ise Taliban'ın başarısını övmüş ve boru hattının şimdi daha kolay tamamlanabileceğini ifade etmişti.

1997 sonunda Unocal'ın başkan yardımcısı Marty Millar Türkmenistan-Afganistan-Pakistan üzerinden inşa edilecek hattın, Afganistan'da yönetime kendileriyle işbirliği yapabilecek bir hükümetin gelmesine bağlı olduğunu belirtmekteydi. Fakat bunun koşulları bir türlü yaratılmıyordu.

42

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Ağustos 1998'de Kenya ve Tanzanya'daki ABD büyükelçiliklerine bombalı saldırı sonrası Washington kanıt olmadığı halde Bin Ladin'i suçlamış ve Taleban'ın bu işin destekçisi olduğunu belirtmişti. 1999'da ise uyuşturucu ve insan hakları ihlalleri konuları BM ambargosu için kullanılmıştı Taliban yönetimine karşı. Taliban üzerinde en etkili ülke olan Pakistan'ın ABD'den uzaklaşmasından sonra eski ABD Dışişleri Bakanı Albright da İs-lamabad yönetimini Taliban'a verdiği destekten dolayı eleştirmeye başlamıştı.

Washington yönetimi Afganistan'da ABD taraftarı bir rejimin yolunu açma çabası içerisindeydi.. Bazı Pakistanlı yöneticiler ABD'nin Afganistan'da bir havaalanını ele geçirerek operasyonları için üs olarak kullanacağını, bunun için ise 20 bin askere ihtiyacı olduğunu söylüyordu. Bu işte Afgan kökenli ABD'liler görevlendiriliyordu çoğunlukla.

Washington, Kazakistan-Türkmenistan-Afganistan-Pakistan hattını kontrol ederse Ortadoğu'da olduğu gibi burada da musluğun başına geçecektir. Sorun Ladin değil, yeni hattın güvenliğinin sağlanması için hattın geçeceği coğrafyada uygun bir yönetimin oluşturulmasıdır.

11 Eylül'le birlikte yeni ortam doğdu ve Taliban'ın tasfiyesi süreci başlatıldı. İlk başlardaki başarı hikayeleri sona erince yeni sorunlar ortaya çıktı. Halk istikrara öncelik veriyordu ve Taliban bu iş için etkili görülüyordu.

Afganistan riskli olmaya başladı. Afganistan'da Taliban toparlandı. Bakın on iki İngiliz askerini öldürdüler. İngiltere'de kıyamet koptu. Onlar için can kıymetli. Diyorlar ki Türk askeri bu işi yapsın. Ama Genelkurmay bunlara izin vermiyor tabii. Biz başından beri söylüyoruz: Afganistan'a gidiyorsunuz, güllük gülistanlık gibi görüyorsunuz. Taliban mağaralardan bir çıkarsa, millet bu işgale karşı bir direnmeye başlarsa gelenek oluşur. Geçmişte bu direniş geleneği Sovyetlere karşı oluştu ve Sovyetler yenil-

43

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

di. Bu işin mimarı da biliyorsun Brzezinski'dir. Oradaki direnişi zamanında örgütleyen Brzezinski'dir.

• *NATO bunun için bastırır mı?*

NATO bastıracak tabii. NATO burada görev yapıyor, ama tek başına Türkiye'ye baskı yapamaz, ortak hareket edecek. Türkiye'nin şöyle demesi lazım: NATO, Kuzey Atlantik bölgesinin güvenliği için kuruldu. Afganistan'daki güvenlik sorununun Kuzey Atlantik'le ne ilgisi var? Hesap ABD hegemonyasıyla ilgili. Kissinger'in Aralık 1994 tarihli Washington Post'daki makalesinde NATO'nun Hindistan'ı da içeren bir görev üstlenmesini önerdiği hatırlanırsa buradaki hesaplamaların eskiye dayandığı görülür..

• *El Kaide'yi nasıl tanımlıyorsunuz?*

Bin Ladin El Kaide'nin lideriyse eğer ABD istihbarati bu örgütün içinde demektir. Bin Ladin ve yandaşlarını Afganistan'ın Sovyetler Birliği güçlerince işgaline karşı örgütleyen, silahlandıran CIA ve onun o dönem destekçisi Pakistan istihbaratıydı. Mali kaynak ise daha çok Suudi merkezliydi. Bu görünüm bu yapılanmanın nasıl buralara geldiğini göstermeye yeter. Bin Ladin 11 Eylül saldırılarından iki ay kadar önce Körfez ülkelerinden birinde böbrek tedavisi görürken CIA'nin bölge istasyon elemanlarınca ziyaret edildiği de dikkate alınır ise ilişkinin düzeyi daha iyi anlaşılabilir. 11 Ekim 2001'de Le Figaro gazetesi bunu yazdı. CIA ile görüşüyor, ama Amerika'yla düşman. Bu nasıl oluyor?

Onun için aslında Bin Ladin gibi adamlar, Amerikan emperyalizminin Müslüman dünyaya karşı yaptığı operasyonda Amerika'nın ekmeğine yağ sürmektedir. Çünkü Bin Ladinler olmazsa islam dünyasını terörist diye suçlayamazsın.

44

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *Amerika ile Usame Bin Ladin arasında bir bağlantı ve çıkar ilişkisi olduğuna dair komplo teorileri de var. Siz buna inanıyor musunuz?*

Bu adamın çok büyük serveti ve büyük şirketleri var. Amerika herkesin malına mülküne el koyuyor. Libya'nın paralarına el koydu. İran'ın milyar dolarlarına devrimden sonra el koydu. Bunlara el koyuyorsa, Bin Ladin'in ailesinin şirketlerine niye el koyamıyor? Bin Ladin'in Afganistan'da saklandığı söyleniyor. Bu sığınakların çoğu Suudilerin mali desteğiyle Pakistan istihbaratı ve CIA işbirliğiyle inşa edilmiştir. Nasıl bulamıyorlar. Bu tür radikal unsurlar Müslüman dünyaya felaket getirir. Müslümanlara terörist demek için bu adamlara ihtiyacı var ABD'nin.

• *Suriye'de Amerikan büyükelçiliğine bir saldırı oldu. Bu saldırıyı nasıl yorumluyorsunuz?*

Suriye'deki istihbaratın bu işi yapmış olması akla uygun değildir. Suriye'de istihbaratın, Muhabarat'ın çok kuvvetli olduğunu biliyoruz. Toplumunu tamamıyla kontrol eder. Suriye için böyle bir saldırının zamanı mıydı? Niye yapsın böyle bir saldırıyı? Bunu ilerde kullanılabilecek bir kıskırtma olarak hesaba katmak gerekir diye düşünüyorum.

• *Saldırıyı yapan ölü ele geçirildi.*

Ölüler konuşamaz. İstihbarat birimleri bir defalığına kullanılabilecek adamları kullanmayı tercih ederler. Yabancı bir istihbarat birimi gelse ve birine dese ki, "Sultan Ahmet Camisi'nde Yahudiler var. Şu camiye bir bomba atalım." Atacak deli bulunur. Böyle insanlar vardır. Müslümanım diyen biri camiye gidip emekli imamı öldürmedi mi? Hz. Ali'yi abdest alırken öldüren kim?

45

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *ABD Usame Bin Ladin'i yakalamak için Pakistan'a girmek istedi, ama Pakistan buna izin vermedi. Hatta Pakistanlı üst düzey bir askeri yetkili, "Bizim Usame Bin Ladin'i bulacak yeterli askeri gücümüz var" dedi. Bu durum Amerika'da şok etkisi yarattı.*

Pervez Müşerref geldikten sonra, Pakistan'da önemli bir sakinleşme ortamı oldu. Çünkü Pakistan'da kimin ne dediği belli olmuyordu. Müşerref geldiğinde bu adam diktatördür deniyordu. Batı dünyası hep böyle demişti. Geçmişte Butto ailesinin yolsuzluklarını biliyoruz. Bu neyi gösteriyor? Pakistan'da istikrarlı bir adamın görevde kalmasını istemiyorlar. Müşerref, istikrar getirmiştir Pakistan'a. Elden geldiğince karıştırmaya çalışıyorlar tabii.

Amerika'nın Pakistan'a girmesi, Müşerrefi zayıflatır. Niye, biliyor musunuz? Pakistan'daki Müslümanlar Amerika'nın burada bulunmasından Müşerrefi sorumlu tutar ve burada muhalefet başlar. Yalnız kalır Müşerref. Bu da ABD'nin işine gelir. Çünkü kendisine bağımlı hale gelir iktidarda kalabilmesi için. Müşerref akıllılık yapmıştır. Bunlara izin vermemiştir.

• *Yarın öbür gün ABD bunun bedelini ödetir mi?*

Amerika belini doğrultabilirse sormayı dener. Önce Latin Amerika'yla uğraşacak, fakat gücünü yaydı ve toparlanamıyor. Daha güney batı Asya'da bile henüz belini doğrultamadı.

• *Latin Amerika 'da ne oluyor?*

Latin Amerika'da Venezuela lideri Ghavez'in öncülüğünde, ülkede bulunan 77 milyar varillik petrol rezervinin de yardımıyla Bolivarcı anti emperyalist, kendine yeterli, bağımsızlıkçı bir politika takip etmesi ve buna bölge ülkelerini de katmasıyla Washington ve müttefiklerinin işi zorlaşmıştır. Ortadoğu'da ve Afga-

46

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

nistan'da askeri müdahalelerle başı dertte olan Washington yönetiminin aynı anda Latin Amerika'ya geçmişte olduğu gibi askeri müdahalelerde bulunmasının maliyeti artabilir. Atlantik'te bunca sorunlarla karşılaşan ABD, Asya coğrafyasında da Moskova ve Pekin'in öncülük ettikleri ve ABD'nin dış politika amaçlarının önünde önemli bir engel oluşturma riski taşıyan, Avrasya işbirliğine dönüştürülmesi hesaplanan, 1996 tarihinde temeli atılan ve 2001'de Şangay İşbirliği Teşkilatı adını alan yapılanma ABD'nin geniş Orta Asya coğrafyasında etkinlik sağlama çabasını zora sokmuştur.

• *Şu an Amerika, Asya'da zor durumda diyebilir miyiz?*

Güneybatı Asya öncelikli onlar açısından. Zor durumda olduklarını kendileri söylüyorlar. Türkiye gibi ülkelerin askerlerini buraya sokup, kaçacaklar herhalde. Nereye kaçacaklar? Kabul'in batısındaki petrol boru hattı bölgesine... Ama doğu ve kuzey doğuda Taliban bölgesi var. Amerika istiyor ki, bütün Afganistan kendi kontrolünde olsun. Mümkün değildir. ABD Hazar havzasındaki kaynaklarının Rusya üzerinden batıya, Çin üzerinden doğuya, İran üzerinden güneye kendisinin dışlanarak taşınmasını engelleme çabasıdır. Aksi taktirde hegemonya için elzem olan enerji kaynakları üzerinde uzun dönemde kurduğu kontrol mekanizmasını elinden kaçırma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilecektir.

• *Tüm bunları siz biz söylüyoruz da, Amerika bunları hesap-layamıyor mu?*

Bu işleri yaparken on birim zayıt karşılığında yirmi birimlik bir gelir elde edersen kârlı sayarım kendimi diye düşünüyor. Onun için İsrail Lübnan'ı yıkmış, ne önemi var ki? Ama bakın Lübnan'da Hizbullah'ın lideri Cumhurbaşkanı suçluyor. Herhalde yavaş yavaş durumu görmeye başladı.

47

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *Şu anda Kuzey Irak'ta bir Kürt devleti var mı?*

Kürt devleti kurmaya gerek yok. Tayvan tanınan bir devlet mi? Hayır. ABD Kuzey Irak'ta bağımsız bir Kürdistan kurmadan orada kendi müttefiki olan bir yapılanma oluşturabilir. Bu doğrudan Amerika'ya bağlı olur ve kimse dokunamaz. Ve burası da bağımsız olamayacağı için Amerika'nın her dediğini yapar. Amerika'da burayı çibanbaşı olarak İran'a, Suriye'ye, Türkiye'ye karşı kullanır, kullanıyor da. Ve Amerika, Kuzey Irak'ta şu anda askeri üssünü

büyütmekle uğraşiyor. Afganistan'da hava üssü var. Kuzey Irak'ta bir üs. Türkiye'de İncirlik var. Kıbrıs'ta İngiliz üsleri var. Biri Mısır'a bakıyor, biri Suriye ve İsrail'e değil mi? Şimdi bu bağlantılara baktığımız zaman arada bağlantı kesikliği nerede? İran üzerinden Hazar hattı. İran bugün Amerika'ya dese ki, senin her dediğini yapacağım, İran gündemden çıkar. Libya'ya nasıl yaptılar? Libya dedi ki, ben ambargodan çok yoruldu. Ne kadar para istiyorsunuz, 1.5 milyar dolar mı? Buyurun 1,5 milyar doları Kaddafi verdi 1,5 milyar doları. Ve peşinden Libya terörist ülkeler listesinden çıkarıldı. Parayla çıktı.

• *Lübnan'ın eski başbakanı Refik Hariri öldürüldü. Bu işte Suriye'nin parmağı olduğu iddiası ortaya atıldı. Ancak yapılan incelemelerde bu işin aslında Suriye'nin pek ilgisi olmadığı ortaya çıktı. Hatta Hüsnü Mahalli aslında bu işin arkasında MOSSAD olduğunu söyledi. Hariri cinayetini sizce kim işlemiş olabilir ve Hariri'nin ölmesi kime yarar?*

Hariri dediğiniz adam 4 küsur milyar dolarlık servete sahip. Suudi Arabistan'a 18-20 yaşında gitmiş, inşaatlarda çalışmış. Ve Hariri Fransa'ya gittiği zaman Fransa cumhurbaşkanı tarafından, karşılanan bir adam, üstelik başbakan değilken bile. 1992'de başbakan oldu, ama bir iki defa istifa etti, tekrar göreve geldi. Hariri sıradan bir adam değildi. Lübnan'ı yeniden inşa ediyordu. Ve

48

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

son dönemlerde Hariri'nin aleyhinde Amerika'da bazı yazılar ortaya çıkmaya başladı. Ve o zaman dikkatimi çekmişti, niye bu adam aleyhinde yazılar yazıyorlar diye. Hariri'nin öldürülmesi Suriye'nin başına gelecek en zararlı işti. Suriye'nin Lübnan'daki asıl amacı buradaki güçler arasında bir denge sağlayıp Lübnan'da kalabilmektir. Suriye, Lübnan'a kendi gitmedi ki. Suriye'yi Lübnan'a kim çağırdı? Hıristiyanlar... 1975'de iç savaş başladı. 1976'da Hıristiyan cumhurbaşkanı Suriye'ye çağrı yapıyor, "Aman ne olur, yardıma gelin" diye. Çünkü Beyrut'ta Filistinliler, Nasırcılar silahlanmışlar ve kontrolü ele alacaklar. Ve Suriye gelip bunların bastırılmasına yardımcı oluyor. Filistinlilerin ayaklanmalarını bastırıyor. Yani Suriye Müslümanları bastırıyor. Suriye daha sonra EMEL örgütünü kullanarak Filistinlilere sal-dirtiyor. Niye bunu yapıyor Suriye? Çünkü Lübnan'da hiçbir örgütün tek başına güçlü olmasını istemiyor. Suriye 35 bin askerini buraya Hıristiyanların çağrısı ile gönderdi. Tabii ki hemen akabinde Arap Birliği'nin de onayını alarak buradaki varlığına bir meşruiyet kazandırmayı da ihmal etmedi. İç savaşta Hıristiyan yönetiminin alaşağı edilmesini Suriye engelledi. Tarihi gerçek bunlar. Esat'ın böyle bir sorumluluğu var burada.

• *EMEL nasıl bir örgüt?*

Emel örgütü ilk 1974'te İran doğumlu din adamı olan Musa Sadr tarafından kuruldu. Askeri kanat 1975'te oluşturuldu. Sadr 1978'de Libya'da kaybolunca Suriye'ye yakınlığıyla bilinen Nebih Berri yönetimi ele aldı. Şii bir örgüt. Çoğunlukla güney Lübnan'da ve Beyrut'un güneyindeki Şii gruplar arasında destek bulmakta. Bekaa Vadisi'nde de Emel militanları mevcut. 1980'li yıllarda Berri Lübnan hükümetinde görev de yaptı. 1985-89 yılları arası Emel ile Hizbullah (1982'de kuruldu) arasında çatışmalar yaşandı. Araya İran girerek bu çatışmaları durdurdular. Parla-

49

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

mento başkanlığı da yapan Berri 2005 seçimlerinde Hizbullah ile seçim ittifakına girdi ve 128 kişilik Lübnan parlamentosunda 23 sandalye kazandılar. Güneyde İsrail'e karşı direnişte Şii toplumunun güvenliğini sağlamakta başarılı olamayınca 1982'deki İsrail'in Lübnan işgaliyle birlikte savunma ve temsil açısından Şiiler arasında yerini önemli oranda Hizbullah'a kaptırdı.

• *Oraya girmeden önce, Hariri'nin öldürülmesi kime yaradı?*

İşadamı Refik Hariri 1992'de başbakan olmuştu. Arafat tasfiye edildi. Suriye kendisinin içinde olmasının akla uygun olmadığı Hariri suikasti girişimi ardından Lübnan'dan çıkarıldı. 1989 Taif antlaşması ile birlikte 14 yıllık iç savaş sona ermişti. Suriye 35 bin civarındaki askeri varlığıyla Lübnan politikasını yönlendirmeyi sürdürdü. İsrail Mayıs 2000 yılında 18 yıllık bir işgalden sonra güney Lübnan'dan çekilmek zorunda kalmıştı. Lübnan yeniden yapılanma sürecine

girmişti Şubat 2005'te Refik Hariri öldürüldü. Hariri'nin öldürülmesinden Suriye sorumlu tutuldu ve Batı'nın ortak baskısı sonucu ne olduğu anlaşılmadan arkasında Sovyetler gibi bir güç bulunmayan Suriye askerlerini Nisan 2005'te Lübnan'dan çekti. Fakat bir sorun vardı bu süreci başlatanlar için. Mecliste de temsil edilen ve Suriye ve İran'la yakın ilişki içinde olan Hizbullah silahlı birlikleriyle Lübnan'da önemli bir güç olmayı sürdürüyordu.

Şu andaki dönem Doğu Akdeniz'in kontrolünde yeni bir sürecin başlangıcı. Suriye'yi buradan kovmak için Hariri gibi birini öldürmeniz gerekirdi. Çünkü Hariri orada önemli oranda bir istikrar sağlıyordu.

• *Amerika İsrail ile beraber Suriye için ne düşünüyor. Suriye'ye savaş mı açacaklar? İçeride karışıklıklar mı çıkaracaklar? İşi BM'ye mi havale edecekler?*

50

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Suriye'de yüzde 12 civarında Şii nüfus var. Sünniler çoğunlukta olduğu halde iktidarda değiller. Daha önce Hafız Esat'ın Sünnilere karşı saldırgan tutumları olduğunu biliyoruz. Hama'da 20-25 bin kişiyi bir hafta kadar süren katliam var. Yani bu, Hafız Esat'ın ne kadar acımasız davrandığını gösteriyor. Suriye'de Batının kullanabileceği Sünniler var. Kürtler de var. Kürtleri daha önce de kullandı. Kuzeydoğu Suriye'de bir ayaklanma uygulaması oldu, ama bu uygulama aslında şüpheli bir uygulamaydı. Kürtler burada kışkırtıldı mı, kasıtlı mı yapıldı, gibi tartışmalar da var. Amerika burada Sünnileri kullanabilir. Suriye'yle Kuzey Irak bağlantısı kurulmaya çalışılacak. İsrail burada Kuzey Irak'la Hay-fa arasında inşa edilecek enerji boru hattıyla amacına ulaşmaya çalışacak. Nereden yapacaklar bunu? Suriye üzerinden. Ürdün'de bir istikrarsızlık istemezler. Ürdün zaten Amerika'nın kontrolünde... Bu bağlantıyı kurmak için Suriye'yi kendi tarafına çekmesi lazım. Suriye, "Ben Amerika'nın taleplerini yerine getiriyorum" derse, o zaman sorun yok ABD açısından. Bir çatışma ortamının yaratılması Washington açısından Lübnan işi bitirilmeden aceleyle getirilmiş olur. Lübnan'ın kontrolü için buradan Hizbullah'ı tasfiye etmeleri gerekir.

1996'da Richard Perle ve Douglas Faith'in de içinde bulunduğu bir grup İleri Stratejik ve Siyasi Araştırmalar Enstitüsü'nün desteğiyle dönemin İsrail başbakanı Benjamin Netanyahu'ya sunulmak üzere bir rapor hazırlamışlardı. Bu rapora göre önce Sad-dam Hüseyin'in devrilmesi ve sonra Suriye'nin zayıflatılarak kontrol edilmesi şeklinde saldırgan bir bölgesel plan hazırlanıyor. Bu çalışmada Irak'ın geleceğinin Ortadoğu'da stratejik dengeleri etkileyeceğini, Irak'ın kontrol altına alınmasıyla aslında Doğu Akdeniz'in uzun dönem kontrolünün sağlanabileceği ifade ediliyordu. Bir dönem Likud Partisi'nden Knesset'te Dışişleri ve Savunma komitesi üyesi olan Yuval Steinitz Irak'ta ABD yanlısı bir hükümetin Suriye karşısında İsrail'in elini güçlendireceğini,

51

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Irak'ta askeri üs kurulmasının Suriye üzerinde baskı kurmada yardımcı olabileceğini, Hizbullah'ın askeri gücünün tasfiyesinde Lübnan hükümetinin önünü açabileceği ve Suriye'nin Lübnan'dan çekilmesini sağlayabileceğini söylüyordu.

Ariel Sharon'un Ortadoğu'nun yeniden yapılandırılması planında İsrail için Pakistan'dan Afrika'ya kadar uzanan bölgede bir güvenlik alanı oluşturulmasının var olduğu belirtilmekteydi İsrail barış hareketinden Uri Avnery tarafından. Filistinlilerin Ürdün'e sürülmesi planı bile dile getirilmekteydi, Amerika'daki bazı İsrail destekçileri tarafından. Bu konu Dış Politika Araştırma Enstitüsü direktörü Daniel Pipes tarafından 1988'de kaleme alınan Commentary adlı akademik bir dergideki yazıda tartışmaya bile actabiliyordu. Berkeley'den Prof. Sandy Tolan Aralık 2000'deki bir makalesinde ABD'nin bölgedeki planının haritayı yeniden çizmek, petrolün akışını kontrol etmek ve İsrail'in bölgede askeri üstünlüğünü sürdürmesini garanti altına almak olduğunu ifade etmiştir.

Sharon, görüşme masasına oturmadan önce başarılı ve sert bir askeri saldırının gerekliliğine inanıyordu Mart 2002'deki ifadesinde. Lübnan saldırısı sonrası İsrail yönetiminin ABD'nin de

yardımla BM'yi araya sokarak Güvenlik Konseyine Hizbullah'ın silahsızlandırılması konusunda karar aldırmasıyla bu planı uygulamaya koyduğunu görüyoruz.

52

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

ABD ve İsrail Hangi Planı Devreye Soktu?

• *12 Temmuz 2006'da Hizbullah iki İsrail askerini kaçırdı. Bunun üzerine İsrail hem Hizbullah'a hem Lübnan'a var gücüyle saldırmaya başladı. Geçmişte de bir sürü İsrail askeri kaçırılmıştı, ama hiç böyle bir tepki vermemişti. Bu durumu nasıl yorumluyorsunuz?* Hizbullah lideri Nasrallah diyor ki, ben İsrail'in bu kadar saldırgan olacağını bilseydim askerlerin kaçırılmasına izin vermezdim. Nasrallah böyle söylemesi inandırıcı değil. Çünkü Nasrallah İsrail'in daha önce de benzer saldırılarda bulunduğunu biliyor. İsrail'in bu saldırısı Lübnan'ın alt yapısını aslında önemli oranda çökertti ve Lübnan hükümetini zora soktu. Nasıl zora soktu biliyor musunuz? Nasıl ki Beyrut banliyölerinde Hizbullah'la Filistinliler ayaklandığı zaman Hıristiyan cumhurbaşkanı Suriye'yi yardıma çağırdı. İsrail de aynı taktiği uyguladı. Beyrut'taki hükümet dünya kamuoyunu Birleşmiş Milletleri yardıma çağırarak diye alt yapısını vurmaya başladı. İsrail'in saldırılarının Hizbullah'ı yokedemeyeceği açıktı. Hizbullah bu operasyonla BM'ye yok ettirilecekti. BM nasıl yok edecek? Elimizde BM kararı var. 1701 sayılı, 11.06.2006 tarihli karar. 3. maddesi diyor ki, Lübnan hükümetinin izni dışında kimse silah taşıyamayacak. Bu ne demektir? Hizbullah şu anda Lübnan'da önemli bir silahlı grup... Diğer grupların da silahları var. Hıristiyan falanjistlerin silahları var. Lübnan da birçok silahlı grup var. Burada İsrail ne yapmış olu-

53

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

yor? Bu saldırı karşılığında BM'yi, batılı ülkeleri buraya çekiyor. Avrupa ile Amerika ortak hareket ediyor. Fransa bölgede önemli görevler üstleniyor. Çünkü geleneksel olarak Fransa 1920-1943 arası zaten Lübnan'ı kontrol ediyor. Osmanlı 1918'de savaşı kaybediyor. O zamanki Dağlık Lübnan bölgesi Hıristiyan çoğunluğun yaşadığı bir Osmanlı sancağı 1920'de Fransızlar burayı kontrol altına alıyor, 1943'e kadar. 1943'te İngilizlerin baskısı ile burayı bırakıyorlar. Bir anlaşma yapılıyor ve bu anlaşmaya göre Lübnan'da her dinsel grup nüfusuyla orantılı olarak temsil edilecek. Tek bir nüfus sayımı yapılmış Lübnan'da, o da 1932'de. Ondan sonra yapılmamış. Bu sayıma göre yönetimde dağılım yapılıyor.

Şimdi BM'nin bu kararıyla İsrail geri çekildi mi? geri çekilirken ne dedi? "Bana yapılan saldırıları engelleyeceksiniz." Tamam, İsrail'in güvenliğini sağlamak için BM karar aldı. Bizim cumhurbaşkanımız Sezer haklı olarak ne dedi? "Kardeşim İsrail'in güvenliği için Hizbullah'a terörist diyorsunuz. İsrail'in güvenliği için karar çıkarıyorsunuz. Türkiye'ye de PKK saldırıyor. Niçin Türkiye'nin güvenliği için karar çıkmıyor?" Haklı olarak bunu sordu cumhurbaşkanı Ama şunu söylemek lazım: BM emperyalizmin merkezi... Adalet falan dağıtmaz. Zaten ne zaman dağıtmış ki? Dünyada emperyalizmin çıkarlarının çatışma konusu olmadığı kenar bucakta belki adalet dağıtılabilir.

• *Lübnan'da iç siyasi yapı nasıldır? Yönetimde kimler vardır?*

Osmanlı İmparatorluğu'nun 1918'de sona ermesiyle Fransa'nın kontrolüne giren Lübnan'da resmi nüfus sayımı 1932'den kalmaz. Bu tarihteki sayıma göre Hıristiyanlar toplam nüfusun %52'sini (Maroniler %29, Katolikler %6, Ortodokslar %10, Ermeniler %4, diğerleri % 3) ve Müslümanlar ise %48'ini (Sünniler %23, Şiiiler %20, Dürzüler %7) oluşturmaktaydı. Bu oranların bugün değiştiği, Müslümanların %60'a ulaştığı belirtilmektedir.

54

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Lübnan'da resmi olarak 17 farklı grup mevcut. Şiiiler genelde güneyde, Bekaa vadisinde ve Beyrut'ta yaşamakta. Geleneksel Şii liderliği Emel ve Hizbullah'ın güçlenmesiyle etkinliğini önemli oranda kaybetmiş. Sünniler genelde Beyrut'ta ve kuzeyde Tripoli ve güneyde Sidon'da yoğunlaşmış. Yaklaşık 350 bin kişilik Filistinliler de çoğunlukla sunnidir. Dürzüler Şii İslamdan

ayrılmış olan bir kol. Arap milliyetçisi İlerici Sosyalist Parti'yi destekliyor. Bu parti Kemal Canbulat tarafından kurulmuştu.

Çoğunlukla Beyrut-Tripoli arasındaki geniş bölgede yaşayan Maroniler Hıristiyan grupların en büyüğü ve ekonomik olarakta refah düzeyleri yüksek. Lübnan politikasında geleneksel güçlerinin azalmasından rahatsızlar. 1932 sayımında %52 kadar olan Hıristiyanların oranının günümüzde %40'lara düşmüş olması Ma-roni liderleri gelecek konusunda rahatsız ediyor. Lübnan'daki 400 yıllık Osmanlı yönetiminin (1516-1918) sona ermesi sonrası, bölge Fransa'nın kontrolüne geçmiş ve 1926'da Lübnan cumhuriyeti ilan edilmişti. İkinci Dünya Savaşı sürerken Fransa 1941'de, İngiltere'nin de baskısıyla Lübnan ve Suriye'ye egemenlik verme ve manda idaresine son verme kararı aldı. Fransızlar 1943'te Lübnan'dan çekildi. Güç bölüşümü denen ve grupların nüfus oranına göre yönetimde yer aldıkları bir sistem kuruldu. 1943 tarihli Ulusal Antlaşma ile 1975'e kadar Müslüman ve Hıristiyanların talepleri uzlaştırılmaya çalışıldı. Güç bölüşümü sistemine göre cumhurbaşkanı Maroni, başbakan Sünni, meclis başkanı ise Şii olacaktı.

Bu dağılım 1932 tarihli nüfus sayımına göre belirlenmişti. Bu sayımda Hıristiyanlar %52, Müslümanlar ise %48 nüfusa sahipti. İkinci Dünya Savaşı sonrası nüfus artışı özellikle Müslümanlar arasında Hıristiyanlara oranla daha hızlı arttı. Yeni nüfus sayımı yapma konusunda çekinceler ortaya çıktı, artan Müslüman nüfus nedeniyle. 1943'te tahmini 1 milyonun üzerinde olan nüfus 1975'te

55

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

yine tahmini olarak 2.6 milyona ulaşmıştı. Günümüzde bu rakamın 3.5 milyonun üzerine çıktığı genel kabul görmektedir.

1950'li yıllar Lübnan'ın bölgede ticari merkez olma yolunda ilerlediği dönemdir. Çoğunlukla Hıristiyanların zenginleştiği, Müslümanların temel sağlık, eğitim, barınma gibi ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıkları bir süreç yaşanmaktaydı. 1958'de cumhurbaşkanı Kamil Şamon çoğunlukla Müslümanlardan gelen yönetimde daha fazla söz sahibi olma taleplerini reddetti. Mısır devlet başkanı Nasır, sol ve Arap milliyetçisi gruplara destek verdi. Hıristiyanlar Şamon'u desteklediler. Bu arada Bağdat'ta Haşi-mi krallığı yıkılmış ve Suriye-Mısır arasında birleşik bir Arap cumhuriyeti kurulmuştu. Bu gelişmelerin Lübnan siyasetini de etkileyebileceğinden korkan Şamon çatışmaların da başlamasıyla zor durumda kalmış ve ABD'den askeri yardım istemek zorunda kalmıştı. General Fuad Şehab'ın cumhurbaşkanı olmasıyla gerginlik giderilmişti.

1970'de Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) Ürdün'den kovulmuş ve Beyrut'a karargâh kurmuştu. Güneye İsrail sınırına doğru gerilla faaliyetlerini yayması İsrail'in bölgeye müdahalesinin önünü açmakta önemli bir rol oynadı.

1974 Beyrut'ta Irak ve Suriye Baasçıların, Arap hükümetlerinin, sürgündeki grupların rekabete girdikleri yıl oldu. Nisan 1975 öncesi Müslüman ve Dürzülük 8. yüzyılda Şiilikten ayrılan bir koldur) reform talepleri öne çıktı. Ma-roni öncülüğündeki Hıristiyan ittifak taleplere ve değişime karşı çıktı. Lübnan ordusunun Filistinlilere karşı mücadelesinde ise ordu içinde dinsel kamplaşma ve dağılma oldu.

Nisan 1975'te Hıristiyan falanjist grup Kata'ib milisleri Beyrut'ta Filistinlileri taşıyan bir otobüse saldırıları sonucu 27 kişinin ölmesi üzerine gerginlik artmış, Aralık 1975'te iç savaş Filistinlilerin anlaşmazlıklara açıkça taraf olmalarıyla başlamıştı. Lübnan'daki Filistinli nüfus 1948'de Filistin'den sürülenler,

56

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

1967 savaşıyla gelenler ve 1970-71 Ürdün'deki iç savaş sonrası kovulanlarla birlikte 350 bine ulaşmıştı. Filistinlilerin Lübnan'daki varlığının İsrail'in Lübnan'a yönelik tehdidini artırdığı gerekçesiyle özellikle Hıristiyan Maroni liderliğini de rahatsız ediyordu.

- *Suriye'nin müdahalesi nasıl oldu?*

Nisan 1976'da Lübnan ordusundaki askerler bağlı oldukları dini ya da örgütsel yapılanmalara katılmaya başladı. Bunun üzerine Lübnan cumhurbaşkanı Suriye'den yardım istedi. Cemayel ve Şamon gibi iki Hıristiyan liderin de desteğini aldı. Suriye Nisan 1976'da statükoyu korumak için müdahale etti.

Şam yönetimi Lübnan'da radikal grupların faaliyetlerinden İsrail'in müdahalesini tetikleyeceği korkusuyla her zaman çekinmiştir. Suriye, Lübnan'ın kendi kontrol alanında kalmasını istiyor ve bu nedenle buradaki güçlerin kendi isteğine uygun tutum almasını istiyordu.

Suriye'nin müdahalesiyle FKÖ ve diğer radikal grupların başarısının önü kesilebilmişti. Bunun arkasından Maroniler Ulusal Hareket'e (Kemal Jumblat'ın Dürzü İlerici Sosyalist Partisi, Müslüman ve Hıristiyanlarında yer aldıkları Suriye Ulusal Sosyalist Partisi, bağımsız ve Nasırcı eğilimli sunni Murabitun, Lübnan Komünist Partisi, Suriye yanlısı Baas Sosyalist Partisi (Arap milliyetçisi sosyalist bir parti olan Baas, 1944'te Şam'da Fransa eğitimli Michel Aflaq - Hıristiyan-, Salahaddin Bitar - Sunni Müslüman-, ve Zeki el-Arsuzi - Alevi- tarafından kuruldu ve Irak yanlısı Baas Sosyalist Partisi, ve şii Emel örgütünden oluşmaktaydı) ve FKÖ'ye karşı Suriye operasyonundan sonra karşı durabileceklerini düşündükleri için Suriye birliklerinin çekilmesini talep ettiler.

Bu arada Suriye, Arap Birliği'nden barışı tesis için yetki de almış ve böylece Lübnan'daki varlığını da meşru bir temele oturtmuştu.

57

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *İsrail'in Lübnan'ı işgal sebepleri neler?*

Lübnan güçleri ile Ulusal Hareket, Filistinli güçler ve Suriye arasındaki etkinlik mücadelesi İsrail'in 6 Haziran 1982 işgaliyle yeni bir boyut aldı. Mart 1978'de de İsrail işgali olmuş ve 200 sivil ölmüş ve 250 bin kişi yerinden olmuştu. Dönemin ABD başkanı Carter araya girmiş ve İsrail güçlerinin çekilmesini sağlamıştı. 7 bin kişilik BM barış gücü (UNIFIL) araya girmişti. İsrail destekli milis güçlerin UNIFIL'den önce bölgeye girmesi sorunu zora sokmuştu. İsrail böylece BM barış gücünün başarısız olduğunu göstermeye çalışıyordu.

İsrail ordusu 1982'de Beyrut'a ulaşmış, FKÖ kamplarına saldırılar sırasında Suriye birlikleri Beyrut'tan çekilmişti. FKÖ ve Nasırcı milisler İsrail güçlerine karşı yalnız kalmıştı. Yaklaşık 3 hafta direnildi ve 2 Temmuz 1982'de Beyrut'tan çekilme kararı alındı.

İsrail, FKÖ güçlerini tasfiye etmeyi amaçlıyordu. Yakın ilişkide olduğu Maroni Falanjistler ve Lübnan Güçleriyle Beyrut'ta kendine yakın bir yönetim kurmayı amaçlıyordu.

Suriye ordusuyla karşı karşıya gelmemeye çalışmasında ise Sovyetler Birliği'nin araya girmesinden çekinmesinin de rolü vardı.

İsrail Lübnan'da, Lübnan birliklerinin komutanı olan Maroni askeri lider Beşir Cemayel'in cumhurbaşkanı seçilmesine destek oldu. Fakat seçildikten birkaç gün sonra 14 Eylül'de bombalı saldırıda öldürüldü. Suriye, İsrail yanlısı birini öldürtmek isteyebilirdi, fakat Cemayel'in İsrail'le bir ikili barış antlaşması yapılması talebine karşı çıkmasının önemli olduğuna da dikkat çekilmekteydi.

Cemayel'in öldürülmesi üzerine Saron'un komutasındaki İsrail birliklerinin koordinasyonundaki Lübnan güçlerinden bir grup Sabra ve Şatila'daki Filistin mülteci kamplarına saldırdı 16-18 Eylül arası (1982) yüzlerce mülteci öldürüldü. Beşir'in karde-

58

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Şi Emin Cemayel cumhurbaşkanı yapıldı. İsrail ile Lübnan arasında 17 Mayıs 1983'te çekilme antlaşması imzalandı.

ABD, Lübnan ordusunun güçlendirilmesi için Cemayel yönetimine maddi yardım ve malzeme desteği sağlamaya başladı. 28 Nisan 1983'te bomba yüklü bir kamyon saldırısı oldu ABD büyükelçiliğine Beyrut'ta. 50 kişi öldü. Suriye bu arada 17 Mayıs antlaşmasını tanımadığını açıkladı. C^{ün}kü bu antlaşma bütün yabancı güçlerin Lübnan'dan çekilmesini öngörüyordu. 23 Ekim 1983'te ise ABD deniz piyadelerinin bulunduğu barakalara ve Fransız askerlerine karşı bombalı saldırılarda 241 ABD askeri ve 58 Fransız askerinin ölmesi üzerine 6 ay içinde

ABD bölgeden çekildi. Lübnan ordusu özellikle Dürzü, Şii ve Sünni güçlerin saldırısına maruz kaldı. Şubat 1984'te Müslümanların Cemayel hükümetine muhalefeti arttı. Cemayel hükümeti istifa etmek zorunda kaldı. İsrail'in Lübnan'ı işgali süreci Suriye'yi güvenlik aramak amacıyla Sovyetlere daha da yakınlaştırdı.

Suriye yeni hükümeti kurması için Cemayel'e öneride bulundu. Suriye'nin Lübnan'daki müttefiklerinden Maroni lider Süleyman Faranjiye, Dürzü lider Velid Jumblat, Tripoli bölgesinden sunni lider Raşid Karamı, Emel lideri Nebih Berri'nin de katılımıyla Karami'yi başbakan yaptı. Suriye böylece tekrar kontrolü ele geçirmiş oldu Lübnan'da.

Şam yönetimi Lübnan'ı bir tampon bölge olarak görüyordu, İsrail'e karşı savunma açısından. Dönemin ABD başkanı Reagan'ın başlattığı Ortadoğu barış sürecinde (sonbahar 1982) Arafat'ın, Ürdün kralı Hüseyin ile konuyu görüşmesine Esad karşı çıktı. Esad, Arafat'tan Hüseyin'le ilişkisini kesmesini istedi. Esad'ın yardımına FKÖ içinde el-Fetih grubunda yaşanan ayrışmalar koştı. Arafat'a bağlı olanlar ve karşı olanlar arasında sürtüşme başgösterdi. Suriye, Arafat karşıtlarına destek verdi ve Arafat yanlılarının Tripoli'ye sürülmelerini sağladı 1983 yazında. Suriye'deki Sünni çoğunluktan ve Arap

59

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

dünyasından çekinen Esad daha fazla ileri gitmedi. Arafat ve taraftarlarının denizden tahliyelerine izin verildi.

Mayıs 1985'te de Beyrut'ta Filistin kamplarında yeniden silahlanma çabalarının olduğu haberi üzerine Suriye, şii EMEL örgütünü öne sürdü ve örgüt Filistin kamplarına saldırdı. Bu saldırı güney Lübnan'daki şiiilerce kınandı. Örgütün ve lideri Berri'nin gücünün yerine yine Şii olan ve 1982 İsrail işgaliyle kurulan Hiz-bullah örgütü öne çıkmaya başladı.

ABD ve Suudi Arabistan Ekim 1989'da Taif antlaşmasını kabul ettirdi taraflara ve iç savaş sona erdi.

İşadamı Refik Hariri 1992'de başbakan oldu. General Emil Lahud (1989 sonrası genelkurmay başkanı) Ekim 1998'de cumhurbaşkanı oldu. Bir ay sonra Hariri istifa etti. Yerine geleneksel-ci politikacı Selim el-Hass yeni hükümeti kurdu.

• *Lübnan nereye gidiyor?*

Washington 1. Dünya Savaşı'yla çizilen sınırlarda kendisine uygun düzenlemeler yapacaktı. Lübnan burada Doğu Akdeniz'den Asya'ya açılan bir kapı olarak son derece önemliydi. ABD dışişleri bakanı Rice'ın açıklamaları da dikkate alınırsa, Büyük Ortadoğu Projesi coğrafyasının bu kesiminde öncelikli bazı düzenlemeler yapılmaya çalışılacağı açık. Lübnan'da batı'nın korumasında Hıristiyanlar için güvenli bir bölge oluşturulması da gündeme gelebilir. Bu bölge Kuzey Irak'taki Kürt bölgesine benzer bir süreçte oluşturulabilir. Bu da Ortadoğu'da son derece önemli bir gelişmeye yol açabilir. Washington'un korumasında Hıristiyan bir devletin, özellikle Lübnan'da güçlerini Müslüman çoğunluğa kaybetmekten korkan ve Müslümanlar yüzünden saldırılara ve iç savaşlara maruz kaldıklarını düşünen Hıristiyanlar tarafından çoğunlukla olumlu karşılanacağı açıktır.

60

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

İsrail devletinin kurucularından Polonya doğumlu David Ben-Gurion 1948'deki kuruluşun 1963'e kadar ilk başbakan ve savunma bakanlığını yürüttü. David Ben Gurion 1948'de yazdığı anılarında Lübnan hükümetinin devrilmesi gerektiğini ve Litani Nehrine kadar uzanan bölgede bir Hıristiyan devletin kurulmasını öneriyordu. Moşe Dayan'ın ise Lübnan'da İsrail ordusunun desteğiyle İsrail'le ittifak içinde olan bir Hıristiyan yönetimin kurulmasını önermiş, Litani Nehrine kadar olan bölgenin ise İsrail tarafından işgal edilmesini önermişti.

ABD dış politikasının İsrail lobisi tarafından yönlendirildiğini yazan Prof. John J. Mearsheimer ve Prof. Stephen M. Walt AI-PAC (Amerikan-İsrail Hakla İlişkiler Komitesi) gibi örgütlerin ve yeni muhafazakârların ABD'nin Irak'a saldırısının kışkırtıcıları olduğunu, aksi taktirde böyle bir işgalin yaşanmayabileceğini ifade etmektedirler. Bu açıklamaları nedeniyle bu akademisyenlere karşı önemli bir karalama kampanyası başlatılmıştır ABD'de.

Birleşmiş Milletler'in başarısız olduğu ve aslında ABD'nin siyasi aracı olarak kullanıldığı bir kez daha görülmüştür. Güney Lübnan'a BM barış gücü askeri gönderilmesi talebi ise İsrail'in saldırılarını durdurmaya yetmeyeceğine göre İsrail'e güney Lübnan'dan yapılabilecek Hizbullah saldırılarını önlemeye yönelik olarak kalacaktır.

Kendisine sıranın gelmekte olduğunu gören Şam yönetimi ise ABD'ye Irak konusunda yardım önerecek kadar panik içindedir.

Gelişmeler öncelikle Lübnan'da 21. yüzyılın en önemli gelişmelerinden biri olacak olan bir Hıristiyan devletin kurulması ve Suriye'de Alevi azınlık yönetimine son verilmesi yönünde bir sürecin içine girilebileceğini göstermektedir.

• *Burada Hizbullah başarılı oldu deniliyor...* Burada proje başarılı oldu. Emperyalizmin projesi başarılı gidiyor. Burada Hizbullah'ın askeri kanadının herhangi bir biçim-

61

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

de tasfiyesi gündeme gelecek. Lübnan ordusunun Hizbullah'ı silahsızlandırması öngörülüyor. Gerekirse BM'den yardım isteyecek. Diyecek ki, ben beceremiyorum, gel yardım et. BM bunu Amerika'ya ileticek. Amerika da Afganistan'a nasıl NATO'yu gönderdiyse, bu sefer de Lübnan'a gönderebilecek. Düşünsenize, kimin aklına gelirdi NATO'nun etki alanı Afganistan'a kadar uzanacak diye. Afganistan neresi, kuzey Atlantik bölgesi neresi...

• *İddialardan biri de İsrail ve Hizbullah yerine perde arkasında İran ile Amerika savaşıyor şeklinde. Bu iddiayı da ortaya atan Time dergisi muhabiri Michael Elliot. Burada bir ABD-İran savaşını projesi mi yapıyor?*

Aslında hesap İran'ı ablukaya almak...ABD ve İngiltere açısından İran alternatif güç merkezlerinin kontrolüne kaptırılmış bir petrol zengini ülke. Bu ülke kaynaklarından pay almak istiyorlar Şah döneminde olduğu gibi. Kontrol için oluşturulmaya çalışılan doğu-batı hattında engel olarak duruyor ABD'nin önünde. Hattı tamamlamak için İran boyun eğdirilmeye çalışılacak. İran'a ablukanın engellenmesine yardımcı olabilecek Rusya ve Çin var. Rusya ABD'nin yeni çevreleme politikasına direnmeye çalışıyor. Bu amaçla İran'a destek veriyor. Çin ise petrolde şimdilik önemli ölçüde Körfeze bağlı. Bu bağımlılık alternatif merkezlerle ikame edilene kadar İran konusunda Batı saldırganlığına karşı duracak BM Güvenlik Konseyinde.

• *Söylediğiniz doğal gaz meselesi...*

Tabii. Çin'in bu kalkınma hızını sürdürebilmesi için enerjiye ihtiyacı var. Nereden sağlayacak bunu? Körfez'den. Şimdilik böyle, yarın belki Türkmenistan'dan bu ihtiyacı karşılar. Ama şu anda Körfez'den sağlayacak. Tabii kömür de kullanıyor, kendi doğal kaynakları da var. Yetmiyor.

62

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Çin ve Rusya da biliyor ki, Amerika her yerde başarılı olursa yarın karşımıza başka taleplerle gelecek. Bunu engellemek için de Amerika'nın girdiği bölgelerde yıpranmasını sağlamak lazım. Irak'taki direnişte yabancı parmağı yok mu? İran var. Kendisine sıra gelmemesi için bunu yapmak zorunda. Fransa var, çünkü Baas'ın kurucu liderleri Fransa merkezli. Ayrıca Iraklı bir sürü yönetici ve istihbaratçının Moskova'da da eğitim gördüğünü biliyoruz.

Avrupa, Amerika'ya karşı çıkıyor mu? Görünürde çıkmıyor. Küçük ülkelerin direnişlerinin ABD'yi yıpratacağını bekleyenler var AB'de. 1 Mart tezkeresinin reddedilmesi haklıydı tabii ki, fakat karar Meclis'ten geçmeyince Avrupa Birliği ne kadar övdü bizi, ilginç değil mi?

• *1 Mart tezkeresinin anlamı neydi?*

1 Mart tezkeresi sadece Irak'a girmek anlamına gelmiyor. Irak'ta Türkmen bölgelerine değil, savaşılan bölgelere girmek vardı. O tezkerenin geçirilmemesi yararımıza olmuştur. Yani onun şu riski vardı: 60-70 bin Amerikan askeri Güneydoğu'ya gelecekti. Buna bir kaç bin çalışan eleman eklenecekti. Bunların çoğu bölgeden çoğunlukla PKK sempatzani olmak üzere. O zaman Türk askeri güneydoğuya girebilecekmi? Bu kuşkulu. Ama ha Amerikan ordusu ha Türk

ordusu diyenler olursa onlara bir şey diyemezsiniz. O zaman dersiniz ki, senin yolun ayrı, benim yolum ayrı.

Kıbrıs'ın bir önemi yoktur diyen amiraller de vardı, değil mi? Bunu diyenlerin herhalde Kissinger'ın planlarından ve birinci çıkarmanın Amerika'nın izni olarak yapıldığından haberi yok. Kıbrıs'ın stratejik önemi olmazsa ABD-İngiltere ittifakı buraya bu kadar ağırlık verir miydi? Tabii ki hayır. İkinci çıkarma Amerikan izni olmadan yapılmıştır ve bu nedenle batıyla sorun yaşanmış-

63

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

tır. Şunu söyleyelim... 1. Kıbrıs çıkarması Amerika'nın yararına olmuştur. Bağlantısızlar hareketi içinde önemli bir yeri olan, Moskova'yla yakınlaşan, Kıbrıs'taki İngiliz üslerinin buradan dışlanması tehlikesi yaratacağı görülen Makarios tasfiye edilmişti.

Hem Sovyetler hem Amerika neyi bekliyordu? Sovyetler, NATO'nun güneydoğu kanatlarının kırılmasını bekliyorlardı ve oldu. Amerika da Makaryos'dan kurtulmak istiyordu, kurtuldu. Türkiye'nin birinci çıkarması herkes tarafından alkışlandı, biliyorsunuz. İkinci adım Amerika'yı rahatsız etti. Niye biliyor musunuz? İkinci adım Türk Silahlı Kuvvetlerin kendi kararıydı ve ikinci adımla Türk ordusu kendini garantiye aldı. Eğer birinci adımda dursaydı belki o topraklarda adamı kalırdı. Zaten ikinci adımda bizinkiler aldıkları yerlerden geri çekilmişler. Ankara'dan talimat gelmiş Ve bir yarbay bana anlattı ağlayarak... Defnettiğimiz şehitlerimizi mezardan çıkardık, geriye götürdük diye. Yani bu talimat demek ki büyük yerden geldi.

• *Eğer Amerika İsrail'e dur deseydi, dururdu. Amerika niçin dur dememiş olabilir?*

Uluslararası kamuoyunun hazırlanmasını bekledi. İsrail'in bu saldırısı BM Güvenlik Konseyi kararının çıkartılacağı bilinerek yapılmış. Yani bu karar hazırlanmış Bu iki tane kaçırılan askeri geri almak da kolaydı. Ama İsrail istemedi. Yani proje hazırlanmış ve uygulanmaya konmuş. Washington 1. Dünya Savaşı'yla çizilen sınırlardan memnun değil. Yeni düzenlemeler yapacaktı. Lübnan burada Doğu Akdeniz'den Asya'ya açılan bir kapı olarak son derece önemliydi. ABD dışişleri bakanı Rice'in açıklamaları da dikkate alınır, Büyük Ortadoğu coğrafyasının bu kesiminde öncelikli bazı düzenlemeler yapılması olasılığı yüksek. Bu sürecin başlatılması için buradaki gelişmeler müdahil olmak gerekiyordu öncelikle. Bu da ba-

64

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

şarıldı BM Güvenlik Konseyi kararıyla. Lübnan'da batı'nın korumasında Hıristiyanlar için güvenli bir bölge oluşturulması da gündeme gelebilir. Bu bölge Kuzey Irak'taki Kürt bölgesinin oluşturulmasına benzer bir süreçte oluşturulabilir. Bu da Ortadoğu'da son derece önemli bir gelişmeye yol açar. Washington'un korumasında Hıristiyan bir devletin, özellikle Lübnan'da güçlerini Müslüman çoğunluğa kaybetmekten korkan ve Müslümanlar yüzünden İsrail'in saldırılarına ve iç savaşlara maruz kaldıklarını düşünen Hıristiyanlar tarafından çoğunlukla olumlu karşılanacağı açıktır.

• *Askerlerin geri verilmesi olayı pek medyaya filan yansımadı.*

Askerler İsrail'e geri verilseydi o zaman proje çökerdi. Asıl proje Birleşmiş Milletler'i araya sokup böyle bir karar çıkarmaktı öncelikle. Bunun sıradan bir karar olduğunu söyleyen herhalde saflık yapmış olur. O kadar profesyonel işliyor ki süreç, Hiz-bullah bu tuzağın içine düşmüştür. Ve Lübnan da unutmayalım ki Hıristiyanlar ayrı bir bölge kurabilirler. Ve bu 21. yüzyılın en önemli gelişmelerden biri olur. 20 yüzyılın başında ne oldu? Osmanlı tasfiye edildi, İsrail devletinin önü açıldı böylece.

• *Öyle miydi?*

Osmanlı tasfiye edilmeden kurulamazdı ki İsrail devleti. İngilizler ne yapıyorlar ona bakalım. İngiliz askerleri Filistin'deydi. Filistin'de petrol yoktu ki. İngilizler Musul'u almak istiyorlardı, orada petrol vardı. Çünkü o petrolün Almanların eline geçmesini istemiyorlardı. Eğer Almanların eline geçmiş olsaydı, İngilizler İslam dünyasını kaybederlerdi. Ve Almanya dünyanın hegemon güçlerinin belki de en önemlisi olurdu. Ama İngilizler ne yaptılar? Musul'u

bizim elimizden de aldılar. Bu arada İngilizler Filistin'de niye savaşıyordu? Proje İsrail devletinin kurulması...

65

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

İsrail devletinin kurulması için adama ihtiyaçları vardı. Eğer Almanya, Yahudilere karşı kampanya başlatmasaydı Yahudiler Filistin'e gider miydi? Zaten zengin sınıfın çoğunluğu Amerika'ya gitti. Orta ve yoksul sınıf Filistin'e gittiler. İsrail devleti 20.yüz-yılda önemli bir adım. Dönemin ABD başkanı Wilson'un Prensiplerine bakıyorsunuz, sonuçta Osmanlı'nın tasfiyesiyle ilgilidir. Avusturya-Macaristan İmparatorluğunda dağıtılmıştır, fakat asıl Osmanlı paylaşılmıştır. İrlandalılar, İngiltere'den bağımsızlık talebini "Wilson'a iletince Wilson İrlandalıları kovuyor. 17 Eylül 1919 tarihli konuşmasında Wilson savaşı kaybeden imparatorluklarda self-determinasyonun* uygulanmasının dayatılacağını açıklıyordu. Paris Barış Konferansı öncesi kendisini ABD'de ziyaret eden İrlandalı heyetin İrlanda'nın bağımsızlığı konusunu konferansta dile getirmesini istemesi üzerine bunu reddettiğini ve o dönemde bu konularda danışılan Amerikalı hukukçu Hun-ter Miller'in 1928 tarihli anılarında yazdığına göre o kadar kızmış ki yüzünün rengi değişmiş ve sanki cehenneme gidin der gibi yüzünün rengi değişmiş. Müttefik ülkelerdeki azınlıkların başvurularını da aynı şekilde geri çevirdiği belirtiliyor S. Wambough'un 1933 tarihli 1. Dünya Savaşından bu yana Plebisit adlı eserinde. Osmanlıyı bölerken içindeki halklara hakkını veriyorsunuz, neden İngiliz İmparatorluğunun yanındaki sömürgeye vermiyorsunuz? Esasında Osmanlı dağıtıldı, fakat Fransız sömürgelerine, Alman sömürgelerine, Portekiz sömürgelerine, İngiliz sömürgelerine bir şey yapıldı mı? Hele İngiliz sömürgelerine hiçbir şey yapılmadı. Sonra 1960'lı yıllarda karşı sömürgecilik başlayınca İngilizler sömürgeleri İngiliz Ulusal Topluluğu ismiyle yeniden kontrol altına almayı başardı. Ve bu arada şunu da söyleyelim: Lübnan hem Arap Birliği'ne hem de Fransızca konuşan ülkeler birliğine üyedir. Bunun pek çok kimse bilmez.

Ulusların geleceklelerini kendileri
inin tayin etme ilkesi

66

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

- *Lübnan'da Fransızca konuşan çok mu?*

Fransa'nın sömürgesiydi burası. Hâlâ sürüyor bu etki özellikle Hıristiyanlar arasında. Ben Lübnanlıları Londra'da tanıdım. Bunların arasında özellikle gençlerde Müslüman karşıtlığı yaygın.

- *Washington Enstitüsü Ortadoğu masası kime yakın bir düşünce kuruluşudur?*

1985'te kurulmuş. Amaç olarak Amerika'nın Ortadoğu'daki çıkarlarını geliştirmek olduğu belirtiliyor kendilerince. ABD'nin Ortadoğu politikalarında yönlendirici rol oynuyor. Danışma kurulundaki bazı isimler şöyle: ABD eski dışişleri bakanı Warren Christopher, Alexander Haig, Richard Perle, Paul Wolfowitz, eski CIA başkanı James Woolsey. Amerikan devletiyle bağlantılı olan kurumlardan biri. Amerikan Üniversitesi'nde yine böyle bir toplantı yapılıyor. Bu toplantının tarihi 8 haziran 2002. Washington Enstitüsü'nden Alan Makovsky'de Türk dostu olarak bilinir. Barzani ağırlıklı gruplar toplantıya gelmişler. Son konuşmada Barzani'nin üst düzey yetkilileri de var. Makovsky, "Kerkük'ü Kürt bölgesinin merkezi olarak görmek ister misiniz" diye bir konuşma yapıyor. Herkes ayağa kalkıp alkışlıyor. Amerika bizim müttefikimiz, İsrail bizim müttefikimiz, ama 1980'li yıllardan beri Kuzey Irak'ta İsrail bu tür faaliyetlerini sürdürüyorlar.

- *New Yorker'm yazarı Seymour Hersh İsrail gizli servisi Mossad'ın, Kürt peşmergeleri eğittiğini yazmıştı. Ben bunu İsrail'in İstanbul Başkonsolos yardımcısı Moshe Kanfi'ye sordum. Kanfi de Seymour Hersh'ün bu iddiayı yazmadan bir gün önce üst düzey bir Türk yetkiliyle kahvaltı yaptığını söyledi.*

22-23 haziran 2004 tarihli Cumhuriyet'te de bu haber birinci sayfadan verildi. Seymour Hersh bunları 1983'ten beri yazıyor.

67

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Ve Hersh bunları yazdığı zaman kimse inkâr edemedi. Uğur Yıldırım aynı şeyi Aydınlık dergisinde daha önce yazdı. Bunları önemsemek lazım... Uğur Yıldırım, "Kuzey Irak'tan aldığımız veriler var. Orada arkadaşlarımız var. Diyorlar ki Kuzey Irak'taki peşmergeleri Mossad ve CIA eğitiyor" diye haber yaptı Aydınlık'ta. Moskova kaynaklı haberler de CIA'in Kuzey Irak'ta peşmergeleri eğittiğini doğruluyordu. Bizdekiler de, "Bunlar bizim müttefikimiz, zarar vermezler" diye düşünüyor. Yok öyle bir şey. Tehlike batıdan geliyor.

• *İsrail Nasrallah'ı öldürmek ister mi?*

Şimdi öldürmesine gerek yok artık. Ama öldürmek istediği kişiyi öldürüyor. Hem Nasrallah'ı niye öldürsün ki? Nasrallah öyle bir iş yaptı ki, İsraili askerlerini kaçırmakla Hizbullah'ın tasfiyesinin önünü açacak gelişmelere yol açtı ve geleceğini tehlikeye attı.

• *Adam bir anda efsane oldu.*

Efsane olsa ne olacak? Nasır efsaneydi de, ne oldu? Nasır büyük kahramandı Arap dünyasında. Milliyetçi Arap sosyalizmini geliştirdi. Suriye ile işbirliği yapıyordu. Suriye ile birlik kurdular. Ne oldu sonra? Suriye liderlik rolü isteyince birlik dağıldı. Sonra Nasır sessizce öldü gitti. Ama bu, Mısır'a felaket getirdi. Mısır yine Amerika'daki Kissinger'in sayesinde paçayı kurtardı. Mısır ordu birlikleri Sina Yarımadası'nda İsrail'in karşısında teslim olduğunda içecek suları yoktu. Tankları bırakıp kaçtı askerlerin çoğu. Enver Sedat bunu fark etti ve yirmi bin civarında Sovyet teknisyenin hepsini kovdu. Baktı ki Sovyet işbirliğiyle olmayacak bu iş, gitti Amerika'yla işbirliği yaptı. Onu da canıyla ödedi. Önemli olan sonuçtur.

68

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *İsrail'in tüm politikaları ve eylemleri Vaadedilmiş Topraklara yönelik bir hareket olabilir mi?*

Amerikan dış politikasını İsrail'in yönlendirdiğini görüyoruz. Bu konuda Şikago Üniversitesi'nden Prof. J[ohn Mearsheimer ve Harvard Üniversitesi'nden Prof. Stephan Walt "Israeli Lobby" başlıklı bir makale yazdılar. Sonra Prof. Walt zorunlu yıllık izne ayrılmak zorunda kaldı Harvard Üniversitesi'nden. Türkiye'ye bir konferans için gelen bir İngiliz profesör:, Prof. Walt için artık Amerika'da onu başka sıkıntılar bekliyor dedi. O kadar örgütler ki, ilginçtir bu olayın hemen akabinde Amerika'daki üniversitelerde Yahudi aleyhtar konuşanların isimlerinin toplanması için kampanya bile başlatılmış. Ve kampanyayı başlatan kişi, "Biz kötü niyetle bunu yapmıyoruz" diyerek açıklama yaptı.

Düşünebiliyor musunuz, Stephan Walt ve John Mearsheimer'in üzerine gidiliyor. Bu iki akademisyen Temmuz/Ağustos 2006 tarihli Foreign Policy dergisinde bir tartışma yazısı yazıyorlar. Diyorlar ki Amerikan-İsrail Halkla İlişkiler Komitesi var Amerika da. Amerikan'ın İsrail ve dolayısıyla Ortadoğu politikasının belirlenmesinde bu örgütün büyük etkisi oluyor. Diyorlar ki, Amerika'yı Irak'a bu İsrailci ekip sokmuştur. Açıkça söylüyorlar bunu. Daha önce de Amerikan dış politikasını İsrail lobisi yönlendiriyor diye çok yazılıyordu, ama buğüne kadar akademik düzeyde böyle bir tartışma olmamıştı. Bu iki isim ABD dış politikası konusunda önemli isimler.

• *Amerika da Yahudi sayısı altı milyom, üçyüz milyon Amerikan nüfusu var. Bunların içinden yoğun bir Hristiyan nüfus da var. Kimse çıkıp sormuyor mu, bu nedir diye?*

İşte soranlara ne olduğunu gördük. Harvard Üniversitesi dünyanın bilimsel araştırmaların en yoğun olduğu üniversite olmakla övünüyor. Türkiye'de üniversitelerde yalandan soykırım

69

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

yaptık demek serbest, fakat Amerika'da iki tane çok önemli liberal iki bilim adamı Amerika'daki İsrail lobisinin Amerikan dış politikasını yanlış yönlendirdiğini söyleyince adeta aforoz ediliyorlar.

• *İsrail zaten bir din devleti...*

Şimdi Yunan devletine bakıyorsunuz. Papazlar son derece etkili. Kimse bir şey diyemez. Yunanistan'ı da papazlar ve kilise yönetir. Bunlar din devleti. Hristiyan olunca, Yahudi olunca serbest. .. Çünkü onlar uluslararası mali sermayenin emrinde çalışıyorlar. İsrail'deki din

devleti batı kapitalizmine zarar vermiyor. İngiltere'ye misyonerlerin öncülüğünde götürülen öğrencilere, "Aman Ortodoks, Katolik ve Müslüman olmayın. Bunlar kötü şeyler" diyorlar.

• *Türkiye'de de faaliyetleri var, ama bu tür eleştirileri dile getirince, "Sen halkına İslam'ın kurallarını öğret, o zaten Hıristiyan olmaz" deniliyor.*

Evet, asıl amaç burada dünya finans kapitalinin arzu ettiği bir dinsel yapılanma ortaya çıkarmak. Kapitalizme hizmet ettiği sürece hangi din olduğu önemli değildir. Müslümanlık bu anlayışa tepki gösteriyor. Protestan Müslüman istiyor batı kapitalizmi. Katolikler, "Bir lokma bir hırka" diyerek Müslümanlar gibi konuşuyorlar. O da tehlikeli. Fakat Papalık sayesinde onuda sisteme entegre ediyorlar. Vatikan'daki papazlarla Latin Amerika'da halkla birlikte Washington'dan yönetilen diktatörlüklere karşı duran katolik rahipler arasında dünyalar kadar fark var.

• *Tekrar dönersek Hizbullah meselesine... Buradaki amaçlardan biri de İsrail'in güvenliğini sağlama almak olabilir mi?*

İsrail'i güvence altına alınması öncelikli mesele ABD açısından. BM Güvenlik Konseyi kararı da bunu öngörüyor zaten.

70

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Washington'un Ortadoğu politikasında hayati çıkar olarak petrolün Amerika'nın kontrolünde pazarlara güvenli olarak aktarılması ve İsrail'in güvenliğinin sağlanması vurgulanıyor. Adamlar İsrail'in güvenliğini sağlamayı hayati çıkar olarak görüyorlar. Çünkü İsrail'in bölgedeki varlığı batının da bölgede varlığı demek. İsrail batıya kafa tutsun, İsrail'i yok ederler. Eski İsrail Başbakanı Barak'a soruyorlar: "İsrail Amerika'nın talimatlarıyla hareket ediyor. Ne diyeceksiniz?" Barak diyor ki, "Biz İsrail'in ulusal çıkarlarına göre hareket ederiz, ama Amerika'yla kavga etmeyiz."

• *Amerika'da neo-con dediğimiz yeni muhafazakâr bir grup var. Bunlar çok güçlü. Fakat Fukuyama son kitabı "Neo-Conların Sonu"nda bunları çok sert eleştiriyor. Irak'ın işgalini eline yüzüne buluşturduklarını belirtiyor. Son dönemdeki Amerikan politikalarında bunlar ne kadar etkin?* Temmuz 2000 tarihli Amerikan Ulusal Çıkarları adlı bir rapor var. Buna imza atanlara bakıyorsunuz, Çondolezza Rice, Ric-hard Armitage, Richard Perle vb. Raporda deniliyor ki, İsrail'in güvenliğinin sağlanması ve petrol akışının ABD kontrolünde aksama olmadan dış pazarlara taşınabilmesinin sağlanması şart. Bu neyi gösteriyor? Amerika'da halen bir güç bütçeyi kontrol ediyor. Bu güç kim? Finans kapitalin temsilcileri...

Mac Donalds'ın Beyoğlu'nda iki tane yeri vardı, değil mi? Birini kapattı. Kabahat kimde? Tabii ki Amerikan politikalarında. Karadeniz'de birçok insan yabancıların satın aldığı bankalardaki hesaplarını kapatıyor. Halkın vicdanı rahatsız, tepki gösteriyor adaletsizliklere. Bunlar önemli şeylerdir.

İngiliz Shell şirketi son bir-iki yıldır kârını 20 milyar doların üzerine çıkarmış. Bir süre sonra bir tepki doğacaktır bu soyguna. Tepki doğunca eski 7-8 milyar dolarlık kârlarını bile bulamaya-

71

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

bilirler. Yani emperyalizm ne kadar açgözlülük yaparsa kendisi uzun sürede o kadar çok kaybedecektir. Onun için Prof. Hobson'un 1902'de yazdığı Emperyalizm adlı kitabında, "Emperyalizm daha iyi huylu olmalıdır" diyor. Yani saldırgan olursa kendi kaybeder demeye getiriyor ve kendi ülkesinin yöneticilerine iyi huylu emperyalist olun diyor. Bazılarının demokratik emperyalizm dediği şey bu. Emperyalizmden medet umanlara bakın!

• *Rusya'nın tüm bu olup biten karşısında tutumu nasıl?* Putin yönetimi ile birlikte Moskova kendi ulusal çıkarların eskiye nazaran daha fazla öncelik veren bir tutum izliyor. Amerika'yla karşı karşıya gelmiyor. Amerika da Rusya'yla ilişkilerinde temkinli davranıyor. Rusya'nın zayıf tarafları var. Etnik yapısındaki çeşitlilik mesela... Amerika bunu her zaman kullanabilir ve Rusya'yı bu alanda sıkıştırabilir. Ama Rusya ile Amerika arasında karşılıklı bir denge gözetiliyor. Petrol fiyatlarının yükselmesi Moskova'nın bu dengeden memnun olduğunu

gösterirken, Putin yönetiminin ABD'nin özellikle Ortadoğu politikalarında engelleyici bir tutum içine girmediği dikkati çekiyor

Bush'un Moskova'yı ziyaretinde görüştüğü Putin'le karşılıklı şakalaşır gibi eleştirdiler birbirlerini. Bush Rusya'nın demokrasisini ve insan haklarını eksik bulurken, Putin Bush'a Irak'ta uygulamaya çalıştığınız gibi mi diye sordu.

Rusya Federasyonu devlet başkanı Putin, 10 Mayıs'ta (2006) Kremlin'de Moskova'nın gelecekteki iç ve dış politikasının yönünün ne olacağını gösteren bir konuşma yaptı. Bu konuşma ABD başkanlarının göreve geldiklerinde yaptıkları ve "doktrin" olarak adlandırılan konuşmaları anımsatıyor.

İç yapılanmayla ilgili konuşmasından sonra dış politikada nasıl bir yol izleneceği, güvenlik konularına nasıl baktığını açıkladı. Son yıllarda önemli oranda enerji kaynaklarının kullanılması-

72

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

siyla artan ihracatın da katkısıyla görülen ekonomik gelişme sonucu yaratılan zenginliğin önemli bir kısmının eğitim, sağlık, tarım, barınma, azalan nüfusun artırılması gibi alanlara kaynak ayırarak içeride halkın refahının artırılmasında kullanılacağını ifade etti.

Dünya ekonomisinde Rusya Federasyonu'nun daha etkin olabilmesi için eskimiş teknolojik altyapının yenilenmesi gerektiğini vurguladı. Gazprom örneğini vererek özellikle doğal kaynaklar alanında dünyada öne çıkmakta olduklarını ve bunun kendiliğinden olmadığını, devletin dikkatli planlamasıyla bu konuma ulaştığını ifade eden Putin, rublenin kullanımının öne çıkarılması konusunda dikkat çekti.

Tüm bunların sağlanabilmesi için ulusal güvenliğe yönelik tehditlerin önlenmesi gereğine vurgu yapan Putin, dünyada hızlı değişimlerin yaşandığını, yeni yeni sorunların ortaya çıktığını, bu arada Rusya'nın hayati çıkarlarının bulunduğu alanların da bu gelişmelerin tehdidi altında olduğunu, etnik ve dinlerarası anlaşmazlıkların teröristlerin faaliyetleri için uygun ortam sağladığını ve Rusya'nın bu problemlerin içine çekilmesini isteyenlerin olduğunu belirtti. Terör eylemlerine karşı sıradan askerlerin değil profesyonel birliklerin kullanılacağını belirtmesi de daha önce sıradan birliklerin terör eylemlerine karşı başarılı olmakta zorlandıkları dikkate alınırca önemli bir açıklama olarak görülmektedir.

Sert askeri tedbirlerin istenen sonuca ulaşmakta pek de başarılı olmadığını ve işleri dahada zorlaştırabileceğini belirten Putin, global güvenliğin dünyanın önde gelen devletlerince sağlanabileceğini ve bu nedenle Rusya'nın silahlı kuvvetlerini modernleştirme çabasının çok önemli olduğunu, ABD'nin savunma harcamalarının Rusya'ninkinin 25 katı olduğunu vurguladı. Sovyetler Birliği dönemindeki ve Soğuk Savaş dönemindeki siyasi ve savunma stratejileri alanında hataların tekrarlanmaması gerektiğini, eko-

73

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

nomik ve sosyal gelişmeden kısarak savunmanın güçlendirilmesine kaynak aktarılmasının yanlış olduğunu, bunun çıkmaz sokak olduğunu belirten Putin'in bu açıklaması bize 1980'li yıllarda Reagan dönemindeki silahlanma yarışının içine çekilen Moskova'nın sonunda kaynakları zorlanmasına ve havlu atarak Sovyetlerin dağılmasına kadar giden yolun açılmasını hatırlatmaktadır.

Rusya Federasyonu'nun global, bölgesel ve gerektiğinde yerel anlaşmazlıklara müdahale edebilecek askeri güce ihtiyacı olduğunu, bunun Rusya'nın güvenliği ve coğrafi bütünlüğünün her durumda savunabilmesi için gerekli olduğunu ifade eden Putin, Rusya'nın dış politikasının pragmatik prensipler ve uluslararası hukukun üstünlüğü prensipleri üzerine inşa edildiğini belirtti.

Bağımsız Devletler Topluluğu'nun (BDT) Sovyetler Birliği sonrası dönemde olası bölgesel anlaşmazlıkları çözmede önemli bir rol oynadığını ve bunun sürdürülmesinin tarafların yararına olduğunu belirten Putin, ilişkilerde Avrupa Birliği'nin öncelikli yer aldığını, ABD ile iyi ilişkilerin ise uluslararası sistem açısından son derece önemli olduğunu, Çin Halk Cumhuriyeti,

Hindistan, Asya-Pasifik bölgesi ülkeleriyle ilişkilerin geliştirilmesinin global ve bölgesel güvenlik, ticaret ve kültürel ilişkiler açısından önemini vurguladı..

Yeni uluslararası sistemin yapılanma sürecinde olduğunu, BM'nin bu süreçte önemli rol oynadığını, fakat bu kuruluşun farklı bir sistemin ürünü olduğu ve teşkilatta reformun gerekliliğinin ortada olduğunu ifade etmesi ABD'nin BM'de etkinliğinden rahatsızlık duyan yeni güç merkezlerine bir mesaj niteliğindedir. Putin, bu açıklamalarının önümüzdeki on yıllarda Rusya Federasyonu'nun dış politikadaki yönünü tayin edeceğini belirttiğinden sonra, önceki başkanlık açıklamalarının çoğunlukla siyasi sistemin yapılanması gibi konuları içerdiğini, bugün ise iç politi-

74

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

kadaki düzenlemelerin yanında uluslararası sistemde almak istedikleri yer konusundaki beklentilerini göstermesi açısından önemi vurgulandı.

Rusya Devlet Başkanı Putin iktidara gelince ülkenin iç ve dış sorunlarını sıraya koymuş, içeride mali ve siyasi alanlardaki kargaşayı çözmek için otoriter bir tutum içerisine girmiş, dışarıda ise ekonomik alanda ABD öncülüğünde oluşturulmaya çalışılan kuşatmayı kırmaya çalışmıştı.. Moskova, yakın çevre olarak gördüğü alanların Washington'ın da yakın çevre alanına eklenmesiyle birlikte ortaya çıkan Rusya'nın "Yakın Çevre" sinin ABD'nin de "Yakın Çevre" si olmasına direnmeye çalışmıştı.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bir süre belirsizlik yaşanmasına rağmen, Aralık 1991 sonrası Rus dış politikasındaki tartışmalarda batıcı, serbest pazarcı görüşler etkinlik kazanmış, buna Sovyetler Birliği'nin ve merkezileşmiş bir ekonomik yapının yeniden güçlendirilmesini isteyenler karşı çıkmıştı. Tartışmalar 1992 yılının ilk aylarında Rusya'nın menfaatlarının nasıl tanımlanacağı ve bunların nasıl gerçekleştirileceği konusu üzerinde yoğunlaşmış, batıcılar ile batı'ya karşı daha bağımsız bir tutum takınılmasını isteyenler arasında süren bu tartışmalar 1993'ün ilkbaharıyla birlikte açıklık kazanmaya başlamıştı.

Detaylar üzerindeki farklılıklara rağmen Rusya'nın dış politika öncelikleri ve hayati çıkarları konusunda ortak bir anlayış oluşmuş, Pragmatik milliyetçi görüş galip çıkmıştı bu mücadeleden. İç politik mücadeleler ve dış faktörler Moskova'nın liberal Batıcı politikalarla pragmatik milliyetçi politikalar arasında gidip gelmesine neden olmuştu.

10 Mayıs'ta açıklanan Putin Doktrini, Rusya Federasyonu'nun uluslararası sistemde olası bir güç dengesinde önemli bir aktör olabileceğini göstermektedir. Petrol fiyatlarındaki artış Putin yönetimi açısından önemli bir fırsat yaratırken, ABD'nin ve müttefiklerinin dünyanın değişik bölgelerine doğrudan müdahale-

75

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

le etmek zorunda kalarak gücünün sınırlarını zorlaması da bu sürece yardımcı olmaktadır.

• *Türki cumhuriyetlerde de bayağı faaliyetleri oldu...*

Türk Cumhuriyetleri'nde istediği kontrolü sağlayamadı. Fakat bu cumhuriyetler zaten Rusya'dan tam olarak kopmakta istemediler. Bu ekonomik olarak çıkarlarına da değildi. ABD Başkanı Clinton'ın özel temsilcisi Morningstar, Nisan 1997'de ABD'nin bölgedeki çıkarlarını ekonomik işbirliği, enerji kaynaklarının güvenliği, ekonomik-siyasal reformlar ve ABD şirketleri için uygun koşulların yaratılması olarak açıklamıştı. Rusya ve ABD Hazar'ın doğusunda ve batısında karşılıklı bir denge politikası izlemeye özen göstereceklerdir.

• *O zaman Rusya bekle gör politikasını uyguluyor...* Rusya bekliyor. Ekonomisini toparlıyor, alt yapısını yeniliyor. Rusya hepsinin bana ihtiyaçları var diyor. Madenler de enerji kaynakları da çoğunlukla bende diyor.

Rusya Federasyonu'nun ise kendine yeterli olan kaynaklarıyla önemli bir güç merkezi olma özelliğini sürdürdüğü açıktır. Rus jeostratejist Alexander Dugin, Brzezinski'nin Büyük Satranç Tahtası adlı kitabını yayınladığı yıl Jeopolitiğin Temelleri adlı kitabını yayınladı. Bu çalışmada Avrasya'da yeni bir yapılanmanın yollarını araştırıyor ve böylece bu coğrafyada ABD etkinliğinin önünü kesmeyi hesaplıyordu. Bu bloğun temelinde Rusya, Almanya, İran ve

Japonya'yı da içeren bir eksen/miğferden söz ediyordu. Bu proje ABD'nin tek kutuplu bir sistem hesabına karşı Moskova'nın çok kutuplu dünya düzeni talebine uygundu.

- *Türkiye'ye de ihtiyaçları var. Türkiye niye böyle bir politika izleyemiyor?*

76

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Türkiye'ye duyulan ihtiyaç coğrafi konumu nedeniyle çoğunlukla. Bu ayrıcalığın kullanılabilmesi için ekonomik ve siyasi bağımsızlığınızın önünde engellerin olmaması gerekir. Siyasetinizi Brüksel'e, ekonominizi ise IMF ve benzeri emperyal merkezlerin kurumlarına, şirketlerine bağlarsanız politikalarınızı belirlemenizde o derece zorlaşır.

- *Biraz önceki soruya dönersek...*

Bu hesaplar ortada. Bu kadar bağımlı olursan politika izleyemezsin. Türkiye şu anda Arjantin gibi davranabilir. Der ki ben borç ödeme işini askıya alıyorum.İçeriye karıştırmaya çalışırlar tabii ki. Bunu yapacaklardır da. Yani PKK terörü bazen yükseliyor, bazen düşüyor. PKK artık emperyalizmin piyonu haline gelmiştir. O zaaflarınızı kırmak için ne yaparsınız? Ona karşı tedbir alırsınız. 1980li yılların ikinci yarısında Britanya'ya nükleer başlıklı füzelerin yerleştirilmesi gündeme gelmişti. Halk ayaklandı Meğer İngiliz istihbaratı bu organizasyonun içindeymiş kendi ulusal çıkarlarını korumak için. Amerika'nın burada füze yerleştirmesini İngiliz istihbaratı istememiş. Çünkü Rusya'nın hedefi olmaktan korkmuş. Bugün Tony Blair Amerika'nın kayıtsız şartsız yanında oldu da ne oldu? Irak konusunda yalan söyledikleri artık aşikâr. Fakat Blair'in bu tavrı sonucu IRA'nın Amerika'daki destekleri çekildi. Ve IRA'nın siyasi kolu Sinn Fenn'in lideri Gerry Adams açıklama yaptı. "IRA'ya iyi bir emeklilik diliyorum." IRA gibi bir örgüt silah bırakma kararı aldı. Peşinden ETA silah bırakma kararı aldı. ETA nasıl silah bırakıyor? İspanya hükümeti Amerika'ya tam destek verdi, değil mi?

Bütün bu örgütlerin gücü nerden geliyor? Para olmazsa silah olmuyor. Para olmazsa eleman olmuyor. Para yollarını kesseler bu iş biter. Şimdi PKK'nın para bölgesi neresi? Avrupa...PKK'yı

77

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

bitirmek için bir işaretleri yeterlidir. Çok basittir PKK'yı bitirmek. Ama müttefiklerimiz PKK'yı bitirmek istemiyor, çünkü Türkiye'den beklentileri tam karşılanmadı henüz.

- *Bir de Çin var. Çin'in dünya siyasetindeki durumu nedir? Amerika'nın İran'a olası bir saldırısında Çin nasıl bir tavır takınır?*

Bush'un Çin devlet başkanı Hu'dan İran'a müdahale konusunda destek isteğinin karşılık bulamayacağı açıktır. Çünkü Çin'in petrol alımındaki öncelikli ülkelerden olan İran ve Venezüella'yla ilişkilerini bozacağı şimdilik düşünülemez. İran'ın ABD'nin hedefi haline gelmesi İran'dan önemli oranda petrol alımı yapan Çin'in enerji ihtiyacının ABD kontrol alanına girmesi anlamına gelir. BM Güvenlik Konseyi'nde İran'a karşı bir karar alınması için Çin'in oluru gerekiyor. Çin'in İran konusunda Rusya ile yakın durması Bush yönetimini rahatsız ediyor. Enerjisinin %73'ünü kömürden karşılayan 1.3 milyonluk Çin'in sürdürdüğü yüksek büyüme oranı (yüzde 8-9) nedeniyle enerji ihtiyacı artmaktadır. 2010 yılında dünya petrol üretiminin %5-7'sini talep edecektir. Büyüyen ekonomisinin artan enerji ihtiyacını karşılamak için özellikle doğal gaza yönelmektedir. 2010 yılında Çin'in doğal gaz ve petrol talebindede artış olacaktır. Bunu karşılamak için özellikle Hazar havzası çevresindeki ülkelerle görüşmelere başlamıştır.

Hu ile görüşen Bush'un Çin'in artan oranda dış pazarlara ve kaynaklara bağımlı hale geldiğini bildiği açıktır. Fakat bunun Çin'in kontrolünde nasıl kullanılacağı konusunda henüz bir yol bulunmadığı dikkat çekiyor. Çin'i yanlarına çekememeleri durumunda Çin merkezli bir Asya ekonomik yapılanması ABD'nin bölgedeki hegemonya arayışlarını riske sokacaktır. Bir taraftan Çin'i batı kapitalizmine entegre ederek bağımlılığını ve dolaylı-

78

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

sıyla batının taleplerine karşı duyarlılığını artırmaya çalışan Washington yönetimi, Asya'daki bölgesel yapılanmalarda yer alma çabasının önündeki olası Çin engelini de aşmayı hesaplamaktadır.

Çin başka ülkelerdeki çatışmalara tarih boyunca geleneksel olarak müdahalede bulunmamıştır. Sadece Afrika'da bazı gruplara silah desteği vermiştir Soğuk Savaş döneminde.

ABD-Çin ticaret hacmi 1980'de 5 milyar dolardan 2003'te 181 milyar dolara yükseldi. 2003'te Çin'in ABD ile ticaretten 124 milyar dolar, 2004'te 161 milyar dolar, 2005'te 201 milyar dolar kârlı çıkması Çin'i ABD malları için yüksek potansiyel taşıyan bir pazar olarak düşünen ABD'li büyük şirketleri rahatsız etmektedir. Pekin'in dünya ekonomisinin kurallarına göre hareket ederken gelişmiş batılı kapitalist ülkelerin yöntemini kullanması, serbest pazarı savunan ABD'nin işini zorlaştırıyor.

Çin'in ihracatı milli gelirinin yaklaşık yüzde 40'ına denk düşmektedir. 2001 sonrası yüzde 10'luk bir kalkınma hızına ulaşan Çin, ihracatının yüzde 21'ini ise ABD pazarlarına yapıyor. Washington yönetimi Çin'in batı pazarlarına ticari bağımlılığını artırmak için bu gelişmelere göz yumarken, batılı bir çok şirketin üretimlerini Çin'e kaydırmaları batılı gelişmiş ekonomilerde işsizliğin artmasına yol açıyor.

Pekin yönetiminin bu olumlu gelişmeleri ekonomide liberal, siyasette sosyalist bir kontrolle sağladığı dikkati çekmektedir.

• *Soğuk Savaş sonrası yeni güç merkezleri nasıl oluşacak? Çin ve Hindistan'ın 15-20 yıl içinde global güç olacağı iddiası neye dayanıyor? Enerji ihtiyaçları nasıl karşılanacak? Endonezya ve Brezilya bu süreçte nerede yer alır?*

Uluslararası sistemde ABD'nin askeri ve ekonomik üstünlüğü sürüyor. Buna karşı ileride ortaya çıkabilecek itirazların kont-

79

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

rol edilmesi için Washington çare arıyor. ABD'nin eski savunma bakan yardımcısı Paul Wolfowitz'in 1997'de yazdığı bir makalesinde, "Eğer önümüzdeki 10 yılı iyi kullanamazsak, gelişmeler kontrol dışına çıkabilir" demesi ilginçtir. Yine Wolfowitz'e göre, "Eğer büyük güçler arasında rekabet tekrar yoğunlaşırsa uluslararası kurumların gücü azalır". Bu da büyük güçler arasında bir gerginlik ortamına dönüş anlamına gelir ki, ABD'nin de zararına bir gelişmedir. ABD'nin askeri alanda gittice genişleyen bir coğrafyaya müdahale çabası sürüyor. ABD'nin yaklaşık 130 ülkede askeri üsleri var. ABD askeri güçlerinin dış ülkelerdeki varlığı ABD'nin müttefiklerine ve dostlarına olan taahhütünün en açık sembolü olarak ifade edilmektedir 2002 tarihli Bush doktrininde. ABD eski savunma bakan yardımcısı Paul Wolfowitz'in, "Üslerin fonksiyonu askeri olmaktan ziyade siyasi" ifadesi ve William Arkin'in 6 Ocak 2002'de L.A.Times'daki açıklamasındaki gibi, "ABD yeni bir hat ve genişletilmiş askeri üsler yaratıyor, bunlar gerekli hedefleri vurma imkanı yaratacaktır" ifadesi sistemin kontrolündeki askeri, siyasi, ve ekonomik boyutun Washington tarafından bir arada düşünüldüğünü göstermektedir.

Dünya Bankası raporları (*The OECD OBSERVER*, Ağustos/Eylül 1997) 2020 yılında Çin, Hindistan, Rusya, Endonezya ve Brezilya'nın dünya ticaretinde 1992'de %9 olan paylarının %22'ye ulaşacağı, buna karşılık %76.5 olan zengin gelişmiş ülkelerin paylarının ise %51 civarına düşeceği belirtilmektedir. 1995 tarihli RAND Corporation raporunda belirtildiği gibi yine 1994 itibarıyla 3 trilyon dolar civarında bir milli gelire sahip olan Çin ekonomisi 2010 yılında 11.3 trilyon dolarla dünya liderliğine yerleşirken ABD 10.7 trilyon, Japonya 4.5 trilyon, Hindistan 3.7 trilyon dolarla Çin'i takip edecekler. Bu tablo batıya kaymış olan güç merkezinin Asya'ya kayma eğilimine girdiğini ve bu nedenle merkezi güçler arasında yeni pazarlar elde etmek konusunda yoğun bir rekabetin yaşandığı gözlenmektedir.

80

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

^ Mart 2000'de Güney Asya'yı ziyaret eden Clinton, ziyaretinden önce yaptığı açıklamada bölgenin gelecek 50 yılda dünyanın en yüksek ekonomik potansiyeline sahip olacağını açıklamıştı. Bölge ülkeleri arasında bir ekonomik işbirliği ABD başta olmak üzere merkezi gelişmiş zengin batılı ülke yönetimlerini rahatsız etmektedir. Bu rahatsızlık bölgesel bir ekonomik blok yaratılabileceği ve ABD'nin bu pazara girişte engellenebileceği endişesinden kaynaklanmaktadır. Batı'nın istediği özellikle Çin'in batılı gelişmiş ülkelerle ticari ilişkilerde karşılıklı bağımlılık içerisinde kapitalist ekonomik kurumsallaşmanın bu ülkede güç-i ve nükleer gücünü bir tehdit olarak kullanmaktan vaz-geçirmesidir.

(Günümüzde enerji ihtiyacının %73'ünü kömürden sağlayan Çin %8 civarındaki büyüme oranıyla devam ederse enerji talebinde de önemli bir artış olacaktır. Bu da 2010 yılında dünya petrol talebinin % 5-7'sine denk düşecektir. Bunun yanında Çin gibi, enerji ihtiyacının önemli bir kısmını (%93) kömürden sağlayan [1 milyar nüfuslu Hindistan'ın gelecekteki enerji ihtiyacındaki artışta dikkate alınırsa Hazar havzasındaki enerji kaynaklarının uluslararası ticarete ne kadar önemli olduğu anlaşılabilir.

1 Merkezi ülkeler arasında mücadele kızışırken Pekin yönetimi Kazakistan ve Türkmenistan'la bölgenin petrol ve doğal gaz ihtiyacını karşılayacak boru hattı projelerini gündeme getirmiş, fakat Afganistan müdahalesiyle birlikte bir bekleyiş sürecine girilmiştir..

Washington yönetimi Bakü-Tiflis-Çeyhan boru hattıyla batı enerji hattını kontrole almaya çalışırken, NATO nun Gürcistan ve /Azerbaycan'a kadar uzanması hesapları Türkiye hattıyla tamamlanmış olduğunda enerji kaynaklarının askeri güvenliğini sağlamay' da hesapladığı görülüyor.. ABD, Avrasya coğrafyasında askeri olarak etkinliğini sürdürebilmek için ticari alanda rekabet gücünü korumak zorundadır. Bu amaçla özellikle Moskova, Pekin, Yeni Delhi ve Tokyo ile ay-

81

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

rı ayrı ilişkiler geliştirip bunların arasında ortak dayanışmayı engelleyici bir çaba içerisinde olacaktır.

• *Bir gün petrole sıkışır ve petrol gelmezse Ortadoğu'dan?*

Çin, şu anda yapmak istediği tek ve en önemli şey Kazakistan ve Türkmenistan'dan gelecek boru hatlarının inşa süresince Körfezden petrol alımını yürütmek. Ondan sonra Kazakistan ve Türkmenistan'dan bu ihtiyacını karşılayacak. Yalnız kendi karşılamayacak. Hindistan'a inecektir boru hattı. O zaman ABD'nin kontrolündeki enerji yollarına bağımlı olmaktan kurtulacak.

• *Hindistan'ın konumu nasıldır?*

ABD Başkanı Clinton 19-25 Mart (2000) günleri Hindistan, Pakistan ve Bangladeş'i ziyaret etmişti. 1978 yılında zamanın ABD Başkanı Jimmy Carter, Yeni Delhi'yi ziyaret ettiğinde Hindistan'ın nükleer denemelerini gündeme getirmiş ve bu yüzden soğuk karşılanmıştı. Clinton, 1998 ve 1999'da bölgeyi ziyaret etmek istemişti, fakat Hindistan ve arkasından Pakistan'ın nükleer denemeleri nedeniyle bu ziyaretini ertelemişti.

ABD Başkanı Clinton, Güney Asya gezisine çıkmadan önce yaptığı açıklamada, "Dünya nüfusunun beşte birini barındıran, bölgenin, dünyamızın gelecek 50 yılının en büyük başarı hikâyesinin potansiyelini taşıdığı"nı ifade etmişti.

Uluslararası mali çevreler Hindistan'ı, Çin ile karşılaştırıldığında, çok daha kolay nüfuz edilebilecek, yüksek potansiyele sahip bir pazar olarak nitelendiriyorlar. Bu pazar ABD kapitalizmine yeni çıkış imkânları sağlayacaktır. ABD'deki uluslararası kuruluşlar Hindistan'ın tüketici orta sınıfının sayısını da hesap etmişler; 30 ila 180 milyon arasında değişik düzeyde, alım gücü batılı malları talep edebilecek düzeyde bir grubun var olduğu sonucuna varmışlar.

82

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

ABD yönetimi, 1990 sonrası Çin'e karşı denge olarak seçtiği Hindistan'a desteğini artırınca yalnız kalan Pakistan'ın Çin'e doğru yönelmesini engelleyememişti. Hindistan'a verilen açık destek Pakistan'ı Çin'den nükleer silah ve kıtalararası füze yapmak için teknik yardım aramaya itmiş, Çin-Pakistan ilişkileri Washing-ton'u rahatsız edecek düzeyde gelişmeye başlamıştı.

Mayıs 1998'deki Hindistan-Pakistan nükleer denemeleri Nisan 1999'da kıtalararası nükleer füze denemelerine vardırılınca Çin'e karşı Hindistan politikasının başarısız olduğu görülmüştü. Fakat bu gelişme ABD'nin bölgede Hindistan'ın yerine başka bir ülkeyi ikame edeceği anlamına gelmez. Bölgede denge unsuru olarak, İngiltere'nin de desteğiyle, Washington açısından Hindistan öncelikli müttefik olma özelliğini koruyacak.

Enerji ihtiyacının önemli bir kısmını (%90 civarında) kömürden sağlayan 1 milyar nüfuslu Hindistan'ın gelecekteki enerji ihtiyacındaki artış ve temiz enerji kaynağına duyulan ihtiyaç da dikkate alınırsa Hazar havzasındaki doğalgaz kaynakları Hindistan açısından da önemli bir alternatif olacaktır.

• *Müşerrefi nereye koymalı?*

Pakistan Devlet Başkanı Müşerref, Ekim 1999'da yönetimi ele geçirdikten sonra özellikle ABD ve İngiltere'nin yoğun eleştirileriyle karşılaşmıştı. Yeni Delhi'yi Çin'e karşı bir denge olarak kullanmayı deneyen Londra ve Washington, Pakistan'ın Pekin'le yakınlaşması ve bölge merkezli bir politika izlemesinden rahatsız olmuştu. 11 Eylül saldırısı sonrası Müşerrefin ABD'ye desteğiyle birlikte bu eleştiriler sona ermiştir. Yeni Delhi'nin Afganistan'da Pakistan karşıtı bir rejim istediğini belirten Müşerref, ülkesinin iç ve dış sorunları ve olası riskler konusunda kâr-zarar hesabı yaparak ABD'ye destek vermeyi kabul etmek zorunda kalmıştı.

83

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

142 milyonluk nüfusun yaklaşık yüzde 42'si 15 yaşın altında olan Afganistan'daki Peştun ağırlıklı Taleban'a destek veren önemli oranda bir Peştun nüfusu barındıran Pakistan'daki Müşerref yönetimi Afganistan'da Taliban sonrası yönetim konusunda şüpheliydi. Müşerrefin, yeni yönetimin oluşturulmasına Zahir Şah'ın katkıda bulunabileceği konusunda bir karşı çıkışı yoktu. Fakat 1973 yılına kadar süren yönetiminde Zahir Şah'ın, Pa-kistan-Afganistan arasında BM'ce belirlenen sınırları tanımamakta direttiğini unutmamıştı. İslamabad yönetimi, Hindistan ile olası Pakistan karşıtı bir Afganistan arasında sıkışmaktan korktuğu için Taliban'la iyi ilişkiler sürdürmüştü. Müşerref, yeni Afgan yönetiminin bu kuşkuya yer bırakmayacak şekilde yapılandırılmasını güvenceye almaya çalışıyordu.

Müşerref, Hindistan Başbakanı Vajpayee'ye barış görüşmelerine acilen başlanması için çağrıda bulunmuştu.

Kontrol edilebilir savaşlar emperyal hesaplara hizmete devam ederken, büyük oyunda Müşerref direnmeye çalışıyor. Müşerref Pakistan'a istikrar getirmiştir.

• *Niçin?*

Diyorlar ki, darbeler her zaman kötüdür. Portekiz'de 1974 de darbe oldu, değil mi? Batıda özellikle solcular Portekiz darbesini destekledi. Portekiz'deki darbe demokrasiyi getirmiştir diye. Öyle dönemler vardır ki, bazen darbeler vatanın kurtarılmasına fayda sağlar.

Portekiz'deki darbeye de onun için kadife darbe diyorlar. Yani Müşerrefin yaptıkları Pakistan'ı ayakta tutuyor. O anlamda Müşerrefe destek vermek lazım.

• *Amerika Moskova'ya neden kafayı takmıştı?*

Çünkü Doğu Avrupa pazarını kapatmıştı Soğuk Savaş döneminde. Şimdi Doğu Avrupa pazarını açtı, Almanların eline geç-

84

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

cek diye korkuyordu. Almanların elinden onu almaya çalışıyor. Fakat tam başarılı olmuş değil. Amerika askeri olarak Doğu Avrupa'yı NATO'ya alarak buradaki etkinliğini sağlamaya

çalışıyor. Fakat bugün Prag'a gidin, Almanların etkinliğini görürsünüz ekonomide. Almanya zaten doğu Avrupa'ya ekonomik olarak egemen olmak istiyor. AB'ye alınmaları da ekonomik alanın genişletilmesiyle ilgilidir.

- *Prag, dolayısıyla Çek Cumhuriyeti hangi anlamda çok önemli?*

Çekoslovakya Avrupa'nın en gelişmiş sanayi ülkeleri arasındaydı II. Dünya Savaşı öncesi. Bu birikim savaş sonrası kaybolmadı ve hatta daha disiplinli bir şekilde geliştirildi. 1992 sonunda Slovaklarla Çekler ayrıldı. Çek Cumhuriyeti'nin nüfusu 10 milyon civarında, fakat kalifikasyonu yüksek bir nüfus. Önemli iki sanayi kuruluşu vardı: Tatra ve Skoda şirketleri. Bunların çoğunluk hisseleri Almanların eline geçti. Bu gelişme Almanya'nın doğu Avrupa'daki ekonomik yayılmasının önemli bir örneği.

- *Hırvatistan ve Kosova'da Almanların kontrolüne geçti.*

Hırvatistan'ı Almanlar turistik yer olarak kullanacaklar. Ko-sova bölgesinde etkili değiller, ama Hırvatistan onlar için önemli. Almanlar Kuzeyde Hamburg'dan denize çıkıyorlar. Güneye doğru iniyorsunuz, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Avusturya. Avusturya'dan iniyorsunuz Slovenya. Slovenya Almanların kontrollerinde... Oradan iniyorsunuz Hırvatistan. Almanya Hırvatistan bölgesinin Yugoslavya'dan ayrılma kararı almasını desteklemiş ve ilk tanıyan ülke olmuştu. Akdeniz'de bir kapı yarattı kendisine.

85

-ABD ve Batı'nın Ortadoğu Ülkeleriyle İlişkileri

- *Amerika'nın Lübnan'a bakışı nasıldır siyasi anlamda?*

Amerikalılar Lübnan'da 1980'li yılların başında Reagan döneminde, özellikle Lübnan'a bir giriş yolu oluşturmaya çalıştılar. Ortadoğu'da yeni bir bölge oluşturmaya çalışıyorlardı. Fakat Amerikalı ve Fransız birliklere saldırılar olunca hem Amerikalılar hem de Fransızlar burayı terk etti.

ABD, Lübnan ordusunun güçlendirilmesi için Cemayel yönetimine maddi yardım ve malzeme desteği sağlamaya başlamıştı. 28 Nisan 1983'te bomba yüklü bir kamyon saldırısı oldu ABD büyükelçiliğine Beyrut'ta. 50 kişi öldü. Suriye bu arada 17 Mayıs antlaşmasını tanımadığını açıklamıştı. Çünkü bu antlaşma Suriye askerleri de dahil bütün yabancı güçlerin Lübnan'dan çekilmesini öngörüyordu.

23 Ekim 1983'te ise Beyrut'ta ABD deniz piyadelerinin bulunduğu barakalara ve Fransız askerlerine karşı bombalı saldırılarda 241 ABD askeri ve 58 Fransız askerinin ölmesi üzerine 6 ay içinde ABD bölgeden çekildi.

- *Lübnan'a İsrail'in güvenliği açısından bakmışlardır.*

Evet, İsrail'in güvenliği açısından bakılmış. Burası geleneksel olarak Fransa'nın kontrolünde olan bir yer. Çünkü İngilizler 1.Dünya Savaşı'nda burayı Fransızlara terk etmiş, bunun karşılığında Musul'u almışlar. O nedenle Amerika'nın Doğu Akdeniz'e

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

açılmasında Lübnan çok önemlidir. Burası Amerika'nın çıkar alanı olarak tanımlanmıştır.

Lübnan'a doğrudan bir vurgu yok. Ama dediğimiz gibi 1982'de Lübnan'da bir giriş kapısı oluşturmak için uğraştılar. Ancak saldırıya uğrayınca orayı terk etmek zorunda kaldılar.

- *İsrail'in Lübnan'a yönelik politikaları hangi yöndedir?*

Aralarında Richard Perle ve Douglas Feith'in de bulunduğu bir grup dönemin İsrail başbakanı Benjamin Netanyahu'ya sunulmak üzere 1996 tarihinde bir rapor hazırlamışlardı. Bu çalışmada Irak'ın gelecekteki konumunun Ortadoğu'da stratejik dengeleri etkileyeceği, Irak'ın kontrol altına alınmasıyla aslında Doğu Akdeniz'in uzun dönem kontrolünün sağlanabileceği ifade ediliyordu. Bir dönem Likud Partisi'nden Knesset'te Dışişleri ve Savunma komitesi üyesi olan Yuval Steinitz Irak'ta ABD yanlısı bir hükümetin Suriye karşısında İsrail'in elini güçlendireceğini, Irak'ta askeri üs kurulmasının Suriye üzerinde baskı kurmada yardımcı olabileceğini, Hizbullah'ın askeri gücünün tasfiyesinde Lübnan hükümetinin önünü açabileceği ve Suriye'nin Lübnan'dan çekilmesini sağlanabileceğini söylüyordu.

İsrail barış hareketinden Uri Avnery'e göre Ariel Sharon'un Ortadoğu'nun yeniden yapılandırılması planında, İsrail için Pakistan'dan Afrika'ya kadar uzanan bölgede bir güvenlik

alanı oluşturulmasının gereği vurgulanmaktaydı. Filistinlilerin Ürdün'e sürülmesi planı bile dile getirilmekteydi Amerika'daki bazı İsrail destekçileri tarafından. Bu konu Dış Politika Araştırma Enstitüsü direktörü Daniel Pipes tarafından 1988'de kaleme alınan Commentary adlı akademik bir dergideki yazıda tartışmaya bile açılmıştı Berkeley'den Prof. Sandy Tolan Aralık 2000'deki bir makalesinde ABD'nin bölgedeki planının haritayı yeniden çizmek, petrolün akışını kontrol etmek ve İsrail'in bölgede aske-

87

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

ri üstünlüğünü sürdürmesinin garanti altına almak olduğunu ifade etmiştir.

Sharon, görüşme masasına oturmadan önce başarılı ve sert bir askeri saldırının gerekliliğine inanıyordu Mart 2002'deki ifadesinde. Aynı tarihte Netanyahu daha açık ifade ediyordu: "Filistin yönetimini tasfiye etmeliyiz ve Arafat'ı kovmalıyız".

Arafat tasfiye edildi. Suriye kendisinin içinde olmasının akla uygun olmadığı Hariri suikasti girişimi ardından Lübnan'dan çıkarıldı. Fakat Hizbullah Lübnan'dan silinemedi. Filistin'de Hamas'ın iktidara gelmesinden İsrail memnundu çünkü El-Fetih'le iktidar kavgası nedeniyle çatışmaları işine yarıyordu. İsrail'in çatışmaları bazı gruplara silah sağlayarak körüklediği de ifade edilmektedir.

Kaçırılan bir israil askerinin ardından İsrail ordusu Gazze bölgesine saldırdı. Karşısında kendi gücüne karşı duracak bir örgütlenme zaten yoktu, geleneksel silahlarla direnmeye çalışıyordu Filistinliler. Kaçırılan askerin arabulucularla geri alınabilmesi mümkünken İsrail hükümeti buna fırsat tanımadı. Lübnan'da hükümette bulunan Hizbullah'ın silahlı militanlarının silahlarından arındırılması baskısı sürmekteydi. Hizbullah militanlarına silah bırakmamak için uygun gerekçe yarattı bu saldırı Gazze'de-ki Filistinlilere destek amacıyla İsrailli askerin Hizbullah militanları nca kaçırılması İsrail ordu birliklerinin Lübnan'a girmesinin önünü açtı. İsrail aslında bu ortamdan yararlanıp Lübnan yönetimini Hizbullah'a karşı tavır almaya zorlamayı da amaçlıyordu. Hizbullah'ın silahlı birimlerinin tasfiyesi aslında Suriye'nin örgütler üzerinden etkinlik sürdürmesini engelleyecek ve bölgeden tasfiye sürecine önemli katkı sağlayacaktı. Lübnan Suriye'nin direniş noktasıydı. İsrail'le karşı karşıya gelmemek için, Hizbullah gibi örgütlenmelerle İsrail ordusunu Lübnan'da tutabiliyordu.

İsrail'in Lübnan saldırısı Suriye'nin sıkıştırılmasına kadar gidebilir. Kuzey Irak'ta ABD ve İsrail varlığı ve buradaki peşmerge-lere askeri eğitim vermeleri ileride bölgenin Müslüman İsrail ola-

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

rak yeni görevler üstleneceğini de göstermektedir. Bölge petrolünün bir boru hattıyla İsrail'e ulaştırılması konusunda ise çalışılmaktadır. Kerkük-Yumurtalık hattının işlevsiz hale getirilmesinde Kuzey Irak'ta etkili güç olan ABD-İsrail istihbaratının rolü olmadığı söylenemez. Ankara ise Bakü-Tiflis-Ceyhan hattıyla avutulacak gibi görünüyor.

Kerkük bölgesi petrolünün İsrail üzerinden Akdeniz'e taşınması için geçiş noktaları üzerinde çalışmalar yapılıyor. Eğer Suriye üzerinden geçiş zorunlu görülürse ve Suriye taleplere boyun eğmezse, Suriye'de iç kargaşa çıkarma ve buna gerekirse askeri destek verme ve müdahale de gündeme gelebilir. Böylece İsrail'in bölgesel planlarına uygun düşmeyen Şam yönetiminin kontrol edilebilir hale getirilmesi hesaplanıyor.

Bölgede İsrail'in faaliyetlerini Washington'dan bağımsız açıklamak son derece zordur.

Dönemin İsrail başbakanı Barak Mart 1998'de, "Kimse bizi bir şey yapmaya zorlayamaz, Amerikalı dostlarımız bile. Fakat bilmeliyiz ki ABD ile anlaşmazlık bizim güvenliğimize zarar verir" derken aslında İsrail'in bölgesel hesaplarının ABD desteği ve onayı olmadan tamamlanamayacağını da kabul etmekteydi.

Bölge ülkelerinin sınırları önemli oranda İngiliz emperyalizminin hesaplarına göre çizilmişti. Washington artık bu çizimlerden memnun olmadığını ifade etmektedir. Yeni çizimlerin yapılmasında İsrail'e ihtiyacı var. Tel Aviv yönetimi bunu bilerek hareket etmektedir. Bu desteğin düzeyinin değişebileceğini de dikkate almaktadır. 1956'da Süveyş Krizi sırasında İngiltere, İsrail ve Fransa'ya karşı Mısır'ı destekleyen ABD'nin çıkarları tekrar değişebilir. Bush yönetimi

hegemonyasının yeniden inşası sürecinde zorluklarla karşılaştıkça geri adım atmakta ve tek taraflı hareket etmek yerine bazı ülkelerle işbirliğine gitmeyi yeğlemektedir. Fransa ile Lübnan konusunda işbirliği yolunu seçmesi bunun bir göstergesidir.

89

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

İsrail Suriye'yle doğrudan doğruya karşı karşıya gelmemeye çalışıyor. Suriye'nin İsrail'le karşılaşmamak için Lübnan'daki siyasi grupları kullanması gibi. İsrail'de şimdiye kadar Suriye'ye karşı Lübnan'daki Hıristiyan grupları kullandı.

Burada İsrail'in kurucusu David ben Gurion'un 1948'deki anılarındaki, "İsrail'in güvenliği için Lübnan'da bir Hıristiyan devlet kurulması" önerisine dikkat edilmeli.

• *1980-88 arası tam sekiz sene İran-İrak savaşı sürdü. Bu savaşın mağlubu veya galibi var mıydı?*

İrak'ın İran'a saldırısı neden oluyor? İran devrimi sonrası gündeme geliyor. İran devrimi olmasaydı, Irak İran'a saldırmazdı. Irak, İran'a saldırdığında bütün gücü Batılı müttefiklerinden alıyor. Silahları İngilizler, Amerikalılar, Fransızlar veriyor. Bunları herkes seyrediyor, ticaretine bakıyordu. Ama iki taraftan da birkaç yüz bin insan ölmüştü. Birkaç yüz milyar dolar da bu iki ülkenin ekonomik kaybı oldu bu savaş nedeniyle. İran'ın silahlı kuvvetleri tasfiye edildi. Asıl amaç zaten İran'ın silahlı kuvvetlerini tasfiye etmektir. ABD ve İngiltere'yi devrim sonrası İran pazarından atan Humeyni yönetimi cezalandırılıyordu. 1988'de Humeyni BM'ye başvuruyor, ateşkes istiyor. Çünkü son aylarda artık başkent Tahran bombalanmaya başlanmıştı.

• *İran-İrak savaşını kim çıkarttı?*

Amerikalılar çıkarttı tabii ki. İran'a saldırıldı. Saldırılan Irak o zaman zaten Amerika'nın emrinde hareket ediyor. Irak emperyalizmin kendisine verdiği görevi yaptı, fakat sonra sıra kendisine geldi. Tarihte hep olduğu gibi emperyalizm kendisine hizmet eden öncelikli olarak terk eder zorda kalınca. Bakın Şah batı emperyalizminin en büyük temsilcisiydi Ortadoğu'da, değil mi? Şah, İran'dan kaçtıktan sonra Amerika'ya girmesine bile izin ver-

90

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

mediler. Gitti Mısır'da öldü. Bunlar ibretlik olaylardır. Bu savaştan sonra Saddam belini doğrultamadı, çünkü Saddam, "Ben bu savaşı yapıyorum, Körfez ülkeleri bana ekonomik olarak destek çıkacaklar" diye düşündü. Saddam böyle bir talepte bulunmuş zaten. Kuveyt'ten, şuradan buradan para istedi. Ama hiçbir şey göremedi. Göremeyince, yeni bir tuzağa atıldı: Kuveyt'in işgali. Aslında bunun için de Washington merkezli yeşil ışık yakılmıştı kendisine.

• *Lübnan'la İran arasındaki ilişki nasıldır?*

İran'ın Lübnan'da Hizbullah'la bağlantısı var. Fakat İran'ı Ortadoğu ülkesi olarak düşünmeyin. İran farklı bir coğrafya... Ve İran'ın ilişkisi buralarla bağlantılı değil. Lübnan'daki Hizbullah'ı destekliyorsa, burada birincisi Tahran yönetimi kendi toplumsal desteğini arttırmak için bir mesaj veriyor, ikinci olarak kendisine sıra gelmesini engellemek için düşman addettiği güçlerin burada başarısız olmasını sağlayarak sıranın Suriye ve sonra kendisine gelmesini engellemeye çalışıyor. Lübnan'daki Hizbullah direnişi aslında Suriye'yi de koruyor bir anlamda. Suriye'ye saldırı sırası ne kadar geciktirilirse Tahran'ın kendisi de o oranda zaman kazanır.

91

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

-Yeni Ortadoğu Haritası

• *ABD Dış İşleri Bakanı Condolezza Rice, "Yeni bir Ortadoğu'nun zamanı geldi" dedi. Yeni bir Ortadoğu haritasından bahsetti. Rice'm kastettiği yeni Ortadoğu nasıl bir model öngörüyor?*

Yeni Ortadoğu dar bir bölgesel yapılanma. Batı açısından Ortadoğu Hindistan'dan Akdeniz'in ucuna kadar uzanan coğrafyadır. Bu klasik Ortadoğu'nun bir bölümünde yeniden düzenlemeler yapmak istiyorlar. Lübnan Asya'nın giriş kapı... Siz Kuzey Irak'a odaklanmışsınız, bir hat

kurmuşsunuz... Kuzey Irak'tan gelen bir hat... Siz bunu Akdeniz'e bağlayacaksınız. Akdeniz'e bağlamazsanız zaten bir anlamı olmaz. Akdeniz'e bağlamak için bu dar alanda yeni bir yapılanmaya gitmeniz gerekir. Savaşların amacı sadece savaşı kazanmak değil, başkalarına mesaj da vermektir. Vietnam'da 58 bin Amerikan askeri öldü. O ülkede bir şey yoktu ki, piring tarlaları vardı. Vietnam üzerinden bölge ülkelerine mesaj veriyorsunuz Komünizmin yayılmasına izin vermem diye. Hizbullah üzerinden mesaj verilecek. ABD'nin planına karşı gelen tasfiye edilir mesajı.

• *Bu yeni harita nasıl bir harita olacak?*

Lübnan'da Hıristiyanların kontrol ettiği bir bölge oluşturulabilir. Bu aslında yeni bir fikir değil. Bunu ilk defa ben söylemiyorum. Ben Gurion'un anılarına baksınlar. Şu anda BM askerlerinin

92

YENİ OIRTADOĞU HARİTASI

gönderildiği yer özellikle Litani nehrinin güneyi. Buradan İsrail'e yapılan Hizbullah roket saldırıları engellenmeye çalışılacak. Ben Gurion burasının İsrail'e katılmasını istiyordu. Ve Dağlık Lübnan bölgesi. Burada da bir Hıristiyan devlet kurulmalı diyor Ben Gurion. Yeni bir şey değil ki bunlar. Eski projeler uygulanmaya konuyor zaten. Fakat yeni versiyonlarıyla. Suriye, Irak, Suudi Arabistan haritalarında bazı düzenlemeler yapmayı da düşünüyorlar. Emperyalizm masa üzerinde plan yapar, fakat alandaki uygulamayı görmek lazım. Direnişin boyutları belirleyecek planların ne kadar gerçekçi olup olmadığını.

• *Aralık 2006 tarihli Irak Raporu ne anlama geliyor?*

Irak'ta direnişin yoğun olduğu orta bölgeden çekilme planları yapan Washington yönetimi karar sürecine dışlanan seçkinler de dahil, seslerini yükseltenleri de katarak olası radikal bir toplumsal muhalefetin önünü kesmeye çalışıyor.. Bu amaçla bir Irak çalışma grubu kuruldu. Bu grubun hazırladığı rapora göre Amerikan karşıtı İran ve Suriye yönetimleri yanında bazı İii liderlerle de ilişki kurulması öneriliyor. Baba Bush döneminde dışişleri bakanlığı da yapan James Baker ve eski kongre üyesi Lee Hamil-ton'un öncülüğünde hazırlanan rapora göre Suriye'nin yardım etmekten başka seçeneği olmadığı belirtilirken İran'ın sürece desteği konusunda garanti verilemiyor.

İsrail'in işgal altında tuttuğu Golan Tepeleri'nin Suriye'ye geri verilmesi karşılığı Şam'ın Hizbullah'a desteğin çekilmesi istenebilecek, fakat İsrail'in Golan Tepeleri karşılığında ne isteyeceği henüz belli değil. Raporda İran ve Suriye'nin Irak'ta istikrar sağlanmasından menfaati olduğu belirtilse de Leliigh Üniversite-si'nden Henri Barkey'e göre ABD'nin Irak'ta çıkmaza girdiğini görmekten memnun olan Şam ve Tahran yönetimlerinin ABD'ye yardım edecekleri şüpheli. Bunun karşılığında Şam ve Tahran'ın

93

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Bush yönetiminden karşılanamayacak taleplerde bulunması gündeme gelebilir. Tahran'ın nükleer çalışmalara devam etme isteği ve Suriye'nin Lübnan'da eski konumuna dönmesi talebine Bush yönetimi olumlu cevap vermekte zorlanacaktır. Raporda yaklaşık 60 bin kişilik silahlı gurubu olan ve Sünni Müslümanlara saldırı düzenleyen milis kuvvetlerinin lideri Mukteda el-Sadr ile görüşülmesi de öneriliyor.

Artık Irak'ta durumun son derece kötü olduğu ve bu nedenle ABD askerlerinin buradan çekileceği mesajını veren Bush yönetimi karşısında Tahran ve Şam'ın işbirliği için önemli tavizler istemesinin de önü açılmaktadır.

John Hopkins Üniversitesi Toplum Sağlığı Okulu'nun yaptığı bir araştırmaya göre ABD ve müttefiklerinin Irak'a saldırısı sonucu Mart 2003'ten bu yana 655 bin kişi hayatını kaybetti. Yaklaşık 2 milyon Iraklı'nın ülkesini terkettiği, yine şimdiye kadar yaklaşık 3 bin ABD askerinin öldüğü ve 21 bininin yaralandığı bu işgalde ABD 400 milyar dolar harcamış Emperyalizm yeni bir Vietnam'la daha karşı karşıya. Komünizmin bölgeye yayılma riskini ortadan kaldırmak için Vietnam'a saldıran ABD, alternatif güç merkezlerinin petrol kaynaklarına hakim olmasını ve

Irak'ın ABD kontrolü dışına çıkmasını engellemek için Irak'ı yıktı, fakat istediği kontrolü sağlayamadı.

Rapor'da Irak'ın bölgesel ve hatta global istikrar için hayati önemi olduğu, burada ABD'nin hassas çıkarlarının bulunduğu vurgulanırken Irak'ın petrol sanayisine yabancı petrol şirket yatırımlarının sağlanması için hukuki düzenlemelerin yapılması önerilmekte. Bunun ekonomik girdi sağlayarak istikrara katkı yapacağı düşünülmekte.

Washington Irak'ta sünni bölgeden çekilecek, fakat burasının kuzey ve güneye saldırı merkezi haline gelmesini engelleyecek tedbirleri almadan bunu yaparsa Irak'ın petrol sanayisi çalışamaz hale gelebilir. Bunu engellemek için kendi güçlerini ku-

94

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

zeye çekebilir. Bunu yaparsa Türkiye ile anlaşmak zorunda, aksi taktirde Ankara-Washington arası gerginlik kaçınılmaz olur. Bu da Kuzey Irak'ın kontrolünde uzun dönemde ABD açısından sorunlar yaratır. Güney'de Sistani liderliğindeki Şii'lerin kontrolünü nasıl sağlayacağı ise henüz belli değil. Bunlara petrol gelirlerinden önemli bir pay verilmezse İngilizler buranın kontrolünde sıkıntı yaşayabilir.

Eğer ABD Irak'ın yeniden düzenlenmesinde başarılı olamazsa uluslararası alanda önemli bir prestij kaybedecek ve bölgeden dışlanma riski artacaktır. Bu da hegemonyanın çöküşü demektir. 1960'lı ve 1970'li yıllarda ABD'nin Vietnam'a karşı savaştaki stratejisi, komünizmin bölgede yayılmasını engellemek ve Çin'in bölgedeki etkisini önlemektir. Bu strateji başarısız oldu. Geçmişte komünizm, ABD'nin ticari hesaplarına engel olur düşüncesiyle karşı çıkılması gereken bir düşmandı. Bugün düşman, ticari çıkarların merkezindeki enerji kaynaklarına ortak olmak isteyenler olarak belirlenmiştir. Bunun üzerine bir strateji inşa ettiğiniz zaman karşınıza emperyal rakipleriniz çıkacaktır kaçınılmaz olarak. ABD'nin strateji belirlemedeki hatası, pusuda bekleyen ve eşitler arasında ikinci olmaktan rahatsız olan emperyal güçler tarafından memnuniyet verici bir gelişme olarak algılanacaktır. Irak'a saldırı bu gelişmelerin önünü açtı. Raporda belirtildiği gibi Bush yönetiminin Tahran gibi merkezlerle hiç beklenmeyen bir ittifak arayışına girme çabası bir çıkmazı gösteriyor. Fakat bu gelişmenin ABD'nin uluslararası alanda önemli bir prestij kaybına uğramasına yol açacağı açıktır.

• ABD seçimleri ne sonuç getirir?

ABD'de 8 kasım 2006 ara seçimlerinde Bush yönetiminin oylarında gerileme yaşanması hem bölge ülkelerinde hem de Avrupa'da ABD dış politikasında özellikle Ortadoğu'ya yönelik uygu-

95

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

lamalarında önemli bir değişikliğe yol açacağı konusunda yeni bir beklenti yarattı. Bazı Avrupa ülkeleri açısından Bush yönetiminin Ortadoğu politikaları bölgedeki karlı yatırımların önünü tıkaması nedeniyle eleştirilirken, Ortadoğu insanı açısından Bush'un gitmesiyle yıkımların sona ereceği umudu doğmuştu.

İlk gelişme olarak Irak çıkmazından sorumlu tutulan savunma bakanı Donald Rumsfeld görevi bıraktı. Rumsfeld'in yerine savunma bakanlığı görevine eski CIA başkanı Robert Gates'in getirileceği açıklandı.

Irak işgalinin baş mimarlarından olan Rumsfeld 1962'den bu yana ABD siyasi hayatının içindedir. 1975'te Ford yönetiminde savunma bakanlığı da yapmıştı. Rumsfeld 2001'de savunma bakanı oldu. ABD'nin Irak'a saldırısına olumlu bakmayan Fransa ve Almanya yönetimlerine karşı tavır takındı. Bir dönem savunma bakan yardımcısı olan Paul Wolfowitz Rumsfeld için, "Aktif enerji kaynağı, nereye gitse küçük bir fırtına yaratır" diyordu. Henry Kissinger ise Rumsfeld için, "Bildiğim en acımasız adam" tanımlaması yapıyordu.

Rumsfeld'in yerine önerilen eski CIA başkanı Robert Gates ise çalışma hayatının önemli bir kısmını istihbarat birimlerinde geçirdi. 1974-79 arası Beyaz Saray ulusal güvenlik ekibinde çalıştı. 1982-86 arası CIA'da görev aldı. 1986'da CIA başkan yardımcılığı görevi yürüttü. 1996'da CIA'nın örtülü operasyonlarını savunmuş ve bu faaliyetlerin Soğuk Savaş'ın ABD yararına sona ermesine yardımcı olduğunu ifade etmişti. 1999'da yaptığı bir konuşmada

Afganistan'daki örtülü CIA operasyonlarıyla mücahitlere silah ve para yardımıyla bulunulduğunu ve Sovyetler Birliği'nin bölgeden çekilmesinin sağlandığını açıklamıştı. Baba Bush döneminde 1991 yılında CIA'nın başına getirildi. Daha önce Reagan döneminde CIA'nın başına getirilmek istenmiş, fakat İran-Kontra skandalı nedeniyle artan tepkiler üzerine 1987'de dönemin ABD başkanı Reagan bu istekten vazgeçmek zorunda kalmıştı.

96

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Texas A&M Üniversitesi'nin başında bulunurken savunma bakanlığı görevine getirilen Gates 2005'te de ABD istihbaratının başına getirilmek istenmiş, fakat bu görevi kabul etmemişti. Gates'in İran konusunda 2004 yılında yayınlanan Dış İlişkiler Konseyi raporunda Tahran'a karşı ABD'nin aldığı ambargo kararının kaldırılmasını, İran halkıyla ilişkilerin farklı düzeylerde geliştirilmesini önermekteydi. Bu konuda eski ulusal güvenlik danışmanı Zbigniew Brzezinski, işgalin hatalı olduğunu belirtirken, Gates'in bu göreve getirilmesini ABD'nin Ortadoğu politikasında önemli bir düzeltme imkanı yaratılabileceği için olumlu bulduğunu ifade etmektedir.

Bush yönetiminin özellikle Irak politikasındaki başarısızlığı karşısında Washington'da artan muhalefete emekli üst düzey askerlerin de katılması bölgesel politikalarda bir değişikliğe gidilmesini kaçınılmaz kılmıştı. Bunu yaparken eski hataların birilerine yüklenmesi de gerekmekteydi. Projede sorunlar çıkınca yöntemde değişikliğe gitmek gereği doğmuştu. Fakat bunun için bir gerekçe ortaya konulması gerekiyordu. Bu gerekçe ise Bush ve ekibinin hatalı politikaları olarak gösterilmeye başlandı.

ABD'de hangi yönetim olursa olsun emperyalizmin kurallarına uygun olarak Washington'un Irak petrollerinden vazgeçmesi söz konusu değil. Eğer bunu yaparsa başka emperyal güçler savaş öncesi olduğu gibi bölgeye ABD'ye alternatif güç olarak girerler. Bu da ABD'nin dünya hegemonyasına ortak olmak isteyen yeni güçlerin önünün açılması anlamına gelir.

• *Ortadoğu 'da bir tehdit-çevreleme politikasını uyguluyor.*

Clinton dönemi ulusal güvenlik danışmanı Anthony Lake, şubat 1994'teki New York Times'da yayınlanan makalesinde Irak, Bosna, Somali, Ruanda gibi ülkelere müdahaleler konusun-

97

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

da şöyle diyordu: "Açık olalım. Barışı koruma Amerikan dış politikasının ya da savunma politikalarının merkezinde değildir. Silahlı kuvvetlerimizin esas misyonu barış operasyonlarını organize etmek değil fakat savaşları kazanmaktır". ABD'nin savaşları kazanmaktaki amacı çıkar alanlarının kontrol altına alınmasıyla ilgilidir. Bu alan bugün öncelikli olarak önemli enerji kaynaklarının bulunduğu Ortadoğu'dur.

Washington'un II. Dünya Savaşı sonrası çıkar alanlarına tehdit oluşturduğunu düşündüğü Sovyetler Birliği'ne karşı askeri, siyasi, ekonomik tehdit-çevreleme politikası uyguladı. Bu süreç Sovyetlerin tasfiyesiyle sonuçlandı. O dönem komünizmin Avrupa'da yayılması buradaki pazarın kapanması anlamına geliyordu. Batı kapitalizminin ihtiyaç duyduğu yüksek potansiyele sahip pazarların önemli bir kısmı Moskova'nın kontrolü altındaydı. Bu nedenle tehdit olarak Sovyet komünizmi gösterildi. Çin komünizminin böyle bir tehdit oluşturmaması nedeniyle Pekin'e ayrıcalıklı bir statü de tanındı ticari ilişkilerde. Bunda Pekin ile Moskova arasındaki anlaşmazlık ta önemli rol oynadı ve Moskova 1969 sonrası Kissinger'in Çin politikasıyla yalnız bırakıldı.

Türkiye'de de yaygın olan komünizm karşıtlığı politikasıyla özellikle Atlantik hattındaki toplumlara kontrol altında tutan Washington'un komünist Çin ile ilişkilerinde bahar havası yaşaması anlaşmazlığın komünist, anti-komünist ideolojiden ziyade batılı egemen sınıflarla Sovyet egemenleri arasındaki bir çıkar çatışmasından ibaret olduğu Soğuk Savaş'ın bitmesiyle daha açık anlaşıldı.

Soğuk Savaş sonrası 1990lı yıllardan itibaren ABD Ortadoğu'da dışlandığı pazarları ele geçirmeye çalışıyor. Dışlandığı en önemli pazar İran'dır. Irak ise Saddam yönetiminde Washington'un çıkarlarına aykırı bir sürece girince saldırıya uğradı. Irak'ta en önemli

yatırımları alan Rus ve Fransız şirketleri buradan dışlanırken, kendi devletlerini arkalarında göremediler ve bölgeden dışlandılar.

98

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

ABD yönetimi İran'dan 1979 devrimi sonrası İngiltere ile birlikte dışlanmışlardı. Bu pazarda Rusya ve Fransa gibi alternatif güç merkezleri etkinliklerini artırdı Washington destekli Irak'ın 8 yıl süren saldırısıyla İran'ın askeri alt yapısı kırılmaya ve ABD ve İngiltere'yi buradan dışlayan Tahran yönetiminin boyun eğdirilmesine çalışıldı. Aynı şey uçuşa yasak bölgeler oluşturularak enerji kaynaklarının bulunduğu Kuzey ve Güney Irak'ın Saddam'ın kontrolü dışına çıkarılma sürecinde de yaşanmıştı.

Tahran yönetimi Bağdat'ın yaptığı gibi dış ticarete avro kullanma kararı aldı. Tahran yönetimi Moskova ve Pekinle yakın ilişki sürdürürken ABD'yi AB üzerinden sıkıştırmayı da denemektedir avroya geçiş kararıyla. Ahmedinecad merkezi ülkeler arasında dayanışmayı kırmaya çalışıyor kontrollü gerginlik politikasıyla. Irak raporuna bakarsak bunda başarılı olduğu da söylenebilir. ABD'nin Bağdat'ta takılıp kalması Tahran'ın işini kolaylaştırdı şimdiye kadar. ABD ordusu orta Irak bölgesinden alınıp enerji kaynaklarının kontrolüne uygun yeniden konuşlandırılacak. Kuzey Irak bu açıdan önemli. Burada Ankara'ya ihtiyaç duyulacak. Bu işbirliği Washington açısından İran'ın batıdan sıkıştırılması için önemli.

Bu arada Washington yönetimi kuzeyden Gürcistan-Azer-baycan hattını oluşturarak Tahran'ın Rusya ile ilişkisini kesmeye çalışırken bu ülkeleri Baltık ülkelerine benzer bir süreçte NA-TO'ya bağlamayı da ihmal etmeyecek. İran'ın doğusu ise Afganistan'da NATO'nun görev almasıyla çevrelendi. Şimdi Körfez ülkeleri İran Şii radikalizmine karşı ABD'nin ve dolayısıyla NATO'nun koruyucu şemsiyesini talep edebilirler. Karşılıklı bir güvenlik anlaşmasıyla bu sağlanırsa İran'ı çevreleme -tahdit politikası tamamlanmış olacak.

Tüm bunların amacı hegemonyanın sürdürülmesi için bugün elzem olan enerji kaynaklarını kontrol etmek. Ortadoğu pazarını bu kaynaklardan sağlanan gelir belirliyor. Enerji kaynaklarının

99

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

kontrolünde nasıl bir yol izlenebilir? Bakü-Ceyhan aslında bir Washington projesi ve Cumhurbaşkanlığı raporunda da belirtildiği gibi bize kısa-orta dönemde önemli bir gelir sağlamayacak. Washington ve ortakları (İngiltere ve İsrail) Moskova'ya Hazar Havzası kaynaklarını ABD'nin kontrolündeki Doğu Akdeniz'e taşıyabileceğinin mesajını da veriyor böylece.

Günde yaklaşık 3 milyon varil taşıma kapasiteli Kerkük-Yumurtalık boru hattının çalışması engelleniyor. Bunun engellenmesi Washington'un bilgisi dahilindedir. Bundan İsrail de memnun, çünkü Kuzey Irak'taki Musul bölgesinden İsrail'in Akdeniz kıyısındaki Hayfa limanına boru hattıyla petrolün taşınması yeniden gündemde. Bu durumda Suudi Arabistan ve diğer Körfez ülkelerinin petrolünün taşınmasının güvenliği gündeme geliyor. Bu da boru hatlarıyla Akdeniz'e taşınabilir. Burada Ürdün ve Suudi Arabistan toprakları kullanılacak. Bu durumda Körfez'de İran yalnız kalabilir. Körfeze ABD askeri yığınağı ve bir saldırının enerji krizi yaratması engellenir. Böylece ABD'nin Tahran'a saldırısının önü açılabilir. Bu durumda en önemli petrol tüketicileri Çin ve Hindistan'ın tepkisi önemli. Hazar bölgesinden Çin'e giden boru hattı tamamlanabilirse İran'ın destekçileri de azalabilir.

Bu gelişmeler Doğu Akdeniz'in önemini daha da artırır. Kıbrıs konusunda batıdan gelen kontrol taleplerinin arkasında emperyalizmin paylaşım hesaplarının yattığı bu çerçevede anlam kazanır. Kıbrıs meselesi bu nedenle önemli oranda bir Türk-Yunan rekabet alanı olmaktan çıkmış ve ABD-İngiltere-İsrail ittifakının yanında bölgede eski günlerini özleyen Fransa'nın AB merkezli bir emperyalist rekabet alanına dönüşmüştür.

Tüm bunlara rağmen, 1979 İran Devrimi'nde olduğu gibi, Irak'taki gelişmeler bölgesel ve yerel gelişmelerin dışarıdan kontrolünün pek de kolay olmadığını ABD yönetimine

göstermiştir. Bu nedenle kontrol için bölgesel ve yerel güçlerle işbirliğine öncelik veren ve bu arada bu güçlere karşı tavizkâr bir tutum takın-

100

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

mak zorunda kalacak olan Washington'un hesaplarına uygun olmayan gelişmeler beklenebilir. ABD Dış İlişkiler Konseyi başkanı Richard N. Haas'm Hamas'la bile görüşülebileceğini ifade etmesi gelişmelerin hangi düzeye ulaştığını göstermesi açısından ilginçtir. Tüm bunların Irak'taki direnişten ve buna içeriden ve dışarıdan destek verenlerden kaynaklandığı ise açıktır.

• *Suriye yarın bir gün savaş çıkarsa İsrail ve Batı'yla savaşacak gücü var mı ?*

İsrail, Suriye'yi kara ordusuyla işgal edemez. İslam dünyasında kontrol edilemez bir radikalleşmenin önü açılır. Suriye'yi askeri olarak yenilgiye uğratmak için İsrail'in saldıracağını sanmıyorum. Burada Batının geleneksel politikası ne, ona bakalım. Kuzey Irak'ta yaptığını düşünelim. Önce Saddam'a izin veriliyor, saldırsın diye, değil mi? Sonra Saddam azınlıkları eziyor diyorlar. Saddam sizin müttefikinizdi, sizin verdiğiniz silahlarla bunları yaptı. Sonra bu azınlıkları korumak için koruma bölgeleri oluşturdular dediler. O koruma bölgeleriyle şimdi Irak parçalanıyor. Suriye'de böyle bir ayaklanma başlatırsınız, BM'den bir karar çıkarırsınız, "Suriye'deki diktatör burada Müslümanları eziyor" dersiniz ve Müslüman ülkeleri de ayaklandırabilirsiniz. Müslümanları koruyalım diye BM'den bir karar çıkarırsınız. Ondan sonra ülkeyi bölersiniz.

• *Amaçlarına ulaşırlar mı bu şekilde?*

Irak'ta bu senaryo uygulandı, fakat başarılı olduklarını kendileri de söyleyemiyor. Sorun şurada; asıl kaybeden kim? Tabii ki Iraklılar. Yaklaşık 700 bin kayıp. Bu her şeyi ortaya koyar. Sonuca bakmak lazım. Bu kadar kan akıtılmasına karşın ABD kontrolü sağlayamıyor. Direnişi kıramıyor. Amerikan askeri kuzeye çekilsin önerileri gelmeye başladı. Bu ne demek?

Güneyde-

101

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

ki petrol İngilizlerin, kuzeydeki petrol Amerikalıların kontrolünde bir yapılanma. Irak'tan geriye ne kalır ki.

• *Tıpkı İran-İrak savaşına benziyor.*

İran-İrak savaşını biliyoruz. Sekiz sene birbirlerini bombaladılar. Kimse çözemedi ve ne yaptılar? Aslında Irak'a destek verdiler. İngilizler kamuoyu karşı çıktığı halde silah gönderilmesi engellenemedi. Batılı silah şirketleri ellerindeki silah stoklarını erittiler. İran ve Irak'ta geriye yoksulluk kaldı.

• *Tüm bu anlattıklarınızı anlayan biri yok mu bu ülkelerde? İran ya da Irak'tan biri çıkıp da, "Batı bizi tuzağa düşürüyor. Bu tuzağa düşmeyelim" diyor.*

Bana sıra gelmez düşüncesiyle hareket edenler şeytanla işbirliği yaptıklarını görmezlikten gelirler. Şeytanın her zaman vakti vardır. En büyük ahlâksızlık bana dokunmayan yılan bin yaşasın demektir. Irak'ta savaş oldu, ırzına geçtiler bir sürü insanın. Bosna'da 300 bine yakın Müslüman öldürdüler, binlerce kadının ırzına geçtiler. O zaman Müslüman ülkeler seyrediyordu çoğunlukla. Fakat şeytan için uzaklık kavramı yoktur. Sıra Irak Müslümanlarına geldiğinde onlar da yalnız kaldılar. Diğerleri de bunlarla karşılaşacaklarını unutmasınlar eğer yanlış felsefeyi sürdürürlerse.

• *İran şu anki haliyle nükleer bir güç mü? Yoksa gücü abartılıyor mu?*

Yok öyle bir gücü. Kuzey Kore iki tane nükleer bombam var dedi. Bir de füze denemesi yaptı ve başardı. Niye Amerika bir şey yapamıyor Kuzey Kore'ye? Çünkü Kuzey Kore bölgede yalnız de-

102

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

ğil. Çin önemli bir denge unsuru. Madeline Albright'ın Mart 2000'de yaptığı açıklama var: "ABD'nin nükleer silahlanma konusundaki yaklaşımı globaldir, ülkelerle ilgili değildir" diyor.

Dikkat edin ülkesel değil, evrenseldir. Nükleer silahlara karşıysanız neden Hindistan'a, İsrail'e Rusya'ya, Fransa'ya bir şey diyemiyorsunuz? Kuzey Kore, "Bombaları atarım" diyor. Sizse İran'a bağırp çağırıyorsunuz. Demek ki İran meselesi bomba meselesi değildir. Başka bir mesele vardır orada.

İran'ın yaptığı silahlar Kuzey Kore'ninki kadar gelişmiş değil. Yani İran'ın atacağı bomba henüz bir yeri vuramaz. İran, Amerikan çıkarları için askeri bir tehdit değildir.

• *İran, "İsrail'i vuracağım, haritadan sileceğim" diyor.*

Tahran'dan gelen açıklama Ahmedinecad'ın kamuoyuna yönelik bir açıklamadır. İran içinde ekonomik sıkıntılar var. Toplumda İslam devriminin getirdiği o dinamizm önemli oranda kaybolmuş. Ahmedinecad göreve gelirken Rafsancani'den farklı olacağını söylemişti. Petrol gelirlerinin tamamı ülke insanının refahı için kullanılacak diyordu. Halk Ahmedinecad'ı kendinden biri gibi gördü. Rafsancani geldiğinde Amerika'yla daha yakın ilişkiler içinde olacaktı. İranlılar söylüyorlar bunu. Ahmedinecad'ın İsrail'e karşı tepkisi biraz iç politikayla ilgilidir. İran devlet başkanı İsrail'i yok edemeyeceğini bilir. Sharon'un Irak'tan sonra İran'a saldırılmasını ABD ve İngiltere'den istediğini kimse konuşmuyor.

Ahmedinecad'ın cumhurbaşkanı olmasıyla Tahran üzerindeki batı merkezli uysallaştırma ve taleplere boyun eğdirme çabalarının artması üzerine yeni Tahran yönetimi batı ile kontrollü bir gerginlik politikası izlemeye başlamıştır. Bu yöntemle toplumsal desteği sağlarken, batı karşıtı yapılanmayı da güçlendirmeye çalışılmıştır. Ahmedinecad'ın merkezi ülkeler arasındaki çıkar

103

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

farklılıklarını öne çıkarmadaki çabası ise, Washington'un Tah-ran'a boyun eğdirme ve bunu diğer ülkelere teşmil etme çabasının önünde engel olarak durmaktadır.

• *Amerika İran 'ı nasıl vurabilir?*

Hava kuvvetleri ile bombalar. Ama bombalamak İran'ın yenilmesi anlamına gelmez. İran- Irak savaşında Irak İran'ı bombaladı. Yoksullaştı İran, ama bitmedi.

• *Amerika İran'ı nasıl bölmeyi düşünüyor o zaman?*

Asıl amaç İran'ın zenginliğinden pay almaktır. 66 milyon civarında bir nüfusa (2000 yılı) ve 90 milyar varil civarında kanıtlanmış petrol rezervine sahip olan İran, ihracat gelirinin %80'ini petrolden sağlamaktadır. Rusya'dan sonra en büyük gaz rezervle-rine de sahip ülkelerden biri olan İran, günlük 3.5-3.8 milyon civarında petrol üretmekte ve bunun yaklaşık 2.5-2.7 milyon varilini ihraç etmektedir. Pazar konusunda ise Asya ülkelerinin öne çıkmakta olduğu görülmektedir.

İran'ın nüfusunun yaklaşık 22-23 milyonu Azeri. Daha fazla olduğunu söyleyenler de var. Amerikalılar Azeriler konusunda çok uğraşıyorlar. CIA Tebriz'de muhalefeti örgütlemeye çalışıyor.

İran'da Şiilik birleştirici bir kimlik haline gelmiştir. İran kimliğinin en belirgin özelliği Şiilik olmuştur. Bunu kırmak için etnik yapılar öne çıkarılmaya çalışılıyor özellikle kuzey batı İran'da. Amaç Azeriler ayaklandırmak... Hesap şu idi: İran ordusu bastırmaya gelecek. BM kararıyla buraya müdahale edilecek. Ve Hazar yolu açılacak. Bunu düşünüyorlardı, ama tutmadı. Amerikalılar İran'ı sıkıştırdıkça İran'daki dayanışma artıyor. İran'da batıyla ilişkilerin geliştirilmesinden yana gençler de çok. Burada radikal dinciler var. Amerika'yla ilişkiler gerginleştikçe radikallere

104

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

destek artıyor. Amerika'nın İran'la kavga etmesi kendi zararına. İranlıların söylediği bu... Burada önemli bazı üniversiteler var. Mesela Tahran Üniversitesi'nde daha çok İran-İrak savaşındaki şehitlerin, savaşanların çocukları okuyor. Tahran üniversitesinin dışında birçok insan var. Bunlar dindeki radikalleşmeden memnun değiller. Şimdi İran'a bakıyorsunuz ve gençlerin İran'da nasıl gezdiklerini görüyorsunuz. Eskiden saçın teli gözüktüğünde, dudaklarına ruj sürdüklerinde pamuğun içine jilet koyuyorlardı ve Tahran sokaklarında ruj

sürenlerin dudaklarını kesiyorlardı. Şimdi durum farklı. Tabii Ahmedinecad radikallere de mesaj vermek zorunda, çünkü o sayede ayakta kalacak ve batının planlarına direnebilecek.

- *Neticede İran 'la Irak aynı lokma değil.*

Irak'ta yapması gereken işleri yaptı. Irak'ta belli bölgeleri kontrol etmek istiyordu. Şu anda ediyor. Irak'ta tuzağa düşen Şiiler ve Sünniler ise birbirlerini öldürüyorlar. Fakat son günlerde Irak yeraltı direniş örgütlenmesinde toparlanmalar olduğu yolunda haberler geliyor. Bu gelişme durumu değiştirebilir.

- *Bir İspanyol radyosunun yayınladığı ses radyosunda Fransa Cumhurbaşkanı Chirac, "İlk üç ayda sorun olmayacak, çünkü en azından Hizbullah zayıflamış durumda. Ama üç, dört ve beşinci aydan sonra sorun olabilir. Gelecek içinde endişeliyim" dedi. Bu sözleri nasıl okumalıyız?*

Bu şunu gösteriyor. Chirac da biliyor ki, burada asıl mesele Hizbullah'ın silahsızlandırılmasıdır. Nasıl ki buradan Suriye kovuldu, şimdi de Hizbullah tasfiye edilirse Lübnan'daki gelişmeleri kendi kontrolleri altına alacaklar. Bu süreçte burada bir çatışma yaşanabilir. Ayrıca Chirac'ın bir çatışma başlarsa, Ameri-

105

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

ka'nın burada İngilizlerle beraber kontrolü tam olarak ele geçireceğini ve doğu Akdeniz'den Fransa'yı dışlayacağı yolunda da bir korkusu olabilir. Chirac'ın korkusu kendisinden dolayıdır. Şimdiye kadar İsrail Müslümanları öldürürken bir şey demiyordu. Yani Chirac Fransa'nın bölgeden dışlanması riskinden dolayı rahatsız, fakat sürecin de dışında kalmak istemiyor ve ABD'nin yanında yer almaya çalışıyor.

106

-Türk Askerinin Lübnan'a Gitmesi Bölge İçin Ne Anlam İfade Ediyor?

- *Türkiye incelemelerde bulunmak üzere, ilk heyetini Lübnan'a gönderdi. Türkiye'nin Lübnan'a asker göndermesi ne ifade eder?*

Bizim için hiçbir şey ifade etmez. Böyle bir misyonumuz yok. Türk askerinin orada bulunma amacı İsrail'in güvenliğinin sağlanmasına destek vermek. Hizbullah'ın silahlı kanadının tasfiyesinin kolaylaştırılmasına katkı sağlamak. BM'nin kararında genel ifade budur. Türkiye'nin burada tarihi olarak bağı olduğu söylemi geçersizdir. Neden? Buyrun Kerkük'e gidin o zaman. Bugün Lübnan'da hedef ne? Hizbullah lideri Nasrallah İsrail'in saldırısının bu boyutta olacağını beklemediğini, aksi taktirde asker kaçırma işini onaylamayacağını söylemesi neyin göstergesi? Nasrallah, İsrail'in benzer olaylarda ne kadar saldırgan olduğunu bilmi-yormuydu? Gerçekte İsrail yönetimi Hizbullah üzerinden BM'yi bölgeye sokuyor. Hizbullah tuzağa düştü ve bu süreçte tasfiyeye direnmekte zorlanacak.

Lübnan'dan Hariri suikastıyla birlikte Suriye'nin askeri tasfiyesi geldi. Fakat Suriye ve İran'ın Lübnan'daki Hizbullah gibi bağlantılarında bitirilmesi yeni Ortadoğu projesi için zorunluymuştu. Hizbullah engeli BM üzerinden aşılacak. AKP hükümeti Washington ve Brüksel merkezli politikalarına uygun davrandı.

107

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Biz İsrail'in güvenliğini sağlamak için güney Lübnan'a gidiyoruz. Türkiye'de muhalefet de dahil birçok kesim İsrail'e Hiz-bullah saldırılarını güvenlik meselesi olarak gören BM güvenlik konseyi'nin, Türkiye'ye K.Irak'tan gelen PKK saldırılarını neden bu çerçevede ele almadığını sorgulamaktadır haklı olarak.

Batılı müttefiklerimizin, başta ABD olmak üzere PKK konusunu Türkiye dahil bölge ülkeleri üzerinde bir baskı unsuru olarak kullanmayı sürdürdüğü bir süreçte, batılı merkezlerle ekonomik sıkıntılar yaratabileceği gerekçesiyle gerginlikten çekinen AKP hükümetinin bugünkü politikalarıyla batının taleplerine hayır demesi zor. Bir terör örgütüne karşı, Türkiye söz konusu olunca arabulucuyu gerekli görecektir bir tavır sergileyenlerin ekonomik olarak batıya bağımlı hale gelen Türk ekonomisine karşı yıkıcı faaliyetlere yönelebilecekleri konusunun

hükümetin kararlarını etkilediği ifade edilmektedir. Türkiye'ye tehdidin batılı müttefiklerinden geldiği açık değilmi?

Bölgede yayılmakta olan Şii etkinliğinin Hizbullah üzerinden kırılmaya çalışılacağı ifade edilirken, asker göndermekle bölgede prestijimizin artabileceğini hesap edenler, İran-Suriye ve diğer bölge ülke halkları arasında Hizbullah'ın tasfiyesi sonrası sırayla bölge ülkelerinin haritalarının yeniden çizilmeye başlamasıyla yalnızlığa itilebileceklerini de dikkate almalıdırlar.

• *Türk askeri orada olsun, halkın sempatisini kazanır diyenler var.*

Lübnan'da masum Müslümanları koruyayım derken birilerinin saldırısına uğrayıp, şehit oluyorsa sorun yok. Ama Lübnan'da Hizbullah var. Hizbullah'la çatışmaya girip ölürse şehit olur-mu? Adam vatanını koruyamaz. Tabii asker şehit olur da, öbür dünyada askeri gönderenin hesabına yazılır borç.

108

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *Türkiye bu görevi almaya ne olur?*

Sıkıştırırlar bizi. Hem PKK'ya koordinatör atanması, hem Afganistan'a yeni asker gönderilmesi, hem bizim ekonomimiz bunlarla bağlantılıdır. Öyle bir yere gelirsiniz ki, bu adamlara tepki gösterirseniz; size karşı başka operasyonları gündeme getirebilirler. Ama bu operasyonlarına karşı siz hazırlık yaparsanız o zaman bir şey diyemezler. Ama operasyonlara karşı hazırlık yapıldığını görmüyoruz. Yani burada asıl Amerika'nın, İsrail'in ve İngiltere'nin kendi bölgesel hesapları var. Türkiye bu hesaplara hizmet etsin diye oraya çağırılmıştır.

• *Batı bu bölgedeki çıkarlarını korumak adına Müslüman ülkeleri yanına çekmek için neler yapıyor?*

Mısır'ı ele alalım. Mısır Amerika'daki Yahudi lobisi tarafından destekleniyor. Yılda bir milyar dolar civarında Mısır'a mali destek sağlamıyor ABD tarafından İsrail'le yaptığı barış karşılığı olarak. Mısır için özel turistik turlar düzenleniyor, Mısır ekonomisi canlansın diye. Batı Mısır'da Müslüman Kardeşler örgütünün güçlenmesini engellemek için her türlü istihbarat faaliyetlerini yürütüyor. Bu sadece Mısır'ı İsrail'e karşı oluşturulan Arap cephesi grubundan uzak tutmak için. Onun için İsrail'in Türkiye'ye verdiği önem çok yüksektir. Her bir ülkeye farklı yöntem uyguluyorlar. Bizde de ABD'de olduğu gibi yerli İsrail lobisi bu işte görev üstlenmiş.

• *Türkiye'nin Lübnan politikası doğru mu?*

Hükümet şu anda Washington'a göre belirliyor Lübnan politikasını. Hükümetin içinde eğer biz batı ile anlaşmazlığa düşersek, 60 milyar dolar sıcak parayı çekerler gibi konular tartışılır.

109

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

İyormuş. Batıda bize husumet besleyenlerin az olmadığı açık. Ama hükümetin gücü yok. Nasıl yapacaksınız? Öyle bir hükümet kurasınız ki, tavrınızı başından koyarsınız, ama riski de göze alırsınız. CHP iktidarda olsaydı ne yapardı? CHP'nin BM kararına, "Hayır, ben asker göndermiyorum" diyebileceğini sanmıyorum. DYP sözcüleri belirsiz bir şeyler söyledi. Her konuda konuşan eski Cumhurbaşkanı Demirel'in bu konuda konuşmaması ise ilginç.

• *Neden konuşmadı?*

Çünkü BM karar almış, Demirel gibi biri bir şey diyemez BM kararına karşı. BM'nin bu kararı konuşulurken, çıkar dersin ki, "Arkadaşlar, İsrail'e Hizbullah teröristi saldırıyor. Saldırıyorsa, Hizbullah'ı durduralım. Ama Türkiye'ye de PKK teröristleri saldırıyor. Buyurun aynı kararı Türkiye için de uygulayalım ve Kuzey Irak'ta bir tampon bölge oluşturalım güvenlik için, güney Lübnan'da olduğu gibi". Bunu söyleyemedik. Biraz teslimiyetçi bir politika izledik.

• *Hükümet bir şeylerden mi korkuyor?* Kuzey Irak'ta bulunanlar ABD gözetiminde ve korumasında. Sizin politikalarınız Washington merkezli olursa ne diyeceksiniz? Krizden korkuluyor. Düşünebiliyor musunuz, hükümet teslim olmuş gibi. Hükümetin yapacağı başka bir şey yok gibi. Hükümet, "Hayır, göndermiyorum" deseydi hiçbir şey olmazdı. Uygun tedbirleri sıcak para giriş-çıkışlarında alırsınız. Bu ülkede sadece liberal iktisatçılar yok, farklı düşüncede olanların da fikrini sorun. Kaldı ki batıda birçok liberal iktisatçı bile liberal bazı uygulamalardan geliştirmekte olan ülkelerin zarar gördüğünü söylüyorlar.

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

- *Endonezya, Malezya da gönderdi.*

Bunlar Müslüman ülke, ama bölgeyle ilgileri yok. Türkiye başka.

- *Fransa, İtalya var.*

Fransa, İtalya, yani batı birlikte hareket ediyor. Fransa gönderecek, çünkü Lübnan Fransa'nın eski sömürgesi.

- *Seçilen bu ülkelerde İsrail'in onayı var.*

İsrail seçiyor, buraya sen şuraya sen git diye. Demin söylediğim gibi istemediği ülke gelemmez.

- *Netleştirmek için soruyorum. Bu politikaların böyle olmasını İsrail mi yoksa ABD mi istiyor?*

Bizde sanıyorlar ki, İsrail ve Amerika oturuyor, bu karar sana şu bana yarar diye konuşuyorlar. Kararı böyle alıp uyguluyorlar. Olaya farklı bakanlar yok mu? Amerika'da Demokrat Parti iktidarda olsa ne yapardı? Clinton olsa nasıl davranırdı? Clinton döneminde Barakla Arafat anlaşıyorlardı, sonunda iş tıkanı. Neden? Hem Filistin'deki hem de İsrail'deki radikaller tehdit ettiler. Arafat ve Barak geri adım atmak zorunda kaldılar.

- *Türkiye'nin nasıl bir politika izlemesi gerekirdi.*

Prof. P. Kennedy ve arkadaşlarının yazdığı bir makaleden söz etmiştik. Türkiye bölgede merkezi ülkedir ve bu coğrafyada etki etme potansiyeli vardır diye yazıyordu. Şimdi buradan yola çıktığımız zaman şunu söyleyebiliriz: Buradaki operasyonlarda Türkiye'ye ihtiyacı var batının. Türkiye bu operasyonlara karşı çıkarsa bölgelerde büyük çatışmalar olur, ama batılı ülkeler yani Ame-

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

rikan merkezli ittifaklar bunu kolay kolay çözemezler. Hep öyle olmuştur zaten. Türkiye eğer direnmeseydi bugün bölge haritası farklı olurdu. Türkiye Sovyetlerdeki devrimi kullansaydı, Sovyetlere biraz daha fazla yaklaşırdı Kurtuluş Savaşı döneminde belki Musul'u İngilizler alamazlardı. Sovyet devriminin Anadolu'nun kurtuluşunda katkısı olmuştur. Eğer Sovyet devrimi olmasaydı, İngilizler belki de daha saldırgan bir tutum izleyeceklerdi. Fakat unutmayalım ki Çanakkale direnişi olmasaydı Bolşeviklerin başarısı son derece zorlaşırdı. Prof. Kennedy'nin dediği gibi Türkiye burada merkezi oyuncudur. Ve tabii Türkiye burada batıyla ilişkilerinde tavizkâr bir tutum içine girerse, çok şey kaybedebilir. Mustafa Kemal Atatürk'ün şöyle bir ifadesi var: "Düşmanlarımızın işgalleri, milletimizi fedakârlık duygusundan mahrum sanmalarından çıkmıştır". Biz de bizden bir şey olmaz diye bir tutum takınırsak, batıya da bu izlenimi verirsek o zaman adamlar hiçbir şey vermeden her şeyi isterler. Ne yapacaksınız? Direnen kazanır, bunu unutmayacaksınız.

Bir ülke önce dahili teşkilatını sağlam tutacak. Mustafa Kemal'in dediği gibi dahili teşkilat sağlam oturmazsa harici teşkilatta sizi kimse ciddiye almaz. Türkiye ekonomisini toparlayamıyor. Bütün gelişmiş sanayi ülkeleri geçmişte kendi pazarını koruyarak sanayileşmişlerdir.

Amerika'nın Avrupa'yla, "Ben senin çeliğini almam, çünkü benim çelik sanayim zarar görür." "Sen benim çeliğimi almazsan, ben de senden muz almam" kavgasını hatırlıyoruz.

Amerikan'ın uluslararası düzeydeki şirketleri Amerikan devletinin koruyucularıdır. Bechtel şirketi satılmaya çalışılırken, Amerikan hükümeti güvenlik nedeniyle satamazsın diyor ve satıştan vazgeçiliyor. Bizde adam şirketini satıyor, gidiyor Orta Asya'ya yatırım yapmaya. İçerde belli sektörleri koruma altına alacaksınız. Dünya Ticaret Örgütü Çin'le 2005'ten sonra ticareti serbestleştirince, Çin'den mal gelmeye başladı İngiltere'ye. İngilizler yazın lazım olacak malı bir bahane bulup yazın sonuna kadar gümrükte bek-

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

letiyorlar. Yazın sonuna doğru artık giriş izni var satabilirsin diyorlar. O zaman şirket diyor ki, bu mal yaz içindi artık işe yaramaz. Başka ülkeye götürüyor. Bunu uyduruyor kitabına. Burjuvanızın da milli olması lazım. Amerikan şirketleri dünyada yatırım yaparken Amerika'ya güveniyor. Singapur'da bir İngiliz şirketi zora düştüğünde İngiliz büyük elçiliğine gidiyor.

Bakin P&G diye bir şirket var. Gürcistan'da mafya rahatsız ediyor. Amerikan büyükelçiliği devreye giriyor ve Gürcistan Devlet Başkanı Sha-vardnedze korumalarından bazılarını şirketin emrine veriyor.

• *Ama serbest piyasa var.*

Serbest piyasa, ama Telekom'u satıyorsunuz. Ondan sonra soruyorsunuz İngiliz müdürüne, siz bizi dinlediniz mi diye. Adam da, "Hayır, dinlemedik" diyor. Ayıp bir şey değil mi bu? Türkiye gibi çevre ülkelere yapılan bu liberalleşme ve ticaretin serbestleştirilmesi dayatmaları bu ülkeleri merkeze daha da bağımlı hale getirirken, uluslararası kirizlere karşı da dayanıksız kılmaktadır. Bunun sonucu olarak gelişen tek taraflı bağımlılık ilişkisi bir kısır döngü yaratmakta, sorunların artarak ertelenmesine yol açmaktadır. İktisatçı Walden Bello'nun New Labor Fo-rum'da 2003'de yazdığı bir makalede belirttiği gibi ABD yönetimi kendi ülkesi için korumacılık isterken diğerleri için serbest ticaret dayatmasında bir sorun görmemektedir. Batılı gelişmiş merkezi ülkelerin kalkınmalarının önemli ölçüde korumacılıkla gerçekleştirilmiş olduğu ve ticaretle ulusal güvenliği birbiriyle ayrı tutulmadığı, askeri gücün pazarın korunması için elzem kabul edildiği gündemden uzak tutulmaya çalışılmaktadır.

• *Dinlese de dinledik der mi? Gerçekten ayıp bir şey bu...*

113

-ABD PKK'yı Kime Karşı Kullanıyor?

• *Son zamanlarda terör örgütü PKK'ya karşı çok şehit verdik.*

PKK kesinlikle Amerika'nın güdümündedir diyebilir miyiz?

Kuzey Irak'taki silahlı bir örgütün Barzani'den izinsiz burada barınması mümkün değildir. Barzani'nin Amerika ve İsrail'den izinsiz Kuzey Irak'ta bir şey yapması mümkün değildir. Buradan ne çıkıyor? PKK Amerika ve İsrail'in kontrolündedir.

• *Bu bölgede İsrail'in istemediği ve Amerika'nın onaylamadığı hiçbir şey olmaz.*

Barzani bölgesinde olmaz. Çünkü Barzani varlığını onlara borçludur. ABD Türkiye'nin meselesinin PKK olduğunu biliyor. Türkiye'de asıl güvenlik meselesi PKK'dır. Dışişleri Bakanı Gül açıklama yapıyor: "ABD'nin dünyada bin tane işi var. PKK ile mücadele bunlardan biridir." ABD, PKK ile mücadele için bir görevli gönderiyor Türkiye'ye. Bizim bir orgeneralimizde bu görevi kabul ediyor. Zaten ABD'nin gönderdiği generalle de ar-kadaşmışlar. Ama bizim Orgeneralimiz zaten Amerikalılarla bu iş çözülür diye düşünen biridir. ABD ikiyüzlü. Hem PKK'ya terörist diyor hem de kuzey Irak'ta PKK'ya göz yumuyor. Amerika aslında bize şunu yapmaya çalışıyor. Baktılar ki TSK, PKK konusuna yoğunlaştı ve önemli bir gücü güneydoğuya yığıdı,

114

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

eninde sonunda burada bir operasyon yapılacak, ABD bu sürece müdahale etmeye çalışıyor. Seymour Hersh ne diyor? Kuzey Irak'taki grupları İsraili, Amerikalı istihbaratçılar eğitiyor. Bunu kimse inkâr etmedi. Biz bunu yıllardır söylüyorduk. Kuzey Irak'tan gelen Türkmen arkadaşlardan bilgi veriliyordu. Türkiye'nin Kuzey Irak'a bir operasyon yapması hem Barzani'nin hem de Amerikalıların başının belaya girmesi demektir. Türk ordusu ile karşı karşıya gelmeleri demektir.

IRA'yı bir talimatla tasfiye ettiler ve IRA silah bıraktı. Nasıl oldu bu? Amerika Sinn Fein'e, "Bundan sonra bizimle görüşmek istiyorsan, IRA silah bırakacak" dedi. Sinn Fein lideri Belfast'a döndü ve, "Arkadaşlar, ben IRA'nın iyi bir emeklilik geçirmesini istiyorum" dedi. Bunu eğer Adams Amerika'daki katolik cemaatin talimatı olmadan deseydi öldürülürdü. O cemaat ise Amerikan derin devletinin kontrolü dışına çıkamaz.

• *PKK meselesine dönersek...*

Amerika PKK'yı bölgede kullanıyor. Bölgede İran'a, Suriye'ye karşı kullanacak. Her yere karşı kullanacak. Olur ki Barzani yoldan çıkar, ona karşı da kullanacak.

• *Edip Paşa, "Siyasi irade gösterilirse koordinatörlük sonuç verebilir" dedi.*

Koordinatör ne demek? Ayıp bir şey... Koskoca Türkiye Cumhuriyeti PKK ile savaşmak için Amerikalı koordinatör getiriyor. O zaman İkinci Ordu ne iş yapar? Bu ülkenin başbakanı, istihbarat birimleri, genelkurmay istihbaratı, içişleri bakanı, jandarma genel komutanlığı ne iş yapar? Amerikalı general neye koordinatörlük yapacakmış? Kendilerinin beslediği terör örgütüne mi?

115

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

- *PKK'nın toplam sayısının beş bin olduğu söyleniyor. ABD beş bin kişiyle bu bölgeye yön veriyor:...*

Beş bin kişi sürekli beslenenlerin sayısı. Avrupa'dan, Türkiye'den buraya eleman sağlanıyor.

- *Avrupa'dan kastınız...*

Mesela İngiltere PKK'yı terör örgütü ilan etti. Terör örgütü ilan etti, ama Londra'da Halk evinin kapısında P'KK'nın amblemi asılı. Bu nasıl terör örgütü? Paralar burada toplanıyor. Türkiye'den bir aile, çocuğunu PKK'ya gönderdiğinde, o aileye' her ay maaş gönderiyorlar. Bunları devlet niye takip etmiyor? İngiliz istihbaratı bunları biliyor. İstihbarat paylaşımında sorun yaşanıyor herhalde?.

- *Sizin bu bildiklerinizi devlet bilmiyor- mu?* Devletin istihbaratı bunları biliyor.

- *Peki, ne yapıyor devlet?*

Bu işin arkasında bizim müttetiklerimizimiz olamaz diye düşünenler var. Olmaz olur mu?

İngiltere'de IRA'nın arkasında kim vardı? IRA eğer desteğini Kuzey Amerika'daki NORAD denen örgütlenmeden almasaydı, ekonomik olarak, silah olarak nereden beslenecekti? ETA'yı bile bir talimatla bitirdiler. ETA silahları bırakma yönünde karar aldı. Ama bu demek değildir ki, bunlar biter. Bitmez, ama kontrol edilebilir duruma gelir. Dünyanın birçok yerinde bu tür şiddet vardır. Örgütlü olsa terör diyeceğiz. Yani bu tür şiddet olayları olur.

Madrid'in AB üyeliği kendisine terör konusunda Fransa'nın desteğini de artırmıştı. 2003'te ETA'nın siyasi kanadı Herri Batasuna'nın kapatılması, arkasından Mart 2004'te Madrid'deki patlama, ETA'nın şiddete başvurmadaki gerekçelerine karşı tepkiye

116

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

yol! açtı Avrupa'da. Mart 2006'da ETA sürekli ateşkes ilan etmek zorunda kaldı. Benzer bir süreç IRA açısından yaşandı. IRA'nın siyasi kanadı Sinn Fein'in lideri Gerry Adams'ın Mart 2005'te Washington'da yapılan St. Patrick's gününe davet edilmemesi ABD'deki destekçilerinin yeni koşullarda artık Sinn Fein'e ve dolayısıyla IRA hareketine destek vermekten kaçındıkları görüldü. Adams, mücadelenin başka bir şekilde devam edebileceği açıklaması yapmak zorunda kalmış, IRA ise eylül 2005'te silah bırakma kararını açıklamıştı. Bu süreçler belli olaylar dizininin arkasından geliyor dikkat edilirse. Yeni koşullar yeni düzenlemeleri getiriyor. Bunları nasıl kullandığınıza bağlı sizin başarınız.

- *Yeni Genelkurmay başkanımız Yaşar Büyükanıt'ın hem iç hem de dış politika konularında Hilmi Özkök'ten farklı olacağını düşünüyor musunuz?*

Özkök konuşurken mesela şöyle ifadeler kullanıyordu. Egemenlik kavramı değişmiştir diyordu. Mustafa Kemal bunu duysa ne yapardı? İngilizler Avrupa Birliği'nin para birimine girmemiş. Avrupa'nın vizesini tanımıyor. Güvenlik açısından kendi yapılanmasını sürdürüyor. Fransa Avrupa'da hep birlikte ordu kuralım dedi. Niye kurmak istedi? Çünkü NATO Avrupa'dan çıkarılacaktı. Fransa'nın Soğuk Savaş sonrasını fırsat bilerek NA-TO'nun Avrupa'dan dışlanması ve AB içinde yeni bir güvenlik yapılanmasına gidilmesi çabası 4 Aralık 1998'de St. Malo Deklarasyonu'nda kendisini göstermişti. Fakat İngiltere'nin NATO'dan bağımsız ve ABD'yi dışlayacak bir askeri yapılanmaya engel olacağı açıktı, çünkü NATO'nun Avrupa'da kalması Londra'nın Brüksel-Vashington arasında aracı rolü üstlenmesine yardımcı olacaktı. İngilizler buna bile izin vermediler. İngilizler ulusal çıkarlarını düşündüler. Ben Büyükanıt'ın bu konularda daha Mustafa Kemal'ci davranacağını düşünüyorum.

117

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *Hangi açılardan?*

Milli siyaset açısından... Milli siyaset nedir? Memleketin ve milletin saadeti için uğraşmak. Memleketin ve milletin saadeti için nasıl uğraşılır? Milleti boş şeylerin peşinden koşmaktan alı-koyarsınız. Dahili teşkilatınızı sağlam oturtursunuz. Dahili teşkilatınız sağlam oturursa harici siyasette sizi ciddiye alırlar. Avrupa Birliği'nde seksen küsur milletvekili Ermeni soykırımı yaptınız diyor. Bu gücü nereden alıyor dersiniz? Hükümetin bir tür teslimiyetçi tutumundan herhalde?.

• *Hilmi Özkök demokratı.*

Demokrat olmak ne demek? Ülkenin güvenliğinden sorumlu makamlar milletin namusunu korumakla görevlidirler. Milletin ve memleketin saadeti yolunda çaba gösterenlerdir saygıya hak kazanırlar. Batı istiyor diye bazı dayatmaları meclisten geçirmenin demokrasiye yaklaşmak olarak adlandıranlar bu kararların bazılarının Türkiye'yi zora soktuğunu şimdiden görmekteler. Diyarbakır belediye başkanı nereden alıyor gücünü, yerel kaynakların kendi yönetimine verilmesini isterken? İkiz yasaların birinci maddeleri aynıdır. Burada yer alan "yerel kaynakların yerel yönetimlerce kullanılma hakkı" ibaresi güç veriyor bu başkana. Hükümet bu yasaları onaylarken bu maddelere şerh koyun diye uyardığımızda ciddiye almadıkları gibi zaten ne demek istediğinin farkında da değildi çok mebus.

• *Geçmişteki Genelkurmay Başkanlarıyla kıyasladığınızda nasıl görünüyor? İsmail Hakkı Karadayı, Hüseyin Kıvrıkoğlu gibi.*

Hüseyin Kıvrıkoğlu Mustafa Kemal'ciydi. Kaç defa suikast girişimi yapıldı kendisine ? Ayrıca Amerika'ya gitmedi. Özkök görev alır almaz, Amerika'ya gidiyor. Dur bakalım, acelen ne?

118

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *Yaşar Büyükanıt da Amerika'ya gitti.*

Yaşar Büyükanıt Türkiye'nin güvenlik meselesini konuşmaya gitti. Amerikalılar bizimkilerin taleplerinin hiçbirini ciddiye almadılar. Kıvrıkoğlu, Clinton buraya gelirken kendisi Çin'e askeri anlaşma için gitti. Amerika'ya mesaj verdi, "Yahu kardeşim bu terör meselesinin arkasında siz varsınız, Avrupa var" şeklinde. İsrail bir Hizbullah militanının üzerinde bir tane gece görüş dürbünü buluyor. Nota veriyor İngiltere'ye, sen buraya dürbün satmışsın diye. Bizim karşımızdaki PKK'da her türlü silah var. Kimden geliyor? Müttefiklerimizden. Silah aldıkları yerler neresi? Brüksel'deki silah tüccarlarına sorun. Bunlar bağımsız mı hareket ediyor sanıyorsunuz.?

• *PKK meselesi demişken DTP'nin tavrını nasıl yorumluyorsunuz?*

DTP Brüksel merkezli hareket ediyor. Zamanında PKK'yı eleştirmeyen Brüksel PKK'dan rahatsız. Çünkü PKK onların önünü kesiyor. Biliyorsunuz Brüksel, PKK'yı eleştiriyor. Niye? Çünkü PKK kendi kontrolünde değil. PKK Washington'un kontrolünde. Kuzey Irak ABD tarafından Barzani'nin emrine verildikten sonra geleceği ABD'ye bağlı hale geldi.

• *Tüm bu olup biten karşısında aydınların tavrını nasıl buluyorsunuz?*

Gazi M.Kemal Atatürk Nutuk'ta "Düşmanlarımızın işgalleri milletimizi fedakarlık duygusundan mahrum sanmalarından çıkmıştır. Ulusun haklarını bilip müdafaa ve muhafazası yolunda her türlü fedakarlığa hazır olduğuna ilişkin dünyaya bir kanaat vermek lazım gelir" diyordu. Şevket Süreyya, ülkemize karşı yürütülen emperyalist psikolojik savaşın en zalimcesi, bizimle aynı nüfus cüzdanını taşıyan sözde aydınlar tarafından yapılmaktadır diyordu.

119

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Ankara'dan bir profesör Kuzey Irak'ta ABD ile çıkarlarımızın ortak olduğunu söylüyor. Bu kadar da olmaz. ABD'li vakıflardan alınan paraların konuşurması mı bu acaba? Neyse ki Ümit Öz-dağ bunun tam tersini söyleyerek bu eski çalışma arkadaşını utandırmıştır herhalde. Avrupa Parlamentosu soykırımı hayır demeyi suç sayan kararı alınca, Bahçeşehir Üniversitesi'nden bir profesör, "Bu önemli değildir. İkinci sınıf adamlar bu kararı aldılar" diyor. Aynen bunu söylüyor. Bu ikinci sınıf adam dediğin 80 kişi. Bunlar Avrupa Parlamentosu'nda oy veren insanlar değil mi? Hem ikinci sınıf adamların yer aldığı bu birliğe katılmak için yalvarman niye o zaman? Bunların yalan dediğini kabul ediyorsun ikinci sınıf demekle. Kıbrıs konusunda bu kadar kıyamet kopardı bir sürü entel. Kıbrıs'ta referanduma evet diyelim her şey yoluna girecek diyen bir sürü akademisyen imza topladı. Şimdi ne görüyorlar? Bir koramiral Kıbrıs'ın stratejik önemi olmadığını neden ve hangi akılla söyler dersiniz? Bir emekli büyükelçi Kıbrıs konusunda evet denince her şeyin yoluna gireceğini söylerken, Ankara'nın olumsuz tutumunun, yani hayır'da direktmesinin Türkiye'yi batı ile çok sıkıntıya sokacağını söyleyerek adeta kendi ülke yönetimini tehdit etmişti. Yahu dedik ki, Doğu Akdeniz'in kontrolüyle ilgili bir sorundur Kıbrıs. Türk- Rum meselesi değildir. Buradan çıkmıştır olay. Aydınlar Kıbrıs konusunda bu kadar konuştular. Abdullah Gül Avrupa'da toplantıya katılmıştı. Avrupalılar, "Söz vermiştiniz bize, limanları açacaktınız" demişler. Abdullah Gül de, "Siz de bize söz vermiştiniz. Kıbrıs'ta evet dersek şunlar şunlar olacaktı" diye. Hani nerede entelajanslar? Niye bir şey diyemiyorlar Avrupa Birliği konusunda? AK Partili önemli biri Antalya'dan iki tane önemli köşe yazarıyla aynı uçakla dönüyorlar. AK Partili genç bir delikanlı, ama önemli bir yerde. Bir tanesi diyor ki, dünya globalleşiyor, bırakın bu milliyetçilik işlerini. AK Partili arkadaş hayır bırakmayacağız

120

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

diyor. Bunlar hükümetin çok yakınındaki enteller. Bu genç arkadaşta çıkıyorlar tabanınız fazla milliyetçi diye. Onlar, "Yahudilere ve Amerika'ya karşı fazla konuşuyorsunuz, bu doğru değil" diyorlar. Sanki bu çocuklar Yahudi düşmanlığı yapmış gibi. İsrail'in Lübnan'da Amerika'nın Kuzey Irak'ta yaptığını eleştirmişler. Başka bir şey yok. Amerika'nın ve İngiltere'nin işgalinin Irak'ta 660 bin civarında insanın ölümüne neden olduğunu eleştirmek bile suç kabul ediliyor. Sen Irak'ta masum insanları öldürüyorsun, Türkmenlere biz yiyecek gönderiyoruz, gönderdiğimiz yiyeceklere el koyuyorsun sonra müttefikiz deyip sırtımızı sıvazlıyorsun. Türkiye'nin kimseye karşı özel bir düşmanlığı yok. Amerikan karşıtlığı varsa sorun Amerika'nın kendi tutumundandır.

- *Pentagon'un Roma'daki NATO Koleji'nde ortaya çıkardığı harita ABD'nin hangi niyetini ortaya koyuyor?*

Bu harita Türkiye'nin tepkisini ölçmeye yöneliktir. Yoksa doğu Karadeniz'den denize çıkışı olan bir Kürdistan haritası söz konusu olamayacağını PKK'lılar bile bilir. Bu harita olsa Ermenistan için düşünülmüş olabilir. Gürcistan'ın Jevakhati bölgesine otonomi istiyor Erivan. Bu bölgede Ermeni nüfus çoğunlukta. Eğer burası Gürcistan'dan koparılırsa Batu'ma dayanır Ermenistan sınırı. Batum uluslararası bir merkez haline getirilmeye çalışılıyor. Bu da olursa Ermenistan Karadeniz'de bir hava ve deniz limanına kavuşur. Haritalar Kürtler için değil, Ermenistan için hazırlanıyor dense daha doğru olur.

- *PKK koordinatörlüğü meselesi nedir?*

Türkiye'de PKK terörü önemli oranda azalmışken bir süredir beklenmedik bir hızla artması, ABD'nin İngiltere ile birlikte Irak'ı işgaliyle paralel olarak gelişti. Terörün organizasyonunun Kuzey Irak merkezli bir biçim alması Türkiye'de dikkatlerin buraya yö-

121

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

nelmesine yol açtı. ABD kontrolündeki Barzani'ye bağlı birimlerin kontrolünde olan bu bölgeye Ankara'nın bir askeri operasyon yapmasının önüne ise ABD engelini çıkıttığı da dikkati çekti. Kuzey Irak merkezli tehdidin bertaraf edilebilmesi için gerekli ABD izninin ya da desteğinin çıkmaması sonrası, Türk silahlı kuvvetlerince bir çare aranması sürecine girildi. Bölgeye

önemli oranda asker yığılması aslında bir anlamda Ankara'yı yalnız bırakan müttefiklerine de bir mesajdı. Bu mesaj Washington açısından Türk silahlı kuvvetlerinin olası bir Kuzey Irak operasyonu korkusunu da gündeme getirdi. Böyle bir operasyon, Kuzey Irak'ta Barzani'nin ve dolayısıyla ABD-İsrail ittifakının otoritesinin sarsılması anlamında gelecekti.

Bir süredir Washington'un bu nedenle sürece taraf olma çabası öne çıkmaya başladı. PKK'ya karşı açıklamalar birbirini izledi. Bu arada AB'den de PKK karşıtı açıklamalar gelmeye başladı. Bunun nedeni ise önemli oranda Brüksel'in siyasi kürtçülerle yakın ilişkiye geçmiş olmalarıydı. 11 Eylül saldırısı sonrası süreçte AB artık Ankara üzerindeki taleplerini siyasi kürtçüler üzerinden yapma aşamasına gelmişti. Washington açısından ise, Türkiye'nin bölgesel operasyonlara dahil edilebilmesi için yeni bir aşamaya gelindiği ve bunun PKK üzerinden yapılan geleneksel sıkıştırılmalarla uzun süre devam ettirilemeyeceği açıktı. Yeni bir yöntem gerekiyordu. Washington'un yeni sürece dahil olma hesabı ABD'li bir generali koordinasyoncu olarak tayin etmesiyle başladı. Ankara ise bu sürece Washington'un talebine uygun olarak bir general atamakla taraf oldu.

Benzer bir aracılık uygulaması IRA (İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu) konusunda da gündeme gelmişti. Silahlı grupların gönüllü olarak silah bıraktığı batı Avrupa'da görülmemiştir. IRA'nın silahlardan arındırılması konusunda Kanadalı general John de Chastelain'in başkanlığındaki bağımsız uluslararası bir komisyon IRA da dahil Kuzey İrlanda'daki tüm paramiliter (pro-

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

testan silahlı gruplar da dahil) örgütlerin silahsızlandırılmasının sağlanması için 1998 Good Friday anlaşması sonrası taraflara yardımcı olmak için görevlendirilmişti. Fakat bu çabalar bir işe yaramamış, 11 Eylül sonrası ABD-İngiltere yakınlaşmasıyla ancak bir anlam taşımıştı. Londra'nın ABD'nin Irak işgaline kayıt-sız-şartsız destek vermesi sonucu IRA'nın tasfiye süreci Washington tarafından başlatılmıştır.

PKK konusunda koordinasyon atanmasının altındaki mesaj açıktır: Ankara bazı batılı merkezlerce beslenen PKK'nın tasfiyesini istiyor, öyleyse Washington yönetimi bunun karşılığında bazı bölgesel taleplerde bulunacak. Washington yönetimi, bölgedeki operasyonlarında Ankara'nın desteğini almada PKK'ya karşı tasfiye operasyonuna destek vermenin işe yarayabileceğini hesap ediyor. ABD şimdiye kadar Ankara'dan toplumsal muhalefet nedeniyle istediği gibi bir destek alamamıştır. Bu nedenle PKK'nın tasfiyesi karşılığında böyle bir destek talebini açık ya da örtülü istiyor olabilir.

Bu arada İran'a karşı Kuzey Irak'taki örgütlenmelerden de destek umduğu hesaba katılmalıdır. Bu destek önemli oranda Barzani kuvvetlerinden beklenmektedir, fakat PKK'nın İran ve Suriye'deki uzantıları nedeniyle bu işte kullanılmasında gündeme gelebilir. Barzani gibilerin destekte ayak sürtmeleri olasılığı karşısında buradaki PKK gibi alternatif güçlerin Barzani'ye karşı bir sopa olarak kullanılma hesabı da gözardı edilmemelidir. ABD'nin eğer diğer alternatifler tükenirse, PKK'yı burada kullanabileceği görülüyor. Bu açıdan Ankara, Tahran" ve Şam üzerindeki hesapların yapılışında bir denge politikası izlemeye çalışmaktadır Washington yönetimi.

Washington'un hegemonya yarışında Londra'nın desteğine ihtiyaç duyması ve desteği alması karşılığında IRA'nın tasfiye sürecine sokulduğu, benzer bir sürecin AB içindeki Madrid'e sağlanarak ETA konusunda yaşanmış olduğu açıktır. Washington açı-

123

i

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

sından, benzer bir gerekçe doğması ve bunun Ankara tarafından Washington'un bölgesel hesaplarına uygun değerlendirilebilmesi koşuluyla PKK'nın da benzer bir sürece sokulacağı mesajı atanan koordinatör aracılığıyla gelecektir.

Bunun temelinde ise ilişkilerde yıkıcı faaliyetleri de dışlamayan emperyal merkezlerle müttefik ilişkilerinin sorgulanmaması ve açık tavır alınmaması yatmaktadır. Emperyalizmle tavizkâr bir

ilişki sürecine giren ve onlardan medet uman yönetimler sonunda emperyalizmin ilk hedefi haline gelirler. Saddam'ın işbirliği hem kendisini hem de ülkesini felakete sürüklemiştir. İran devrimi sonrası İran şahına ABD'ye girme izni verilmediği hatırlanmalıdır.

• *Türkiye için ne gibi sonuçlar çıkarılabilir?*

Türkiye'nin içeriden ve dışarıdan gelen önemli sorunlarla karşı karşıya olduğu açıktır. ABD savunma bakanlığıyla yakın işbirliği bilinen araştırma kuruluşu RAND'ın ABD hava kuvvetleri adına 2000 yılında hazırladığı 'Körfez'in Güvenliği: Müttefiklerin Askeri Katkısını Artırmak' adlı çalışmada Orta Doğu'ya askeri müdahale konusunda özellikle Türk askerinin olumlu yaklaşmadığı ifade ediliyordu. MHP'nin Türkiye'deki tesislerin kullanımının önünde engel olarak görüldüğü de vurgulanan çalışmada Irak'a karşı saldırıda tesislerin kullanılması konusunda Özal'in gösterdiği gönüllülüğün bir istisna olduğu belirtiliyordu. Bu rapora uygun hareket eden Washington yönetimi MHP'nin içinde bulunduğu Ecevit hükümetinden kurtulmuştur. Bu tür operasyonların her düzeyde sürmesi olasılığı dikkate alınmalıdır. Özellikle sistemin yeniden yapılandırılması sürecinde bunlara karşı direnmeyenlerin dayatılan projelere evet demek zorunda kalacaklardır.

124

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *Türkiye'nin tüm bu bölgesel krizler ve açmazlarda nasıl bir politika izlemesi gerekiyor?*

Temel amacı öncelikle belirlemek lazımdır. Amaç milletin refahını korumak ve artırmaktır. Bunun için ne yapmalı? Mustafa Kemal şunu öneriyor: milletin güçlü, mesut ve sağlam bir düzen içinde yaşayabilmesi için devletin tamamen milli bir siyaset takip etmesi ve bu siyasetin dahili teşkilatımıza tam uyumlu ve dayalı olması lazımdır. Uygulanabilir bir siyaset olarak da milli siyaset öneren Mustafa Kemal milli siyaseti şöyle açıklamaktadır: "Milli sınırlar dahilinde, her şeyden evvel kendi kuvvetimize dayanarak varlığımızı muhafaza ederek millet ve memleketin hakiki saadet ve bayındırlığına çalışmak. Gelişigüzel ulaşlamayacak emeller peşinde milleti uğraştırmamak ve zarara sokmamaktır".

Komşularımızla dostluk ve iyi geçinme konusunda Gazi, 17 Mart 1937'deki demecinde ilişkilerde, "Bencilik şahsi olsun milli olsun, daima fena telakki edilmelidir" diyerek emperyal ahlâk anlayışını reddetmekteydi. Attilâ İlhan Türkiye Defteri'nin Temmuz 1974 tarihli nüshasındaki makalesinde şöyle yazıyordu: "Anadolu yarımadasındaki ülke, adı ve rejimi ne olursa olsun, her şeyden önce kuzeyi ve güneyi ile ilişkilerini bir yoluna koymak zorundadır. Balkan komşularımızla, Arap ülkeleriyle, Rusya'yla kuşkuhan uzak bir uzlaşma yoluna girmemiz gerekir." Osmanlı döneminde emperyalizmin tüm akli fikri bu ilişkileri önlemektir, varsa bozmaktır, yozlaştırmaktır, bugün de aynı. amaca dayanıyor Batılı dost bellediğimiz ülkeler."

Etnik ve dinsel radikalleşme ile Türkiye'yi zora sokma hesapları yapan bazı merkezi gelişmiş zengin ülkeler var. Mustafa Kemal 1 Kasım 1928'de TBMM'deki toplantıda şöyle diyordu: "Efendiler, harici siyasetimizde dürüstlük memleketimizin emniyetine ve inkişafına, masuniyetine dikkat, şiarî hareketimize kılavuz olmaktadır. Harici siyasetimizde memleketin masuniyetini,

125

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

emniyetini vatandaşların haklarını herhangi bir tecavüze karşı bizzat müdafaa edebilmek kudreti de bilhassa gözde tuttuğumuz noktadır."

Mustafa Kemal, Sovyet Büyükelçisi Aralov'a Eylül 1922'deki Çanakkale Bunalımı sırasında, "Manevralarımızla Fransa ve İtalya'yı İngiltere'den koparmış bulunuyoruz" demekle birkaç cephede mücadelenin taşıdığı yüksek riski belirtmeye çalışmış, sorunları belirli bir sürece yayarak çözme yolunu izlemiş ve koşulların oluşmasına bağlı olarak aşılabilme olasılığı yüksek olanlara öncelik verilmesi yoluna gitmiştir.

Gazi Mustafa Kemal'in milli devlet projesi milli sınırlar dahilinde milli bir ekonomi oluşturarak milli refahın geliştirilmesi ve korunmasını sağlamayı amaçlamıştır. Dış politikasını da bu çerçevenin korunması üzerine inşa eden Mustafa Kemal'in dahili teşkilatla harici siyasetin

uyumlu olması gerektiğini ifade etmesi ise içerideki yapılanmanın dış politikada hareket alanını doğrudan etkileyeceğinin bir ifadesidir. Amaç milletin refahını korumak ve artırmaktır. Bu amaçla dahilde istikrarlı bir yapının inşasının, hariçte saygın bir ilişkinin önünü açacağı düşünülmektedir. Bunun için ne yapmalı? Mustafa Kemal şunu öneriyor: milletin güçlü, mesut ve sağlam bir düzen içinde yaşayabilmesi için devletin tamamen milli bir siyaset takip etmesi ve bu siyasetin dahili teşkilatımıza tam uyumlu ve dayalı olması lazımdır. Uygulanabilir bir siyaset olarak milli siyaset öneren Mustafa Kemal **milli** siyaset için şunu ifade etmektedir: "Milli sınırlar dahilinde, her şeyden evvel kendi kuvvetimize dayanarak varlığımızı muhafaza ederek millet ve memleketin hakiki saadet ve bayındırlığına çalışmak. Gelişigüzel ulaşılamayacak emeller peşinde milleti uğraştırmamak ve zarara sokmamaktır". Emperyalist tecavüzlere karşı kısasa kısas yönteminin öne çıkarıldığı ise 15. Kolordu Kumandanlığına yazdığı 22 Ocak 1920 tarihli telgrafta açıkça görülmektedir: "İngilizler Dersaadet'te te-

126

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

cavüzü artırarak nazır veya mebuslardan bazı zevatı ve bilhassa Rauf Bey'i tutuklarsa, karşılık olarak Anadolu'da bulunan İngiliz subayları tutuklanacaktır. Dolayısıyla Erzurum'da bulunan Raw-linson'u kaçırmamak için şimdiden tedbir alınmasını rica ederim". Zayıflık göstermenin zarar vereceğini belirten Mustafa Kemal, "Ulusun haklarını bilip müdafaa ve muhafazası yolunda her türlü fedakârlığa hazır olduğuna ilişkin dünyaya bir kanaat vermek lazım gelir... Düşmanlarımızın işgal hareketi milletimizi bu anlayıştan ve fedakarlık duygusundan mahrum sanmalarından çıkmıştır" demekle baskılara direnmenin sonucu etkileyeceğini göstermiştir. Uluslararası sistemdeki gelişmelere kayıtsız kalınamayacağını da ifade eden Atatürk 17 Mart 1937'de Ankara'da Romanya dışişleri bakanı Antonesku ile sohbetinde, "Dünya milletlerinin saadetine çalışmak kendi huzur ve saadetini temine çalışmaktır. Dünyada ve dünya milletleri arasında sukun ve iyi geçim olmazsa, bir millet kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan mahrumdur" ifadesi günümüzde sistemsel ya da bölgesel düzeyde yaşanan anlaşmazlıkların yayılma tehlikesine dikkat çekmiş ve milletin refahı ve güvenliği için çatışmaların engellenmesi yolunda çaba gösterilmesini önermesi Ankara'nın izleyeceği politikalar konusunda önemli bir yol göstericidir.

127

İkinci Bölüm

Yeni Ortadoğu Haritası Irak'ın Parçalanmasına Uyumlu Bir Haritadır

Mahir Kaynak

Büyük Ortadoğu Projesi Hangi Aşamada?

- *ABD'nin eski adıyla BOP, şimdiki adıyla Genişletilmiş Büyük Ortadoğu ve Kuzey Afrika Projesi'ndeki temel amacı neydi?*

Bu projenin gerçek amacının ne olduğunu kavramak için ABD'nin gerçekte ne istediğini bilmemiz gerekir. Bazıları olaya sadece askeri açıdan bakıyorlar ve Ortadoğu'nun askeri açıdan stratejik bir önemi olduğunu söylüyorlar. Bu doğru, ama tek başına yeterli bir iddia değil. Çünkü ABD'ni karşılaştığı askeri tehdit geçmişteki kadar yoğun değil. Yani Sovyetler zamanındaki tehditten daha az bir tehdiye maruz. ABD; İran, Irak ve Kuzey Kore gibi küçük, kendi gücüyle mukayese edilemeyecek ülkeleri gösteriyor ve bunlara karşı Ortadoğu ve Asya'ya konuşlanıyorum diyor. Bu doğru değildir ve anlamsızdır. Bunlar askeri açıdan hesaba katılmayacak ülkeler.

Bir başka durum da şu: ABD aslında petrol ve enerji kaynaklarının olduğu alanı kontrol etmek istiyor. Büyük Ortadoğu Projesi dünya kaynaklarının önemli bir bölümünü içeren bölgeler. Ama bu da tek başına doğru değil. Çünkü enerjiye hâkim olmak demek, petrol ve doğal gaz bölgelerinin hemen yanı başında asker bulundurmamak demek değildir. Piyasaya hâkim olduğunuz zaman bölgeye de hâkim olursunuz. Ve ABD'nin bu konuda da herhangi bir rakibi yoktur.

Ayrıca ABD'nin amacı bu bölgedeki ülkelerle düşman olmak, ihtilafli olmak şeklinde değildir. ABD'nin hasımlarını da El-Ka-

131

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

ide, Irak ya da İran diye algılamak son derece yanlıştır. ABD aslında kendi varlığı açısından önemli gördüğü bir problemi çözmektedir. ABD'nin aslında iki tane muhtemel rakibi vardır. Bunlardan bir tanesi Avrupa Birliği ve onun etrafında oluşacak güç, diğeri de Çin ve onun etrafında oluşacak güçtür. ABD petrol ve enerji kaynaklarını etrafına konuşlanarak bu iki rakibini kontrol etmektedir. Buna ilaveten hem AB hem de Çin'e enerji satabilecek ve onların pazarı haline gelebilecek olan bu ülkeleri kontrol etmek ve kendi başlarına hareket etmelerini engellemek istiyor. Bunun için de şu yollara başvuruyor ABD: Birincisi ülkeleri mümkün olduğunca parçalamak, ikinci olarak da parçalanmış ülkeler üzerinde hegemonyasını artırarak kontrolü elinde tutmak. Bu yüzden ABD Ortadoğu'da bir harekete girişmiş ve Irak'ı parçalamıştır. Bundan sonraki amacı da İran'ı etkisiz hale getirmektir.

• *İslamiyet'in ABD'nin varlığına yönelik bir tehdit olduğunu söyleyebilir miyiz?*

Bu mümkün değil. Bir insan Müslüman diye ABD'ye bir tehdit oluşturmaz. Kaldı ki birçok Müslüman ülke ABD ile müttefiklerdir.

• *Peki, o zaman ABD niçin bu bölgeye çok önem veriyor?*

Daha önce de söyledim... Gene söylüyorum. Dünya üzerinde-ki problem ekonomik problemdir. Dünya üzerindeki ekonomik yapı günümüzde şöyle işlemektedir: Avrupa ülkeleri ve Ortadoğu ülkeleri ürettikleri malların önemli bir kısmını ABD'ye ihraç ediyorlar. İhraç mallarının karşılığında da herhangi bir bedel almıyorlar. ABD sürekli borçlanıyor. Avrupa ve Ortadoğu ülkeleri açısından bunun çaresi borç verme mecburiyetinin ortadan kalkmasıyla mümkündür. Bu da ancak yeni pazar bulmalarıyla müm-

132

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

kündür. Böyle bir pazar bulduklarında mallarını artık ABD'ye ihraç etme mecburiyetleri kalmaz.

Ama biz şunu söyledik: Dedik ki, bu coğrafya Avrasya'dır. Şimdi Büyük Ortadoğu haline geldi. Demek ki ABD rakibinin pazarlarını ve rakibini güçlü kılacak bu coğrafyayı rakibinden önce kontrol etmek istiyor. Ve diyor ki, dünyada bugüne kadar devam eden ekonomik yarı ve dengeler olduğu gibi devam etsin. Yani siz ekonomik ilişkilerinizi benimle sürdürün. Bunu Avrupa'ya Ortadoğu ülkelerine ve Japonya'ya söylüyor. Biz ekonomik bir bütün halinde kalalım ve bunun orkestra şefi ben olayım diyor. Bu durum en çok ABD'nin kendisine yarıyor. ABD senede 500 milyar dolar dış ticaret açığı veriyor ve bunu başka ülkeler finanse ediyor. Bu ABD'ye bir nevi kaynak aktarımıdır. Bu kaynak aktarımı kesilirse, dış ticaret açığı 500 milyar dolarla sınırlı kalmaz, katlanarak kartopu gibi büyür. Amerikan ekonomisi de hızla küçülür.

Buna karşılık Güney Amerika ülkelerini hedef olarak vermezsiniz. Çünkü bir ülkeden kaynak aktarabilmek için, mesela Güney Amerika'dan Kuzey Amerika'ya, o ülkede üretim fazlalığının olması lazım. Oysa Güney Amerika'daki insanlar aç. Aç insan sömürülemez. Öte yandan petrolü de yok. Ancak kahve, muz vb verebilirler.

Ama Orta Asya cumhuriyetleri ve Ortadoğu ülkeleri çok büyük enerji kaynaklarına sahipler. Kendileri bu kaynakları biz kullanacağız dese kullanamaz. Mecbur dışarıya verecekler. Yani o kaynakların dışarıya aktarılma mecburiyeti vardır.

• *Demek ki BOP tamamen bir ekonomik operasyon.*

Elbette. Eğer Ortadoğu'da Avrupa etkili olursa, dünyanın en etkin gücü o olur. Rusya bu bölgeyi kontrol ederse Rusya en büyük olur. Şayet Amerika bu bölgeyi kontrol edemezse, bırakın büyümeyi küçülmek zorunda kalır. Dünya üzerindeki etkinliği

133

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

de azalır. Dolayısıyla ABD herkesten önce bu bölgeye girmek istiyor.

Yani ABD diyor ki, Avrupa bu bölgeye girerse bana ihtiyacı kalmaz. Benimle ticaret yapmadığı zaman da ben artık dışarıdan elde ettiğim -senede 500 milyar dolar- kaynakları elde edemem. Ve halkımın hayat seviyesi radikal bir biçimde inişe geçer. Bu yüzden ABD açısından söylenenlerin hiçbirisi doğru değildir. Olay sadece ekonomik bir hadisedir.

• *Büyük Ortadoğu Projesi'nin bölge ülkelerini demokratik-leştireceği söyleniyordu. Ama hiç de öyle olmadığını gördük. Bu durumu nasıl yorumluyorsunuz?*

Demokrasi bu ülkelerde mümkün olmayan bir şey, çünkü demokrasi insanların gelişme seviyeleriyle ilgili değildir. Demokrasi ekonomik bir olaydır. Başından beri diyoruz ki, bir ülkede demokrasi olması için rakip tarafların olması lazımdır. Bu rekabet ekonomik güç ile ortaya çıkar. Amerika'da çok sayıda ekonomik güç olduğu için aralarındaki rekabet siyasi partileri doğurur. Hâlbuki ekonomik gücün tek olduğu yerde demokrasi olmaz. Çünkü bütün kaynaklar tek eldedir. Suudi Arabistan'da herkes Ox-ford'dan mezun olsa yine demokrasi olmaz. Çünkü ekonomik kaynak tektir. O da petroldür. Petrol kimin elindeyse, bütün basın yayın organlarına, eğitim sistemine hâkim olacaktır. Rakiplerine nefes bile aldırılmaz. Hatta hiç kimse onunla rekabete cesaret edemez. Buradaki demokrasi talepleri daha özgür bir yaşamı teşvik etmek için değil, iki amaçla yapılmaktadır. Birincisi mevcut siyasi kadroların el değiştirmesi -ya bir seçim ya da bir darbe ile değiştirilir-, çünkü her ülkede hâkim olan bir sınıf, zümre vardır. Demokrasi olduğunda şu olur: Kim organize ise, kim onlara para aktarabiliyorsa, kim medyayı kontrol edebiliyorsa, o seçilir, o başa çıkar.

134

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

İkincisi buradaki demokrasiler görünür gelecekte ideolojik farklılıklara dayanmayacaktır. Irk ve din temeline dayanacaktır. Mesela İrak'ta gördüğümüz gibi, Kürt ile Sünni ya da Şii çatışacak. Şimdi bunun demokratik bir yanı var mı? Batı demokratik normlarıyla hiçbir ilişkisi var mıdır? Öyleyse bütün bu bölgede çok büyük bir farklılaşma ve ayrışma olur. Farklılaşma, burada lokal, o ülkeye has güçlerin oluşmasını engeller. Ve dışarının ma-nipülasyonu, dışarının bu ülkeyi yönlendirmesi son derece kolay olur.

İrak Baas rejimi aslında bir bütündür, ama demokrasi geldiği zaman üç parçalıdır. Grupların herhangi birine nüfuz ederek, ittifak yaparak başka grupları bertaraf edebilirsiniz. Yani kesinlikle o ülkeyi yönlendirebilirsiniz. Kim yönlendirir. İki özelliği olan güç yönlendirir. Birincisi ekonomik gücü olacak, ikincisi organizasyon gücü olacak. Ve tabii tecrübesi olacak. Bu da ABD'de fazlasıyla var ve başka bir güç de görünmüyor şu anda.

• *Büyük Ortadoğu Projesi kapsamında AB ile ABD'nin ilişkisini nereye koyuyorsunuz?*

AB'nin itici gücü olan Almanya ve Fransa bir güç odağı olmak ve ABD ile Rusya'ya bir alternatif oluşturmak istiyordu. Oysa İngiltere'nin öncülük ettiği ve bir süre diğer Avrupa ülkelerinde de etkin olan bir grup AB'nin küresel sermayenin üssü haline getirmeye çalışıyordu.

Bu projenin başarı şansı yoktu. Hem bağımsız ve güçlü bir Avrupa peşinde olanlar hem de kendilerine rakip olacak bu gücün oluşmasını istemeyen Rusya ve Bush yönetimi buna karşı çıkıyordu. AB'nin hem içinden hem ve dışından kösteklenen bu proje, AB'nin gerçekleşmemesi pahasına, terk ediliyordu.

Türkiye'yi yönetenler küreselcilerin yenilmezliğine ve küreselleşmenin önlenemez bir akım olduğuna inanıyorlardı. AB ile

135

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

bütünleşecek ülkemizin Ortadoğu'nun kapılarını, bu yeni projenin üssü olacak AB'ne açacağını, İslam dünyası ile AB arasında bir köprü oluşturacağını ve dünyanın en etkin gücünün bu yeni oluşum olacağını düşündüler.

Proje muhteşemdi ve belki de bugüne kadar planlananların içinde, dünyayı en çok değiştirecek olanıydı. Ama bir projenin güzel olması başarılı olmasına yetmeyecekti. Dünyaya

sunulan bu yeni denge modeli cazip bir içeriğe sahipti, ama bundan zarar göreceğini düşünenler de vardı.

Önce Rusya daha sonra ABD'deki Bush yönetimi buna cephe aldı ve giderek AB içindeki küreselci yönetimler de yerlerini kaybetti. Son olarak bu cephenin komutanı konumundaki Blair sahayı terk etmek zorunda kaldı.

• *Peki ya Türkiye?*

Şu anda Türkiye küreselcilerin direnen son kalesi konumunda, ama bu aynı zamanda onun en çok saldırılan yer haline gelmesine neden oluyor. Son günlerdeki tartışmalarda herkes laiklik-irtica zıtlaşmasını bulurken ben bu konunun kalın çizgilerini görüyorum.

• *Ekim 2006'da Merkel ülkemizi ziyaret etti. Merkel'in mesajlarını nasıl yorumluyorsunuz?*

Merkel'in mesajlarını da şöyle okuyorum: Biz Türkiye'yi değil öngördüğünüz modeli reddediyoruz. Ülkenizle yakın ilişkiler sürdürmeye devam, edeceğiz ama sizi içimize alıp AB'nin, başından beri planladığımız, bağımsız ve güçlü bir odak olması düşüncesinden vazgeçemeyiz.

Bize sadece bizim için gelseydiniz ve dışımızdaki bir projenin parçası olmasaydınız sorun çıkmazdı. Yokluğunuz elem verici, ama içimize alsaydık biz, biz olmaktan çıkacaktık. Elimizi tu-

136

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

tarken bir başkasının elini bırakmanız gerekir. Sözümüz söz, ama nikâh başka bahara. Keşke oyunun böyle oynanamayacağını başından görseydik ve hem sevilip hem terk edilmenin acısını yaşamaysaydık.

• *ABD şu anda BOP'ta hangi aşamada ?*

ABD hedeflerine ulaşıyor. Önce Afganistan'a girdi. Kaldı ki Afganistan ABD için hiçbir zaman gerçek bir tehdit değildi. Daha sonra Irak'a girdi. Irak'ta da istediğini aldı. Neticede Irak'ı parçaladı. Zaten ABD'nin politikalarına baktığımız zaman Irak'ta bölünmeyi kolaylaştırıcı işler yaptığını görürüz. Mesela kendi ülkesinde farklı ideolojilere dayalı bir siyaset sistemi izlerken, Irak'ta mezhep ve ırk farklılığına dayalı bir siyasi yapı ortaya koymuştur. Başından beri bunu planlıyordu ve bu, gerçekleşti. Şimdi sırada İran var.

• *ABD'nin İran'a yönelik politikalarını nasıl yorumluyorsunuz?*

Irak'a müdahale öncesi yürütülen kampanyanın benzeri İran'a yöneltiliyor. Irak'ın, sahip olduğu kitle imha silahlarıyla bir tehdit oluşturduğu söyleniyordu. Şimdi İran'ın gelecekte sahip olacağı varsayılan nükleer silahlarla çevresi için bir tehlike olacağı ileri sürülüyor. Bu ülkelerden hiçbiri ya da benzerleri askeri bir tehdit oluşturamazlar ve böyle bir durum gerçeklik kazanmadan bastırılır. Kaldı ki İran'ın nükleer faaliyetleri Rusya'nın kontrolünde yürütülecektir ve onların bilgisi dışına taşan bir oluşum mümkün görünmemektedir.

Mücadelenin bir yanında İran'ın olduğu yanıltıcıdır. Ancak gelişmelerin neyi amaçladığı ve ne gibi bir sonuç doğuracağı da

tartışılmamaktadır.

Gelişmelerin Avrupa'yı nasıl etkileyeceği asıl tartışılması gereken konudur ve yürütülen stratejinin hedefinde tartışılan ülke-

137

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

ler değil, bir güç odağı olma iddiasında ve çabasında olan Avrupa vardır. Irak parçalanarak güçsüzleştirilirken ve Avrupa'nın nüfuz bölgesi dışına itilirken İran uğradığı baskılar sonucu Rusya'ya yaklaşmak zorunda kalacaktır. Avrupa hammadde ve enerji kaynakları üzerinde hiçbir kontrole sahip olamayacak, pazarları da başka güçlerin siyasi etki alanında kalacaktır. Enerji açısından Rusya'ya ve bir ölçüde ABD nüfuz bölgesine bağımlı, ekonomisi ABD'nin politikalarından büyük ölçüde etkilenen, askeri gücü dünya ölçeğinde bir anlam ifade etmeyen Avrupa'nın siyasi bir aktör olması söz konusu değildir. Avrupa'yı dünya dengelerinde etkisiz hale getiren ABD-Rusya ikilisi global dengenin aralarında oluşmasını gerçekleştiriyorlar. Irak'ın işgali, İran üzerindeki baskılar bu yola düşenen taşlardan ibaret hale geliyor. Küresel

sermaye önce AB içine sıkıştırılıyor, sonra oranın muslukları kontrol altına alınarak tamamen etkisizleştiriliyor.

Bugüne kadarki gelişmeler bir yandan Avrupa'da İslam aleyhtarlığını en üst noktalara taşıırken diğer yandan İslam ülkelerinin Avrupa'ya duyduğu yakınlığın temellerine dinamit koyuyor. Görüntü bir medeniyet farklılığı ve çatışması olsa bile asıl amaç Avrupa'nın hayat damarlarıyla ilişkisini kesmek olarak görünüyor. Uygulanan tecrit politikasının AB'nin çözülmesine yol açacağı hesaplanıyor.

Gelişmeler İslamcı akımların geleceği hakkında iyimser ipuçları vermiyor. Avrupa ile bağları kesilen ve buradan aldığı desteği kaybeden İslamcı akımların kaderi ABD-Rusya ikilisinin insafına bırakılıyor. Onların dine dayalı siyasetin sürmesinden yana mı oldukları yoksa tasfiye mi edecekleri henüz bilinmiyor. Büyük savaş bittiğinde yani küresel sermayeyle ulus devlet yapılarından birinin zaferi ilan etmesi halinde sonuç kesinleşecek ve muhtemelen dine dayalı politikalar sahneyi terk edecektir. Bu sadece İslam'ın siyasi etkinliğini azaltmak amacıyla yönelik olmayacak Vatikan'ın siyasi gücünü de kıracaktır.

138

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Bölgemizdeki olayları dünyadan bağımsız bireysel sorunlar olarak algılanmasının doğru sonuçlar vermeyeceğine inanıyorum. Önce genel bir model oluşturulmalı ve olayın bunun içinde ne anlam ifade ettiği, sonucu nasıl ve ne kadar etkileyeceği irdelenmelidir. Ne Irak dünya için bir tehlike oluşturabilirdi ne de İran dünya dengelerini etkileyebilecek iktisadi veya askeri bir güç olabilir. Ancak AB, küresel sermayenin desteğiyle, bir dünya gücü olma iddiasındaydı ve bu gerçekçi bir proje sayılabilirdi. Dünyadaki diğer güç odaklarının buna seyirci kalmaması doğaldı ve mücadele bu alandaydı.

139

ABD Batakta mı?

• *Herkes ABD'nin şu anda Irak'ta bir çıkmazda olduğunu söylüyor. Sizin bu görüşe katılmadığınızı biliyoruz. Bunun gerekçelerini açıklar mısınız?*

Bazıları ABD'nin Irak'ta başarısızlığa uğradığını ve bir bataklığa saplandığını düşünse bile bunun doğru olmadığı ve başlangıçta öngördükleri Irak'ı bölme planının başarıyla uygulandığı kanaatindeyim. Siyasi yapılanmanın ırk ve mezhep farklılıkları üzerine kurulması bunun en önemli göstergesiydi. ABD işgaline karşı direniş adı verilen eylemler gerçekte bu parçalanmayı pekiştiren bir sürece dönüştü.

ABD askerlerinin Irak'ı tamamen terk etmeyip güvenli sayılan Kürt bölgesinde konuşlandırılması, şartların gerektirdiği bir eylem olmaktan çok projenin önceden planlanan bir safhası olarak görünüyor. Direnişçi Sünniler'in sadece Şii'lerle çatışması, ABD ile işbirliği içindeki Kürtler'e karşı herhangi bir saldırıda bulunmamaları tüm gelişmelerin kontrol altında gerçekleştiği intibasını uyandırıyor.

Yani ABD'nin Irak'ta batakta olduğu iddiası ve hedeflerine ulaşamadığı yönündeki iddialar yanlıştır. Bir ülkenin politikalarında başarılı olup olmadığı hedeflerinde ve izlediği politikaların o hedeflerle uyumlu olup olmamasıdır. ABD hedeflerine tam olarak ulaştığı için bir başarısızlıktan söz etmek mümkün değildir.

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Ancak görünüş olarak Irak'ta batakta görünmek ABD'nin de amacına gelmektedir. Şayet ABD'nin Ortadoğu ve Irak'ta başarılı olduğu yönünde bir kanaat hasil olsaydı, o zaman kendisine yönelik bir takım mukavemetler ve girişimler olacaktı. ABD kendisini mağlup gösterip hedeflerine ulaşmış bir halde görünmek istiyor ve bu da işine geliyor.

• *Bundan sonra ne olabilir?*

Gelişmelerin bundan sonraki aşamaları konusunda bir senaryo oluşturmak ve bunun ülkemizi nasıl etkileyeceğini hesaplamak zorundayız. Üç bölünen Irak'ın güneyindeki Şii bölgesinin İngiltere'nin kontrolüne bırakılacağı anlaşılıyor. Ortadaki Sünni kesim, Suriye için öngörülen rejim değişikliği gerçekleşikten ve oradaki Baas yönetimi yerine Sünni egemenliğinde bir iktidar oluştuğundan sonra bu ülkeyle yakın ilişki içinde olabilir.

Irak'ta kurulan Kürt yapılanması Türkiye ile çatışma içinde olmayacaktır ve ülkemiz aleyhine sayılacak bir tavır sergilemeye-cektir, ama Güneydoğu Anadolu'yu da etkileyecek bir odak haline gelecektir. Burada ikili bir yapı gözlemlenebilir. Hukuki yapı ve siyasi tavır Türkiye'nin kabul edeceği biçimde olacak, ama hem Kuzey Irak'ta hem güneydoğumuzda fiili bir özerklik sağlanmaya çalışılacaktır. Genelde şekil ve görüntü üzerinde yoğunlaştığımız için bu konuda dikkatli davranılacak, ama fiili bir ayrışma sağlanacaktır.

İkili bir kontrol mekanizması, yani ekonomik bağımlılık ve Kürt yapılanması ülkemizin siyasetini derinden etkileyecek iki faktör haline gelecektir. Karşılaşacağımız durumu yıllar önce 'Büyürek küçüleceğiz' başlıklı bir yazıda irdelemiştim.

Kürt yapılanması bölgede kullanılacak önemli bir manivela haline gelmektedir. Bu konuda hamaset ve duygusallığın yerine siyaset ve akli koymak zorundayız. Bölgedeki oyuncular içinde

141

kartları en güçlü olan biziz, ama bunları en etkili biçimde oynayacağımız konusunda ciddi şüphelerim var. 'Yakarız, yıkarız, yaptırılmaz' söylemlerini bir yana bırakıp her hamleye uygun bir karşılık vermek, halkı galeyana sevk etmek yerine devleti aktör konumuna getirmek zorundayız.

Aslında büyük oyunlar oynanabilir, ama kitleler öylesine şartlandı ki, bir tren gibi önümüze döşenen rayların dışına çıkamıyoruz. Yıllarca konuyu kendi çizdikleri çerçeve içinde yürüten, hamaseti alabildiğine kullanan çevreler hem Kuzey Irak'ta bir yapı oluşturdular hem de güneydoğumuzda devletin etkisini sınırladılar. En büyük engelimiz bugün de onlardır.

• *Eninde sonunda bir Kürt devleti kuruldu gibi...*

Şöyle diyelim: Devletleri halkın ya da bir kadronun kurduğunu inanılır. Oysa bugün dünyada var olan iki yüze yakın bağımsız devletin pek azı bu şekilde kurulmuştur. En son bağımsızlık örneği olan SSCB'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan devletlerin hemen hiçbirinin bağımsızlığında ne halkının ne oralarda var olan kadroların rolü yoktur. Bir sabah uyandıklarında bağımsız olduklarını görmüşlerdir.

Üstelik bağımsız devlet olmanın herhangi bir ön şartı da yoktur. Birbirinin fotokopisi gibi olan Araplar sayısız devletlere bölünmüştür. Birbirine hiç benzemeyen Yugoslav halkı, bir dönem, üniter bir devlet olarak varoluştur. Devletlerin büyük çoğunluğu, siyasi şartlar ve ihtiyaçlara göre, büyük güçler tarafından yaratılır.

Bugün Kürtlerin bağımsız bir devlet kurmak peşinde olduğu söyleniyor. Bu çapta ve vasıfta bir halk, kendi başına devlet kuramaz. Bunu Kürtleri küçümsediğim için söylemiyorum ve birkaç yüz bin kişilik bağımsız devletlerin olduğunu da biliyorum. Bu durumda konunun iki tarafı da, yani hem Kürtler hem de

142

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Türkiye ciddi bir yanlışlığın içindedir. Kürtler dünyadaki şartların uygunluğunu irdelemeden bir maceraya atılıyor, Türkiye de aynı nedenle Kürtleri ayrılıkçılıkla itham ediyor.

Vardığım sonuçlar yanlış olabilir, ama metodumun geçersiz olduğunu düşünmüyorum ve bir devletin kurulmasının halkların ve onları temsil edenlerin niyetleriyle değil, dünyadaki siyasal şartların böyle bir yapıyı gerektirip gerektirmediğine bakılarak anlaşılacağını söylüyorum.

Ülkemizde terör başladığında hemen bir bölücü hareket olduğuna karar verildi. Ben bunun hem dünya şartları açısından, hem de harekete katılanların gücü açısından mümkün görmüyordum. Bir Kürt devletinin Kuzey Irak'ta kurulacağını 1990 yılında söyledim ve bu söz değil yazılı bir beyanat olarak yayınlandı. Ülkemizdeki terör hareketlerinin bağımsızlıkla sonuçlanamayacağını söylemem onları savunma olarak algılandı Oysa silahlı bir isyan da suçtu ve idamla cezalandırılırdı. Hareketi silahlı bir isyan hareketi olarak nitelemek onları kurtarır mıydı yoksa bölücü olurlarsa iki kere mi idam edilirdi? Ayrılıkçı bir hareketin halkın tüm sınıflarını kapsayacağı, sınıf temeline dayalı bir siyasal hareketin bölücü olamayacağı düşünülmedi. Hareketi bölücü olarak nitelemenin ve bu yönde sürekli yayın yapmanın uyuyan etnik farklılığı gün yüzüne çıkaracağını, başkalarının yapmak istediğini kolaylaştıracağını

düşünüyordum. Oysa olayın siyasi ve sınıfsal boyutunu öne çıkarmak ve tartışmayı bu çerçeveye sokmak etnik söylemlerin dozunu önemli ölçüde hafifletecekti.

• *Kürtlerin faaliyetlerini ve Batı'nın buna bakışını nasıl yorumluyorsunuz?*

Kürt hareketi hem Avrupa ülkelerinin hem de ABD'nin yakından ilgilendiği bir alandı ve bunların siyasi hedeflerinin ne olduğunu saptamak gerekiyordu. Biz kolay yolu seçtik ve bunların

143

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

ülkeyi bölmek istediğine karar verdik.. Oysa ben farklı iki proje görüyordum. AB, Kürtlerin Türkiye'den ayrılmasından yanaydı ve bunların o zamanki Irak devletinin içinde yer almasını istiyordu. Böylece AB üyesi olacak Türkiye'min birlik içindeki gücü ve etkisi sınırlandırılacak, Irak'ı da kontrol altına alacaklarını düşündükleri için, bölgenin su ve enerji kaynaklarını, Türkiye gibi güçlü bir ülkenin aracılığı olmadan, doğrudan kontrol edeceklerdi. ABD farklı bir politika izliyordu. Türkiye'nin tek uluslu bir devlet olması yerine çok uluslu bir yapıya kavuşmasını ve bölgedeki etkinliğinin artmasını istiyor ve Türkiye'yi ekonomik ve siyasi açıdan kontrol ederek bölgedeki etkinliğini pekiştirmeyi düşünüyordu. Şöyle bir benzetme yapmıştım: Türkiye'yi boyalı bir su gibi düşünün. Eğer suyun miktarı artar ama boya aynı kalırsa renginiz açılır. Boya gücünüzdür ve ABD'nin politikasını buna benzetebilirsiniz.

Kürtler farklı olmanın devlet kurmaya yetmeyeceğini görmeli, olayın siyasi boyutlarını düşünerek büyük bir gücün ortağı mı olmanın yoksa küçük ve kullanılan bir yapı mı oluşturmanın daha doğru olacağına karar vermelidir. Türkiye, siyasi projeyi değerlendirmeden politika üretmekten vazgeçmelidir.

• *Ortadoğu'daki durumu nasıl görüyorsunuz? Yeni bir savaş çıkabilir mi?*

Ortadoğu'da bir savaş kaçınılmaz görünüyor. Yerel güçlerin katılacağı bu savaş sonucunda bölgedeki küresel sermaye ve diğer güç odağı olma iddiasındaki ülkelerin etkileri tamamen silinecek, muhtemelen petrol gelirlerini Küresel Sermaye'nin emrine veren, Uzakdoğu ve AB ile yakın ilişki kuran yönetimler tasfiye edileceklerdir.

Rusya'nın, başından beri, terör eylemlerine karşı zayıf tepki göstermesini ve Batının aksine İslam düşmanlığına prim verme-

144

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

mesini açıklamak gerekir. Ama asıl ilginç olanı hava sahasına girecek kontrolsüz uçakları düşüreceğini ilan etmesiydi. Mesajı şöyle okumak gerekir: "Bu mücadelede oldu-bittilerle beni yönlendiremezsiniz. Benim bir politikam var ve bu etkilere tepki olarak belirlenmemiştir." Türkiye kendisine gösterilen yakın ilginin ve sağlanan ekonomik desteğin sebeplerini bulmak zorundadır. Bunları sadece uygulanan ekonomik politikanın başarısı olarak algılamak kesinlikle yanlıştır. Bunların karşılığının yakında talep edileceğini unutmamak gerekir. Bizim de, Rusya gibi oldu-bittilerle değil önceden planlanmış ve uygun tedbirlerle desteklenmiş politikalara ihtiyacımız vardır.

• *Bildiğiniz gibi Saddam idam edildi. Bu durumu nasıl yorumluyorsunuz?*

Saddam bir liderin özel adı olmakla birlikte bir yönetici türünü tanımlayan cins isim olarak da kullanılabilir. Bu tür yöneticilerin ve onların yönettikleri ülkelerin kaderini dünyadaki şartlar belirler. Mesela eğer ABD'de Cumhuriyetçiler yerine Demokratlar iktidarda olsaydı ne 11 Eylül saldırıları ne de ABD'nin askeri operasyonları söz konusu olmazdı ve Saddam bölgenin güçlü liderlerden birisi olmaya devam ederdi. Büyük olasılıkla petrol fiyatları bugünkü yüksek düzeyine erişemez ve Rusya ekonomik sorunlarını çözüp dünya sahnesine yeniden güçlü bir biçimde çıkamazdı. Dünyada liderlik ve egemenlik askeri güçle değil ekonomik araçlarla sağlanırdı. Geçmişte İran'la sekiz yıl savaşan ve ABD'nin dostu olan Irak'ta ne değişti, sorusunun doğru bir cevabı, denklemin çözümünde anahtar rolü oynar.

Saddam meselesine gelince... Saddam'ın idamıyla ilgili şunları söyleyebilirim. Saddam yargılanırken sadece Şiiilerle ilgili katliamlarla idama mahkûm edilmiştir. Böylece Şiiilerle Sünniler

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

arasında bir husumet doğmuştur. Ayrıca Saddam'ın yargılması esnasında Kürtler hiçbir zaman bu olaya dahil edilmemişlerdir. Ve idamı Irak Devlet Başkanı Talabani değil, Devlet Başkan yardımcısı bir Şii onaylamıştır. İdamı bizzat Şiiler yapmıştır ve hatta bir rivayete göre Şii lider Mukteda el Sadr'm idamı gerçekleştirdiği şeklinde. Bu olay Sünnilerle Şiiler arasında bir kan davası çıkmasına sebep olmuştur. Eğer ABD, Kürtlerle Sünnileri karşı karşıya getirmek istese mahkemeye Halepçe katliamını getirir ve idamı da Kürtlere yaptırırdı. O halde şunu söyleyebiliriz: Saddam'ın yargılanması ve idamı tamamen siyasi hedeflere uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

• *Değişen Saddam mı yoksa ABD politikaları mı? Eğer değişim ABD'de olduysa bu ülkenin değişiminden mi kaynaklanıyor yoksa esas sebep farklı iktidarların dünyaya bakışları mı? Yani bir lider ABD'nin hem dostu hem de farklı bir iktidar söz konusu olduğunda, hasmı olabilir mi?*

Bu sorunun cevabı alıştığımız kavram ve analizlerde köklü değişiklikler yapmamızı gerektirebilir ve bir yönetim ABD'nin değil onun bir iktidarının dostu ya da düşmanıdır ve bu durum ABD'de-ki iktidar değişiklikleriyle tersine dönebilir dememiz gerekir.

Saddam'ın idam edilip edilmemesi işlediği öne sürülen suçların bir sonucu olmayacaktır. Eğer onun ölümü ABD politikasına uygunsuz idamı için sayısız gerekçe bulunabilir. Aslında o ilkel dönemlerde tanrılara kurban edilen bakire kız rolündedir. Saddam'ın akıbeti dış operasyonlara açık her ülkenin yöneticileri için söz konusudur. Sonuç idam olmasa bile, iktidarı kaybetmek, gözden düşmek, bir sürü kötülükle birlikte anılmak biçiminde de olabilir.

Her ülke dünya şartlarından etkilenir ve sırf bu sebeple iktidarlar değişebilir. Ancak bu, kararı verme iradesi olan ülkelerde,

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

o ülkeyi yöneten güç odağının iradesiyle olur. Mesela Tony Blair, sanılanın aksine, Bush yönetimine yakın değildi. İngiltere, dünyadaki gelişmeleri değerlendirerek onu kenara çekti. Saddam türü liderlik her zaman trajediyle sonuçlanmayabilir. Şansı olan konumunu ölünceye kadar sürdürür. Ben, böyle bir liderlik yerine piyango bileti almayı tercih ederim. Bir fanteziye hazır olmanız gerektiğini düşünüyorum. Eğer idam gerçekleşirse onun ölmediği, yerine bir dublörünün idam edildiği, gizli bir yerde yaşadığı söylenecek ve birçok kişi buna inanacaktır. Hitler'den Che Guevara'ya kadar birçok insan için böyle söylendi ve buna inananlar oldu. Komplocu demeyeceğinizi bilsem bildiklerimizin çoğunun bir kurgu olduğunu söyledim.

• *ABD Başkanı Bush neredeyse tüm ekibini değiştirdi. Hatta bizim çuvalcı general dediğimiz Korgeneral David Petraeus'u Irak Komutanlığına atayacağı basına sızdı. Bush burada ne yapmak istiyor?*

Ekibin değişmesi son derece önemli. Çünkü Bush yönetimi içinde küresel sermayeye yakın olan bir kesim vardı. Bu ekip tamamen tasfiye edildi. Şimdi ise ABD Savunma Bakanı Rice'in temsil ettiği ekip ön plana çıkıyor. Böylece küresel sermayenin dünya üzerinde egemenlik kurması engellenirken, Rusya'nın burada ön plana çıkması ve yeniden bir güç olması planı sürdürülmektedir. Zaten Condelezza Rice'in sahası da Sovyet uzmanı olmasıdır.

Çuvalcı paşanın hiçbir anlamı yok. Bunun Türkiye'ye yönelik bir tepki olduğunu da zannetmiyorum. Ama Bush yönetiminin bu ismin Türkiye üzerinde olumsuz bir etki yapacağını bilmesi ve bu atamayı yapmaması gerekir.

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *Yeni Savunma bakanı Robert M. Gates için neler söyleyeceksiniz? Eski CIA başkanlarından biri...*

Tabii nerede görev yaptığından ziyade fikri nasıl, dünya meselelerini nasıl uyguluyor, o önemli. Robert M. Gates küresel pol-tikalara son derece karşı ve dünyadaki meselenin bir güç ve rekabet olduğunu bilen, anlayan biri. Bu bakımından ABD'nin bundan sonraki politikalarının güçler dengesine dayanacağını söyleyebiliriz.

- *Zbigniew Brzezinski ile beraber Robert M. Gates "İran'ın Zamanı Geldi" başlıklı bir rapor yazdılar. İran'la iyi geçinelim, dost olalım şeklinde konuşuyorlar. Niye Mısır'a, Cezayir'e demiyorlar da, İran 'a diyorlar?*

Burada şu var: Ya İran'ı kendi safınıza çekersiniz ya da kendi kontrolünüze alırsınız. Sadece uzlaşmayla yetineceklerini zannetmiyorum. Çünkü sözlere dayanan anlaşmalar karşı tarafın caymasıyla biter. Oysa hiçbir zaman dış politika sözler üzerine inşa edilemez. Eğer İran'la ilgili bir takım ittifak planları varsa, bunun garantileri vardır. Bu da ancak İran'ın içindeki değişimlerle olur. Yoksa sadece birinin İran'a biz seninle dostuz demesiyle bu işler olmaz. Ayrıca İran, ABD'nin dostluğuna ihtiyaç duymayan bir ülkedir. Kendi enerji kaynakları vardır, dış yardıma ihtiyaç duymamaktadır. En önemlisi ABD dışında da silahlanmasını sağlamıştır. Dolayısıyla ABD'ye bir şey vermeye mecbur değildir. Zaten bunlar, "İran'la yakın ilişki kuralım" dedikçe, İran daha sert bir tutum izlemektedirler ve hiçbir şekilde ABD'yle işbirliği yapmayacaklarını ifade etmektedirler. Nükleer çalışmalarını durdurmayacaklarını da devamlı söylemektedirler.

Bu yüzden ben bu birlikteliğin gerçekleşeceğine ihtimal vermiyorum. ABD sadece operasyonel faaliyetlere girmeden bunları söylemiştir diye düşünüyorum.

148

İki İsrail Askerinin Kaçırılması Nelere Sebep Oldu?

- *12 Temmuz 2006'da Hizbullah iki İsrail askerini kaçırdı. Bunun üzerine İsrail hem Hizbullah'a hem Lübnan'a var gücüyle saldırmaya başladı. Tüm dünya da olup bitenleri sadece izledi. Bu durumu nasıl yorumluyorsunuz?* Bir İsrail askerinin kaçırılmasıyla başlayan olaylar giderek tırmandı ve tüm dünyayı etkileyecek boyutlara ulaştı. Barış ve istikrarın pamuk ipliğine bağlı olduğu, bir kişi yüzünden büyük bir yangının çıkabileceği bir kez daha görüldü. Olaylara ya böyle bakarız ya da sebeplerin daha farklı ve önemli olduğunu, gördüklerimizin sadece birer bahane olarak kullanıldığını söyleriz. Filistinlilerin Türkiye'nin üç katı savunma bütçesi olan İsrail ile, askeri açıdan boy ölçüşmeye kalkmasının akılcı olmadığını, sadece kendilerine verilen bir rolü oynadıklarını ve yangının başlatacak bir kıvılcım olarak kullanıldıklarını söyleriz.

Gelişmeleri birbirinden ayrı olarak düşünmek yerine bir bütün olarak değerlendirecek şöyle bir sonuca varabiliriz: Ortadoğu'da kontrollü bir gerginlik yaşanmaktadır. Hamas ve İsrail bu gerginliğin tarafları değil, araçlarıdır. Çatışmanın boyutları büyüyecek ve muhtemelen Suriye ve İran'a sıçrayacaktır. Ortaya çıkacak enerji sıkıntısı ABD ve Rusya'yı ön plana çıkaracak, hem Avrupa hem de Uzakdoğu bu iki güce mahkûm ve mecbur olduğunu anlayacak, onların taleplerine boyun eğecektir.

149

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

- *Türkiye'nin burada oynayacağı rol nedir?*

Türkiye bu çatışmada rol oynamak zorunda kalabilir. Çatışma alanı genişledikçe bölgede silahlı kuvvetlerimizin görev alması kaçınılmaz olabilir. Bu nedenle harekât bölgesine yakın olan Güneydoğu'da olağanüstü hal ilanı gerekebilir ya da bunu aşan bir kararla sınır ötesi harekât düzenlenebilir. PKK terörü bunun gerekçesini hazırlamak için birileri tarafından tahrik edilmiş olabilir. Gelişmeleri sükûnetle karşılamak, devleti gerekirse eleştirmek, ama karşısında olmamak büyük önem taşımaktadır.

Devlet hata yapabilir ve kaybedebiliriz, ama devletsiz kazanma şansımız sıfırdır. Tercihimizi sıfırdan yana yapmayacağımıza inanıyorum.

- *Bu İsrail'in bir taktiği olabilir mi?*

Günümüzde hedefi ve tarafları iyi bilinmeyen bir mücadele yaşanıyor ve bu süreç içinde yeni kavramlarla karşılaşılıyor. Bir asker savaşta ölür, yaralanır ya da esir düşer. Şimdi kaçırılan asker kavramı dilimize girmeye başladı. Gerçekte herhangi bir nedenle savaş dışında kalan asker sorumluluk taşımaz. Ona kötü muamele yapılamaz ve bir pazarlıkta bedel olarak sunulamaz. Filistinliler ve onu destekleyenler asker kaçırdıklarını açıkça ifade ediyor ve fidye

istiyorlar. Ayrıca intihar bombacıları sivil kişilere yönelik eylemleri meşru bir mücadele biçimi olarak görüyor.

İsrail tarafı bu kural dışı davranışlara benzer biçimde karşılık veriyor ve sivil halkın kayıplarını olağan karşılayan bir tavır sergiliyor. Her iki taraf da mücadelede hiçbir sınır ve kural tanımadığını açıkça ilan ediyor. Eğer çatışma bu ikisi arasında cereyan etseydi ve üçüncü bir taraf olmasaydı bir iç mesele olarak görülebilirdi ama olayın bu kadar basit olmadığını görmek gerekiyor.

Filistin tarafının İsrail askerlerini, bir askerin kabul edilebilir akıbeti dışında bir muameleye maruz bırakması İsrail'in ey-

150

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

lemlerine gerekçe hazırlıyor ve ilk bakışta acaba bu bir İsrail oyunu mu sorusunu akla getiriyor. Karşı taraftan birilerini ayarlayıp bir kaçırma senaryosu hazırlamış ve bunu kendi operasyonlarına gerekçe olarak kullanmış olabilir mi diyoruz. Geçmişte tüm İsrail operasyonlarında benzer provokasyonları eylemlerinin gerekçesi olarak kullandığını hatırlayarak böyle bir sonuca varmak mümkün. Ama bu sefer gelişmelerin farklı bir boyuta taşınacağını ve her iki tarafı da kullanan bir başka gücün olduğu da söylenebilir.

Ortadoğu'da yaygın bir çatışmanın tohumları atılıyor ve bu çatışmanın hiçbir kural tanımadan yapılmasının alt yapısı hazırlanıyor. Yani savaş sadece askerler arasında olmayacak ve taraflar hasmına zarar vereceğini düşündüğü her eylemi yapacak. Ayrıca tarafların kim olduğu da belli değil. Herkes hasmını tanımlamakta özgür. Araplar kendilerini Filistinliler'in safında görür ve İsrail'i koruduğunu düşündükleri ABD'yi hasım ilan ederse şaşırır mısınız? Hatta tüm Batı alemini hasım sayarsa ve onların çıkarlarına karşı eyleme geçerlerse yadırganacak bir yan olur mu? İsrail sivil halkı karşısına alarak çatışmayı ordular ya da askerler veya benzerleri arasında olmaktan çıkarıp halklar arasında bir savaşa dönüştürerek büyük bir kaosun hazırlayıcısı konumuna gelmiyor mu?

• *İslam dünyası bu olayı sizce nasıl algılamalı?* İslam alemi kendisine yönelik tecrit operasyonunun başarıyla yürütüldüğünün ve dünyada yalnız kaldığının farkında değil. ABD ve Avrupa'da terörle özdeş hale geldikten sonra, son olarak Hindistan'da yapılan eylemle, çok geniş bir kesimi düşman haline getirdiler ya da böyle bir oyunun kurbanı oldular. Duygusal ya da stratejik nedenle yanlarında olacak kimse kalmadı. İsrail benzer bir tavır sergileyerek arkasında güçlü bir kamuoyu oluş-

151

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

masını engelledi. Şimdi arenada dövüşen gladyatörler gibi birbirini boğazlayacak ve tüm dünya sadece seyredecek. Kazanan taraf ise gladyatör olmaktan öteye gidemeyecek. 1973 Arap-İsrail Savaşı'nı ABD'nin bir ekonomik operasyonu olarak değerlendirdim, ama çevrenin alaycı bakışlarından başka bir tepki almadım. Şimdi de başlayan sürecin dünya ölçeğinde ekonomik sonuçlar yaratacak hesaplı bir proje olduğunu düşünüyorum. Rusya, Arap tarafında, ABD, İsrail'in yanında görünecek ama kazanan onların ortak projesi olacak. Gladyatörler dövüşecek, imparator halkını memnun etmiş olacak ve gücü artacak. Ayrıca tüm seyircilerin parmakları yenilen tarafı öldür anlamına gelecek biçimde aşağıya doğru dönmeye hazır.

• *İsrail ne yapmak istiyor? Lübnan 'ı yerle bir etmesinin sebebi nedir?*

İsrail'in ne yapmak istediğini Lübnan'daki operasyonlarına bakarak anlayabileceğimizi sanıyorum. Bir askerin kaçırılmasıyla başlayan çatışmalar bu olayla açıklanamayacak hedeflere doğru yayılıyor. Lübnan'ın alt yapısına yönelik saldırılar gelecekle ilgili ipuçları veriyor. İsrail, Güney Lübnan'da güvenli bir kuşak oluşturma çabasında. Bu kuşak Hizbullah tehdidini etkisiz kılmakla sınırlı görünmüyor.

Lübnan'da estirilen şiddetin bir yandan toplumun diğer kesimlerinin Hizbullah'ı bir sorun kaynağı olarak görmesi ve ona karşı tavır almasına sebep olacağını düşünüyor diğer yandan güvenli bir bölge oluşturmayı ve eğer çatışma Suriye'ye de sıçarsa, İsrail'in kuzeyini karadan

yapılacak saldırılara karşı menzil dışına taşımayı amaçlıyor. Suriye'nin çatışmanın bir tarafı olması durumunda, hava hâkimiyeti İsrail tarafında olacağı için, karadan yapılacak saldırıları etkisizleştirmeyi planlıyor.

152

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Ortadoğu'daki Şii varlığı sadece İsrail için bir sorun değil. Bölgenin petrol zengini yönetimleri İran'ın etkisini bir tehdit olarak görüyor ve muhtemelen İsrail'in tavrını, açıkça olmasa bile, memnuniyetle karşılıyor. Arap Yarımadası'nın petrol zengini doğu yakası, Şüler'in etkin olması yanında, egemen güçlere yönelik olumsuz tavrın kolayca zemin bulabileceği yerler olarak gözüktüyor.

• ABD için durum nedir?

ABD için iki seçenek söz konusu: İran'la anlaşarak ve Şiiliği kullanarak bölgeyi kontrol etmek mümkün ama riskli bir alternatif. Çok güçlü bir İran'ın ABD ile birlikte hareket edeceğinin hiçbir garantisi yok. İkinci seçenek İran'ı olabildiğince sınırlamak ve mümkünse parçalamak. Petrol fakiri Türkiye'yi de bölgede kontrol edilebilir bir müttefik haline getirmek. Şimdiki projenin bu olduğunu düşünüyorum.

Bu nedenle kimin haklı kimin saldırgan olduğunu tartışmak yerine nasıl bir yapı oluşturulmak istendiğini sorgulamak daha anlamlı olacaktır. Benim vardığım sonuçlar beğenilmeyebilir ve amacın başka olduğu söylenebilir, ama trajik savaş sahnelerinin görüntüleriyle yetinmenin hiçbir yararı yok.

ABD'nin PKK'ya yönelik politikasının ne olduğu da terörle mücadele çerçevesinde tartışılmaz. Yıllardır ABD'yi bu konuda çifte standart uygulamakla itham ettik, ama ne bir sonuç alabildik ne de ne yapılmak istendiğini tartıştık. Liderini bize teslim edip örgüte karşı kayıtsız kalmasının ne anlama geldiğini sorgu-lamadık. Herhangi bir tavrın iyi mi kötü olduğunu tartıştık ve herkesi itham ettik, ama olan bitenin sonuçlarıyla ilgilenmediğimiz için Kuzey Irak'ta bir Kürt oluşumuyla karşılaştık ve onun ülkemizin güneydoğusunu etkilemesini seyretmek zorunda kaldık. Biz terörle ilgileniyorduk ve bundan etkileniyorduk onlar da

153

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

terör yaptılar. Ama arka plandaki somut yapılanmalara, siyasi projelere bakmadık bile. Terör yoksa mesele yok dedik.

ABD'nin politikasının PKK ile çatışmak yerine onu kontrol etmek ve oluşturduğu Kürt yapısının içinde eritmek olduğunu anlamadık. Desteksiz bıraktığı PKK'yı yok etmek yerine kullanmanın daha akıllıca olduğunu düşünüyor ve onu, oluşturduğu Kürt yapılanmasıyla bütünleştiriyordu. Sansasyona meraklı basınımız PKK'ya mal edilen eylemdeki korucu parmağını görmedi bile. Toplumunu yönlendirecek bir eylem gerektiğinde birisi yapıyordu ama kim olduğunun önemi yoktu. Biz PKK deyip geçiyorduk.

Bu konularda vardığım sonuçların doğruluğunu tartışmak elbette mümkündür ve gereklidir. Ancak bölgemizde ve ülkemizde rol oynayan güçlerin politikasını anlamak yerine gördüğümüz olumsuzluklara küfretmekle yetinmenin ne faydası olduğunu anlamıyorum. Başkalarının ne kadar kötü, ahlâksız, çifte standartlı olduğunu biliyoruz ama ne yapmak istediklerini, ne sorguluyoruz ne de biliyoruz. Siyasi değerlendirmeler yaparken herhangi bir sıfat kullanmanın yasaklanmasından yanayım ve savunduğum en önemli yasak da budur. Bir şeyin iyi, kötü, faydalı, dostça ve düşmanca gibi sıfatlarla tanımlanmasına kesinlikle karşıyım. Bana ne olduğunu anlatın yeter.

• Şöyle bir toparlarsak İsrail'in bu yaptıkları kendinden başka kime hizmet ediyor? Lübnan ve Filistin'de ölen insanlar neyi simgeliyor?

Bir çatışmanın etkisi farklı koşullarda açıklanması güç değişiklikler gösterir. Bosna'da yüzbinlerle ifade edilen ölü sayısı ve gözlenen vahşet Lübnan'dakini önemsememizi gerektirebilir. Bosna'da her gün yaşanan trajedinin Lübnan'daki küçük bir benzeri tüm dünyayı ayağa kaldırdı. Oysa öncekiler ne kadar az ilgi çekmişti.

154

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Amacım İsrail'in yaptığı insanlık dramını küçültmek değil, ama duygularımızın bile bize ait olmadığına, acılarımızın şiddetini, mutluluğumuzun yoğunluğunu başkalarının belirlediğine ve bizim gibi sıradan insanların her şeyimizle belirlenen konumda olduğumuza işaret etmek istiyorum.

Biz olayları duygularımızla algımlarken başkalarının derin hesaplar içinde olduğunu çoğunlukla gözardı ederiz. Olayların arkasında sürüklenen konumda olmamak için bir yol buldum. Beynimi aralarından su bile sızmayan iki bölmeye ayırdım ve birine duygularımı diğerine aklımı koydum. Biriyle gözyaşı dökerken diğeriyle duygularından tamamen arınmış olarak olayları izlemeye çalıştım.

Birçok gazetede yer bile bulamayan bir haber ilgimi çekti. Venezüella Devlet Başkanı Chavez, İran'ı ziyaret ediyordu ve Cumhurbaşkanı Ahmedinecad tarafından yüksek devlet nişanıyla ödüllendiriliyordu. İran ne savaşa müdahale ne de askeri destek sağlamak gibi bir tavrın içinde değildi ve başka bir yol izliyordu. Savaş Ortadoğu'ya yayılırsa ABD'nin alternatif tedarik alanlarını kesmeyi planlıyor olabilirdi. Acaba bundan sonra, Ortadoğu dışındaki petrol alanlarında sorunlar çıkar mı diye düşünmeye başladım.

• *Türkiye'nin Lübnan'a asker göndermesi ne ifade ediyor?*

Lübnan'a asker göndermemizin çok özel bir anlamı yok. Sadece bölgedeki olayların tarafıyız mesajı veriliyor. Olaylara kayıtsız kalmıyoruz deniliyor. Ayrıca eğer bir çatışma olacaksa, bunun dışında kalmak için azami gayret gösteriyoruz anlamında bir harekettir oraya asker göndermemiz.

Yani bölgeye asker göndermemiz sadece bir jest ve tavidir ve oradaki olaylara müdahale etmek anlamını kesinlikle taşımamaktadır. Bizim için de herhangi bir önemi yok.

155

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *AB'nin tavrını nasıl yorumluyorsunuz?*

AB'nin etkisiz tavrı zaten beklediğim bir şeydi. AB'nin bir güç odağı olamadığını söylüyor ve dünyayı yeniden belirleyecek olan bu çatışmada seyirci kalacaklarını tahmin ediyordum. Zaten ülkemizde de AB'nin her şey olduğuna inananların sesi çıkmıyordu ve onlar da AB ülkeleri gibi İsrail'i kınamakla yetiniyordu.

Savaşın bir tarafını herkes biliyordu ve bunun ABD olduğundan kimsenin şüphesi yoktu. Bazıları İsrail'in ABD'nin de üstünde bir güç olduğunu düşünse bile sonuç değişmiyordu. ABD ve İsrail'in önceliği bir protokol sorunundan ibaretti. Karşı tarafın kim olduğu ise sadece rivayetlere dayanıyordu. Olayları Arap-İs-rail çatışması olarak gören de vardı, her şeyin dinlerarası rekabetten doğduğuna inananlar da. Seçkin sayılanlar daha sofistike kavramlar kullanıyor ve gelişmeleri emperyalizmin dünyaya egemen olma sevdasına bağlıyordu. Karşı tarafı belirlemek zordu. Birçok kişi kutsal kitaplara bakarak hem tarafları hem de çatışmanın sonucunun ne olacağını söyleyebiliyordu. En çok rağbet gören tez de Evangelist-Yahudi ittifakı ile İslam dünyasının çatıştığını söyleyendi.

Dünyanın tek süper gücü sayılan ABD, önce El-Kaide ile savaşıyor, daha sonra da İsrail'in kuyruğuna takılıp Hizbullah'ı tasfiyeye uğraşıyordu. Asıl amacı İran'ı sınırlamak olabilirdi. Benim modelim bunlardan farklı. Bana göre taraflar ABD ve Rusya'dır, ama bunlar birbirinin hasmı değil diyalektik karşıtıdır. Yani biri olmazsa diğeri olmaz ve ikisi olmadan bir denge kurulamaz. Bu nedenle ABD dünyada hızla yükselen ABD karşıtlığını doğal karşılıyor ve bunun belirleyici olmayacağına inanıyor. Rusya onun yok olmasını kabul edemez, o da Rusya'yı bir yana bırakıp başka bir gücün, terazinin diğer kefesine oturmasına razı olamaz. Bu iki gücün dünyaya egemen olmak istemelerinin bir anlamı da sorumluluk alacak düzeyde ve güçte başka birinin olmamasına inanmalarıdır.

156

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *Sizin modelinize göre kim kazanır, kim kaybeder?*

Benim modelime göre kazanacak olanlar ABD ve Rusya, kaybedecekler Avrupa ve Uzakdoğu'nun yükselen güçleridir. Diğerleri bu oyunun figüranlarıdır ve buna İsrail de dahildir. Türkiye oyunu anlar ve kuralına göre oynarsa masaya dahil olur. Başrol oyunculuğu ikincilikte başarılı olmakla mümkündür, ama figüranların başa güreşmeleri pek görülmez. Siz hâlâ bir Kürt devletinin kurulup kurulmayacağını mı tartışıyorsunuz? Kimsenin böyle bir sorunu yok, ama ülkemize biçilen rol buna yol açabilir.

• *AB-Türkiye ilişkileri ve bunun bölgeye olan etkilerine gelirsek. .. AB'nin soykırım konusunda bu denli katı ve sert tutumunu nasıl yorumluyorsunuz?*

AB soykırım söylemine yeni bir boyut kattı, Rum ve Süryani-lerin de soykırım kurbanı olduğunu iddia etti. Bu bir gerçeğin gün yüzüne çıkarılması değil bugüne kadar sürdürülen kampanyada eksik kalan bir halkın tamamlanması anlamını taşıyordu. Osmanlı'nın Ermenilere yönelik soykırım uyguladığı iddiası, niçin sadece Ermeniler sorusu karşısında bocalıyordu. Soykırımın dini nedenlere dayandığı söylenemiyordu, çünkü diğer Hıristiyan tebaanın böyle bir muameleye maruz kalmamış olması bu gerekçeyi temelsiz hale getiriyordu. AB resmi tamamlamak için tüm Hıristiyan tebaanın aynı akıbete uğramış olması gerektiğini düşündü ve herhangi bir temele dayanmadan yeni iddialarını dile getirdi. Böylece hem Ermeni soykırım iddialarının yetersiz gerekçelerini tamamlamış olacak hem de içine alması şüpheli hale gelen Türkiye'nin Batı ile ilişkilerini, dini bir husumetle, sınırlamış olacaktı.

157

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *Biz niçin bu konuda net ve tutarlı bir politika belirlemedik?*

Türkiye soykırım iddiaları konusunda tutarlı bir politika belirlemedi. Soykırım sözcüğünün yanlış ve abartılı olduğu doğrudur, ama o dönemde uygulanan politikayı savunmanın da bir gereği yoktur. Bazı Ermenilerin ülke aleyhine faaliyet göstermiş olması gerekçesiyle kitlesel tavır alınması ve faaliyetlere katılmamış birçok kişinin zor şartlar altında sürgün edilmesi kabul edilemez. Bu nedenle izlenen politikayı haklı göstermek için gerekçe aramanın, birçok Türkün de Ermenilerce katledildiğini ispatlayarak eylemi haklı göstermenin savunulur bir yanı yoktur. Sürgüne gönderilenlerden birinin bile masum olması tüm politikayı yanlış hale sokar. Son zamanlarda kitleleri itham etmenin alışkanlık haline geldiğini görüyoruz. Kürtler, Masonlar, Yahudiler, Sabetaylar gibi kategorilerden söz ediliyor ve bunların tümünü tanımlayan sıfatlar kullanılıyor. Asıl yanlışlık buradadır ve bireyleri içinde buldukları sosyal bir gruba atfedilen ve doğruluğu şüpheli eylemlerle itham etmenin mantığı yoktur. Türkiye'nin yaklaşımı, yanlış olan sürgün politikasını savunmak ve buna gerekçe aramak değil, olayın savaş döneminde uygulanan yanlış bir politikanın üzücü sonucu olduğunu ama bunun soykırım gibi algılanmasının da daha büyük bir hata olacağını söylemek olmalıydı. Türkiye'nin Ermenileri düşman saymasının hiçbir nedeninin olmadığını ve geçmişteki bu yanlışlığın Ermeniler arasında yarattığı üzüntüyü hafifletmeğe hazır olduğunu söylemesinin hiçbir sakıncası yoktur.

Her ülkenin düşmanları vardır ve bundan sonra da olacaktır. Ancak düşmanlığı sosyal nedenlere ve farklılıklara bağlamak telafisi imkânsız olumsuz sonuçlar yaratır. Düşmanlık siyasi bir olaydır ve onu doğuran siyasi şartlar ortadan kalkınca bu duygunun sona ermesi gerekir. Şu anda Türklerle Ermenilerin birbiri-

158

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

nin hasmı olması için hiçbir neden yoktur aksine geçmişte yaşanan beraberliği ihya etmek her iki taraf için de mümkün ve anlamlıdır. Bu nedenle Avrupa'nın ülkemize yönelik ve Ermenileri araç olarak kullanan politikalarını Ermenilerle özdeşleştirmek yanlış olur.

Ülkemize yönelik politikaları, bunları uygulayanların çizdiği sınırlar içinde kalarak karşılamak bu politikaların başarı şansını artırır. Bizim farklı bir söylemle olaylara yaklaşmamız gerekir. Mesela İslam aleyhtarlığı sistemli bir biçimde sürdürülürken, İslam adına yapılan her şeyi savunmak yanlıştır. Yaratılmak istenen Müslüman imajı, Batı değerleriyle çatışan ve ona

düşman olan, terör eylemlerini bir araç olarak kullanan insan olarak belirlenmiş gibi görünüyor. Mesela Çarşamba semtindeki cinayet, resimlerdeki giysiler ve yapılan eylem bu imajı güçlendirmiştir. Bugünlerde münferit olayların genelleştirilerek farklı bir Türkiye imajı yaratılması ihtimali yüksektir ve bunların hepsinin bir bütünün parçaları olarak düşünülmesi gerekir. Karşı tarafın haksız olduğunu söyleyerek bir yere varılamaz. Dünyanın neresinde yer almak istiyorsak ona uyan bir imaj yaratmamız gerekir.

• *Fransa'nın Ermeni soykırımını yoktur demek suçtur şeklindeki Fransız parlamentosundan geçirdiği son kanunu nasıl yorumluyorsunuz?*

Fransa'nın anlamsız kanunu çıkarma süreci tepkiyle karşılandı, ama ben bir beklentisi gerçekleşen insanların duyguları içindeyim. Eğer Batı'nın ülkemizi beğenip övgüyle söz etmesi kendinize güveninizi artırıyor, öneminizi ve değerlerinizi başkalarının takdiriyle anlıyorsanız üzülmeniz doğaldır. Benim için ne övgünün ne de yerginin anlamı yok. Gelecek için bir öngörüm var ve bu gerçekleştikçe kendime güvenim artıyor ve bundan mutluluk duyuyorum.

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *Herkes 'Türkiye ne olacak?' diye soruyor?*

Herkesin sorusu 'Türkiye ne olacak' biçimindeyken ben bunun anlamsız bir soru olduğunu ve her ülkenin kaderinin dünyanın içinde belirleneceğini ve bu gelecekte yerimizin ne olacağını düşünüyorum.

Türkiye AB'nin bir güç odağı olacağını düşündü ve bizim yerimizi de onun içinde belirledi. Herkesin böyle düşündüğü bir ortamda eğer başka bir model gerçekleşir ve Avrupa dağılır, bölgemizde bizim etrafımızda bir yapı oluşursa bundan hiç kimse kendine övünme payı çıkaramaz ve bunu gerçekleştirdiğini iddia edemez. Ulusalçılar, içe kapanma modellerinin yeni oluşumu öngördüğünü söyleyemez.

Solcuların, sol düşüncenin kapitalizm karşıtlığını yok sayıp, evrenselliği kapitalizmde araması, PKK ile mücadele ederek ülkeyi bölünmekten kurtardığını iddia edenlerin Kuzey Irak'taki oluşumu kabul edip ülkemizdeki uzantılarıyla birlikte hareket ederek terörü engellediğini söylemeleri ve kendilerini başarılı saymaları doğal mı?

Gördüğümüz manzara bir savaşa katılıp kahramanca dövüşen, daha sonra komutanları ve onların stratejik kararlarını yok sayıp savaşı kendilerinin kazandığını anlatan askerleri hatırlatıyor. Olayın tümü hakkındaki ileri sürülenlerin hepsi yanlış ama ülkenin daha iyi bir konuma geldiği de yadsınamaz.

Ermeni soykırım iddiasının Ermenilerle bir ilişkisi yok. Onlar sadece bir figüran olarak kullanılıyorlar. Bu Fransa'nın tavrıdır ve stratejik hesaplarının olmadığı kesin bir delildir. Ortadoğu'da etkili olacağı bir ülke kalmamıştır ve en önemli kaleyi, yani Türkiye'yi, kendi kararlarıyla hem bir müttefik olmaktan çıkarmış hem de AB'den dışlamışlardır. Ülkemizdeki AB yandaşlarının çabaları bu durumu değiştiremeyecektir.

160

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *Bu proje tutar mı?*

Tavrımı AB karşıtlığı olarak algılamak yanlıştır. Bir şeyin olmayacağını söylemek ona karşı olmak anlamına gelmez ve ben sadece bu projenin gerçekleşmeyeceğini söylüyorum. Fransa'nın tavrı, Merkel'in asıl hedefinin ülkemizin imtiyazlı ortaklığı olmasına rağmen sırf ahde vefa nedeniyle üyeliğimize destek vereceğini söylemesi neyin olacağını önemli ipuçları. Türkiye'de söylem önemlidir ve herkes sözleriyle değerlendirilir. Eylemler ve onun sonuçlarıyla kimse ilgilenmez. Vardığınız yerin söylediklerinizin tam tersi olmasında hiçbir sakınca yoktur. Biz söyleriz başkaları hedefine ulaşır. İnsanların ne olduğunu sorarız ama yaptıkları ve bunların sonuçları bizi ilgilendirmez.

161

Yeni Ortadoğu Haritası

• *ABD Dış İşleri Bakanı Condolezza Rice yeni bir Ortadoğu'nun zamanı geldi dedi ve yeni bir Ortadoğu haritasından bahsetti. Rice'in kastettiği yeni Ortadoğu nasıl bir model öngörüyor?* Yeni Ortadoğu Haritası Irak'ın parçalanmasına yönelik uyumlu bir harita. Yani ortaya çıkacak yeni küçük devletlerin sistemi bozacak yapıda olmamaları gerekiyor. Şayet dünyanın en büyük üçüncü petrol yataklarına sahip Irak'ın yönetimi tek bir ideolojiye bırakılsa, buradaki enerji kaynakları doğrudan AB ya da Çin'in oluşturduğu bir güce kayabilirdi. Ama Irak üçe bölünürse, hiçbiri böyle bir ilişkiye evet demeye cesaret edemez. Kaldı ki o güce de sahip olamayacaktır. Şimdi böyle bir durumda gene enerji kaynakları bakımından çok zengin olan İran'ın parçalanması da mümkün olabilecektir.

Tabii son günlerde basına yansıyan bazı haritalar tedirginlik yaratıyor. Bir yandan toprak bütünlüğümüzü kimsenin bozamayacağını söylerken diğer yandan acaba sınırlarımızı daraltacak bir eylemle karşılaşır mıyız endişesini taşıyoruz. Gerçekte haritalar her zaman değişmiştir ve bundan sonra da değişecektir, ama biz bu değişikliklerin aleyhimize olacağını düşünürüz ve aksini hayal bile etmeyiz.

Haritalar değişince önce kabulleniriz sonra alışırız, daha sonra da bunların en büyük savunucusu oluruz. Bölgemizdeki

162

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Ülkeler bizim için olması gereken biçimdedir ve statükonun değişmesine asla sıcak bakmayız. Herkesin toprak bütünlüğünden yana olduğumuzu söylerken gerçekte bize yönelecek bir bölme eyleminin korkusunu yaşarız. Herkes tarih okur ve sınırların sürekli değiştiğini bilir ama bundan sonra hiçbir şeyin değişmemesi gerektiğini savunur. Bunun boş bir temenni olduğunu, zamanı gelince yepyeni bir yapıyla karşılaşacağımız gerçeğini kabule yanaşmaz. ABD Dışişleri Bakanı Rice'in haritalar değişecek sözünü olağanüstü bir haber olarak algılar.

• *Sizin kanaatinize göre bu nasıl bir harita olacak?*

Değişikliğin nasıl olacağını basında çıkan haritalara bakarak kestirmeye çalışırız. Bize göre birileri böyle bir şeye karar verirse yapar. Yeni harita bizi küçültüyorsa endişeleniriz.

Büyütmesi ise aklımızın ucundan bile geçmez. Kendimizi hep ameliyat masasındaki bir hasta gibi görür ve doktorun kolumuzu mu yoksa bacağımızı mı keseceğini anlamaya çalışırız. Bir cerrah ya da onun yardımcısı rolünü kendimize yakıştırmayız.

Dünyadaki gelişmeleri, sorunları izlemek ve bir değerlendirme yaparak geleceği tahmin etmek gibi bir alışkanlığımız yoktur. Bölgemizde büyük bir çatışmanın olacağına dair her türlü belirti varken ve bunun sonucunda yeni bir harita ortaya çıkacağı belliyken biz televizyonların köşesindeki döviz ve borsa rakamlarına bakarak ekonomiye yön veririz ve büyük çatışmaya ebedi bir barışın olacağı bir dünyaya göre hazırlanırız. Allı pullu binamızın, temelleriyle ilgilenmediğimiz için, en küçük bir sarsıntıda yıkılabileceğini ve üstteki güzelliklerin hepsinin toprağa karışacağını düşünmeyiz.

Bize göre siyasetin ülkeyi güçlü kılmak, dünyadaki gelişmelere hazırlıklı olmak gibi bir hedefi yoktur. Sağcı, solcu, dindar, laik, milliyetçi gibi saflara ayrılıp insanların manevi dünyasında

163

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

huzur içinde olmasını sağlamaya çalışır, bir de ceplerine üç beş kuruş fazla para koyarsak devlet olmanın gereklerini yerine getirmiş oluruz. Haritalar değiştirilmek istenirse nasıl davranacağımızı Kurtlar Vadisi'nden ve Çılgın Türkler'den aldığımız ilhamla hallederiz.

Dünyanın en iyi gömlek ve havlularını yapar, bunları satar, aldığımız silahlarla kendimizi savunuruz.

• *Endişe edecek bir durum yok mu?*

Bana göre haritaların değişmesinde hiçbir sakınca yoktur ve Türkiye bu konuda çaresiz değildir. Sadece bu duruma uygun bir tavır sergilememektedir. Dünyadaki ülkeleri risk sıralamasına tabi tutsak biz en az riskli ülkelerden biri oluruz. Böyle bir ülke başkalarının çizdiği haritalara bakarak geleceğini görmek yerine kendisi bir harita çizmelidir. Barzani'nin

kendine göre bir harita çizip televizyonlarda yayınlatması bizi endişelendiriyor ama biz bir harita çizip kimsenin uykusunu kaçıramıyoruz.

Sorunumuz güçsüzlüğümüz değil olayları doğru analiz edememek ve gerekeni yapmamaktır. Yıllarca PKK'nın ülkeyi böleceği söylendi ve ona karşıt olduğumu sandığımız gruplara destek verildi ama televizyonlarda Barzani'nin haritaları İndiğim söyleyenleri baskı altına aldığınız için üzülüyor musunuz?

Güneydoğu'daki son terör olaylarının haritayı çizenlerle bir ilişkisi olacağı hiç aklınıza gelmiyor mu? Askerlerimiz kendilerine yönelen her saldırının gerçek olmadığını, yanıltmak için esas bölgeden çok farklı bir yerde gösteri taarruzu yapıldığını bilirler. Gerçeği ile yanıltıcıyı ayırabilir musunuz?

• *Koordinatörlük meselesini nasıl yorumluyorsunuz?*

Bazı insanlar bir şeye dokunmadan, onu eliyle yoklamadan kavrayamaz. Pazardan alacağı şeyleri elleriyle incelemeyen karara varamaz. Biz de herhangi bir projeyi somut göstergeleri olma-

164

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

dan algılayamıyoruz. Birisinin bölücü olması için eline silah alıp dağa çıkması, ülkemizi ele geçirmesi için savaş yapması gerekir.

Bu yüzden bir sürü çelişkiyi bir arada yaşarız. Emekli bir ABD generali bölücülüğünden emin olduğumuz PKK ile mücadelemizde koordinatörlük yaparken, görevdeki bir albay bölünmüş Türkiye haritasıyla subaylarımıza brifing verebilir. Hem ABD'nin PKK'ya yardım ettiğini söyleriz hem de mücadele ortağımız olabilir. Aşiretler terörle mücadelede müttefikimizdir ama Kuzey Irak'ta bağımsız bir devlet kurma peşinde olanlar da onlardır. Güneydoğu Anadolu'nun milletvekilleri anayasayı koruma yemini ederler ama belediye başkanları bölücü örgüt taraftarı oldukları gerekçesiyle kitle halinde yargılanırlar. Oradaki halkın temsilcileri hem üniter devletten hem de bölünmekten yana gibi görünürler.

Bölücülerle mücadele eder, bu uğurda hem bölgeyi hem ülkeyi kalkındıracak kaynakları cömertçe harcarız. Eğer birisi bu politikayı eleştirirse vatanın değerinin parayla ölçülemeyeceğini söyleriz.

Olayların sebeplerini aramak isteyenleri bölücülere destek vermekle itham ederiz ve hiçbir sebep devlete kurşun sıkmanın gerekçesi olamaz deriz. Kimsenin aklına hem kurşun sıkma ce'zalandırılma hem de olayların sebeplerini arayıp ortadan kaldıralım demek gelmez. Silahlı eylem somuttur ve kolayca algılanır, ama sosyal yapıdan kaynaklanan sorunlar farklı biçimde yorumlanabilir.

Olayların iç nedenlerini izah etmek kolaydır. Kötü insanlar ülkenin birlik ve bütünlüğüne, huzuruna kastetmektedir ve bazı dış mihraklarca kışkırtılmaktadır. Dış güçlerin ülkemize karşı tavrının sebepleri de bellidir. Bunlar nedense Türkiye'ye tahammül edememektedir.

Bilinmeyen bir nedenle bazı ülkelere karşı düşmanlık beslerler. Mesela Fransa'ya ya da Mısır'a karışmazlar, ama Yugoslavya'yı parçalarlar. Emperyalizm ya da dini farklılıklar bu düşmanlığın nedeni sayılır.

165

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Tavrımızın bir özelliği vardır: Olaylar somuttur ve elle tutulur, gözle görülür cinstendir. Buna karşılık sebepler tamamen soyuttur. Emperyalizm, din, Haçlı Seferlerinin tekrarı, Birinci Dünya Savaşı'nda elde edemediklerini telafi, kalkınmış bir Türkiye'nin başlarına bela olacağından korkmaları gibi bir sürü sebep sayabiliriz.

Dış politika tartışmalar, resmi görevleri olsun ya da olmasın, televizyon karşısına geçtiklerinde duyacağınız şeyler bellidir. Kimlerin hangi konuda haksızlık yaptıklarının uzun bir listesini görebilirsiniz. Bu listede sadece biz olmayız ve ister istemez, çevremizin ne kadar kötü niyetli kişi ve ülkelerle sarılmış olduğunu düşünürüz. Oysa bizim tavrımız bellidir. Hiçbir şey değişmez, aynı kalırsa sorun da çıkmaz. Galiba tarih büyük çalkantılar nedeniyle yorulmuştur

ve artık dinlenmesinin ve her şeyin olduğu gibi kalmasının zamanıdır. Türkiye tarihe 'dur' demektedir ama kimse dinlemediği için insanlığın başı dertten kurtulamamaktadır. Bizi dinlemeyip başlarını derde sokarlarsa sorun çıkarmıyoruz. AB'ni kuruyorlar, gireriz diyoruz. BOP'u gerçekleştirmek istiyorlar içindeyiz diyoruz. Komşularımızın hepsiyle iyi ilişkiler kurmak istiyoruz. Türkiye'nin Rusya ve İran'la bir ittifak kurabileceği de yetkili bazı kişilerce dile getirilebiliyor. Yani ne iş olsa yaparız abi der gibiyiz. Bunlar farklı düşünceler değil devlete atfedilebilecek şeyler.

Benim kişisel sorunun başka. Ne zaman Kürt sorunu ile ilgili bir şey okusam ya da yazsam arkamdan bir ses: Bırak şu Kürt işini, her şey olacağına varıyor. Sen söylüyorsun suç oluyor, ama bir süre sonra televizyonlarda Kürtçe yayın yapıyorlar, el üstünde tutulanlar Kuzey Irak'ta iş yapıp para kazanıyor. Emekli paşalarımız bu işte koordinatörlük yapıyor. Talabani üç ülkenin içindeki muhalifleri destekleyebileceğini söylüyor. Bırak ne halleri varsa görsünler ve faturayı bize ödetmesinler, diyor.

166

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *Türkiye'nin bugünkü fiziki durumunu nasıl görüyorsunuz? Haritamızda bir değişiklik olabilir mi?* Bir düşünce kuruluşunun gazetelere yansıyan değerlendirmelerini okudum. Stratejik öngörüler, geleceğe ışık tutmak yerine var olan düşüncelerle aynı yönde ve nitelikte değerlendirmeler içeriyordu.

Ortada haritaların uçtuğu, bölgedeki tüm ülkelerin sınırlarının değişeceğinden söz edildiği günümüzde önce geleceğin Türkiye'sinin nasıl olacağı konusunda bir tahmin yapmak gerekliydi. Ülkemizin küçüleceğini öngörmüyorum, ama değişeceğinden de hiç şüphem yok. Değişim nitel ya da nicel olabilir. Bugünün devletleriyle geleceğin devletlerinin aynı olmayacağı, büyük nitelik değişikliğine uğrayacakları söylenebilir. Teknolojideki gelişmeler ve bunun sonucu olarak ekonominin milli sınırları aşan bir niteliğe kavuşması kullandığımız kavramların içeriğini tamamen değiştirebilir. Mesela bir ülkenin ucuz işçiyi ülkesine getirip üretim yapmak yerine sermayeyi ucuz işçinin olduğu yere götürüp üretim yapması ve bu malları ithal etmesi görünüşte üretim yapılan ülkenin gelişmesi olarak algılanır. Bu ülkenin kalkındığı varsayılır. Bu hüküm ne kadar doğrudur? Gerçekte refahı artan, üretimi planlayan ülkedir ve üretim yapılan ülke sadece düşük ücretli işçinin aldığı ücretle yetinir. Başlangıçta bu ülkenin milli gelirinde artış görülür ama bunun bir üst sınırı vardır ve bir süre sonra gelişme durur.

Bunun siyasi sonuçları da vardır. Devletler geçmişte sahip oldukları hareket imkânlarını kaybeder ve ekonomiye egemen olanlar siyasi gelişmelerin yönünü belirler. Eğitim ve medya üzerinde kuracakları kontrol mekanizmaları halkın eğilimlerini bire bir tayin eder. Artık küçük devlet olmak, daha doğrusu hem küçük olup hem devlet gibi davranabilmek mümkün değildir.

167

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

Milli gelir artık milli olma vasfını kaybetmiştir. Bir mal ya da hizmetin hangi sınırlar içinde üretildiğinin önemi yoktur. Bu üretimi kontrol edenler aktör konumundadır ve bildik kavramlarla analiz yapmak bir anlam taşımaz.

Bu durumun yadırganacak ve şikâyet edilecek bir yanı yoktur. Mesela uçağın icadı onunla ilgili birçok kavramın oluşmasına yol açmıştır ve bu kavramlar daha önce yoktu. Yaşadığımız çağı eski kavramlarla açıklayamayacağımız bir gün anlaşılacaktır. Öyleyse geleceğe ait öngörülerde bulunurken eski kalıpların içinde kalmak ve geleceği alıştığımız kavramlarla açıklamak yeterli olmayacaktır.

Bu sadece bizim karşılaşacağımız bir durum değildir. Herkes değişmek zorundadır ve bunu en çabuk yapan ön sırada yerini alacaktır. Geçmişte büyük bir güç olacağı, ABD ve Rusya'nın, önünde olmasa bile, yanında yer alacağı düşünülen Avrupa, kalıpları kıramadığı için, geride kalmaktadır.

Benim stratejik öngörüm ülkemizin bir güç odağının merkezini oluşturmak şansına ve konumuna sahip olduğu biçimindedir ve tek eksiği, düşünce kuruluşlarımız gibi var olanın dışına çıkamamasıdır.

• *Rusya Dış İşleri Bakanlığı, ABD ve Batı'nın İran'a karşı uygulayacakları bir yaptırıma destek verebileceklerini söyledi.*

ABD'nin hasım ve rakipleriyle Rusya'nın hasım ve rakipleri aynıdır. Her iki ülke de hem Avrupa'nın hem de Çin'in güçlenmesine karşıdır. Bu açıdan kendi aralarında bir ittifak sağlanması normaldir. Şöyle diyebiliriz: Hem Avrupa hem de Rusya Çin'in enerji kaynaklarını kontrol edecektir. Burada bir iş bölümünün de olduğu müşahade edilebilir. Doğalgaz açısından zengin olan Rusya hem Avrupa'nın hem de Çin'in doğalgaz ihtiyaçlarını karşılayacak. Tabii buna İran doğalgazı da eklenecektir. Buna karşı-

168

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

lık petrol kaynaklarını gelirleri ABD'ye verilecektir. Bir kilit sistemiyle Avrupa ve Çin, ABD ile Rusya'nın kontrolüne girecektir.

• *Peki, bundan sonra ne olabilir? Ortadoğu'da ne gibi siyasi gelişmeler beklenebilir?*

Bundan sonra üçlü bir yapı mı oluşacak yoksa başka bir model mi ortaya çıkacak, şeklinde meseleyi ele alabiliriz. Sünniler acaba petrol bölgelerinden uzak mı tutulacak yoksa bu parçalanma başka türlü mü yapılacak sorusunu sormamız lazım. Burada şöyle bir senaryo yazabiliriz: ABD aslında bir Sünni ve Şi-i ayrılığı yaratmak istemektedir. Bu takdirde Kürtlerle Sünnilerin bir araya gelip ortak hareket etmeleri gerekir. Bugüne kadar Sünnilerle Şiiler hep çatışmıştır ve Kürtler bu çatışmaya karışmamış ya da dahil edilmemişlerdir. Oysa böyle bir mücadele de ABD tarafından desteklenen ve İsrail'de de yakın ilişkileri olan Kürtlerin, direnişçilerin hedefi olması gerekirdi. Hâlbuki söylenen neydi? Direnişçiler ABD'yle çatışıyordu ve dolayısıyla onun ortaklarıyla da mücadele ediyordu. Şiilerle çatışan Sünnilerin, Kürtlerle çatışmaması aslında Sünnilerin arkasında da ABD vardır anlamına geliyor. Buradan şu sonuç çıkıyor: Kürtlerle Şiiler birleştirilecek ve bu grup Sünnilerle karşı karşıya getirilerek ortaya bir mezhep çatışması sunulacaktır. Proje budur. Bu tabii Kürtlerle Şiilerle aynı tarafa çekmekle mümkündür.

Ayrıca bugüne kadar ABD, PKK'ya karşı hiçbir önlem almamıştır. Silahlı bir çatışmaya girmese bile onlara lojistik destek sağlamıştır. Öyle anlaşılıyor ki ABD, Kürtlerin PKK kanadını bu çatışmada kullanmak istiyor. Buna ilaveten İran'ın güneybatısında Kürtlerin yaşadığı yerde küçük bir PKK grubu oluşturulduğu ve bunların İran'la çatıştığı gelen haberler arasındadır. Bu çatışmaların giderek yoğunlaşması beklenir.

169

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *Tayyip Erdoğan, Saddam Hüseyin asıldıktan sonra, "Bizim için artık Irak, Avrupa Birliği'nin önüne geçmiştir" dedi. Size göre Erdoğan haklı mı ?*

Avrupa Birliği AK Parti hükümeti için en önemli hedefti. Şimdi ise Irak'ta gelişmelerin daha ön plana çıktığını söylüyor. Bu, Irak'ın öneminin artmasından kaynaklanmıyor, Avrupa'nın öneminin kaybolmasından kaynaklanıyor. Yoksa şu anda Irak'ta -Saddam Hüseyin'in idamından başka- yeni bir gerilim ya da gelişme yok.

• *Avrupa 80 yıllık bir hedefimiz ve devlet politikası. Ne zaman unuttuk Avrupa'yı?*

Demek ki o amaç artık bitti. Türkiye'nin bu amacına -Avrupa Birliği -ulaşamayacağını birçok kereler söyledik. Şunu hemen söylemek istiyorum: Türkiye çelişkili bir politika izliyordu, çünkü küreselcilik bölgeselcilikle uyuşamaz. Yani aynı anda hem küresel bir güç hem de bölgesel bir güç olamazsınız. Türkiye bir yandan küresel bir oyuncu olmak istediğini söylüyor, öte yandan da bölgesel ittifaklar içinde olabileceğini söylüyordu. Sonuç olarak bunlardan birini tercih etmesi mukadderdir. Bana göre de Avrupa Birliği sahneyi terk edecekti ve etti. Tüm bunlar da gösteriyor ki, AK Parti değişiyor.

• *Bundan sonra yakın gelecekte nasıl bir Ortadoğu bekliyorsunuz?*

Enerji üreten ülkelerin mümkün olduğunca küçük parçalara ayrılacağı ve kendi başlarına hareket edecek kadar güçlü olmalarının önüne geçilecektir. Ayrıca yine buradaki ülkelerin Avrupa ve Çin'le ittifak yapmalarının önüne geçilecektir. Irak mutlaka parçalanacaktır. Türkiye'nin konumu ise bu ülkelerin bekçisi ya da koruyucusu olması konumundadır.

170

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

• *Bush'un açıkladığı yeni Irak stratejisi ve Türkiye'nin tavrıyla ilgili neler söyleyeceksiniz?*

2006 da sizin yeni baskısını yaptığınız "Yeni Dünya Düzeninde sorduğunuz, "Irak operasyonu neden yapıldı" sorusuna, "Biz 11 Eylül¹ den sonraki analizlerimizde istikametin Ortadoğu olduğunu söyledik biliyorsunuz. Bu analizlerimizde şöyle bir tablo çizmiştik. ABD iki denizi kontrol edecektir. Biri Fars Körfezi, diğeri Kızıl Deniz. Ve 11 Eylül'den sonra ilk etap olarak da Irak'ın olacağını öngörmüştük" cevabını vermiştim.

Bugün ABD'nin hazırlayacağı herhangi bir plan, bir strateji değişikliğinden çok taktik belirleme olarak kabul edilebilir ve ABD'nin ana hedeflerinde bir değişiklik olduğunu gösteren herhangi bir ipucu yoktur. Bu nedenle Kızıl Deniz'in Batı sahillerindeki gelişmeler bu ana hedeflerin bir parçası sayılmalıdır.

Irak'ı tek başına analiz etmek ve oradaki gelişmelere bakarak sonuçlar çıkarmak bizi yanlış bir yola sürükler. Yeni Bush planı da bu genel planın bir parçası olarak değerlendirilmelidir. ABD bölgede enerji açısından tek başına hareket edecek ve dengeleri değiştirecek bir ülkenin kalmasını istememektedir. Bu amaca ulaşmanın en emin yolu, petrol zengini bölgelerin kolay kontrol edilebilecek parçalara ayrılmasıdır. Böylece küçük birimlerin davranışları tüketici konumunda olan ve yeni bir güç odağı olabilecek ülkelerin, yani Avrupa ve Çin'in ihtiyacını karşılayamayacak ve kontrol ABD'nin elinde olacaktır.

Bu çerçevede Irak planı başarıyla sonuçlanmak üzeredir ve bu ülke ikiye bölünecektir. Bazıları bunu üç parça olarak öngörmekte olsalar bile ben Kürtlerle Sünniler'in, Şiiler'e karşı ortak bir cephede birleştirileceklerini düşünüyorum.

Irak mezhep farklılıkları nedeniyle bölünürken bu model İran için Şiilik temelinde bir bütünleşme yaratır. Bölgedeki operasyonun ikinci aşamasında bu modelin terk edilmesi ve ırk te-

171

YENİ ORTADOĞU HARİTASI

meline dayalı bir ayrışma politikasının benimsenmesi beklenir. Bu operasyonun hedefi İran olabilir.

Türkiye çatışmanın ırk temeline dayandırılacağı aşamada ciddi sorunlarla karşılaşabilir. Eğer genel olarak yaratılacak olan ortamdan etkilenir ve genel akıma kapılırsa iç ve dış sorunları büyük boyutlara ulaşır. Türkiye'nin yeni dış politika stratejisi ideolojik olmayan, ırk ve din temeline dayalı çatışmaların dışında ve üstünde belirlenmelidir.

Bush'un yeni Irak planı aslında bölgesel stratejisinin ipuçlarını içermekte ve yeni hedefin İran olacağına işaret etmektedir. Kızıl Deniz'in Batı yakasının da yeni bir hareket alanı olması sürpriz sayılmamalıdır. Türkiye sadece kendi çıkarlarını kollayan, bölgedeki gelişmeleri bu açıdan değerlendiren bir tavır sergilerse bu amacına da ulaşamaz. Söylemlerimizde ırk ve dine dayalı bir amacımız olmadığını, bölgedeki dengeleri gözetken bir yaklaşım içinde olduğumuzu söylemeli ve özellikle bölge halkları düzeyinde düşmanlık yaratacak bir tavır sergilememeliyiz. Türkiye tarihi bir sınavdan geçmekte ancak onu başarıyla sonuçlandıracak imkânlara sahiptir.

YENİ DÜNYA DÜZENİ **MAHİR KAYNAK**

MAHİR KAYNAK

11 Eylül olayının perde arkasında Amerikan derin devleti mi var?

ABD'nin Afganistan ve Irak operasyonlarındaki gerçek amacı neydi ve nasıl oldu da ABD hiçbir güçlükle karşılaşmadan Irak'ı işgal etti?

Söylenildiği gibi ABD ve İngiltere Irak'ta batağa mı saplandı yoksa bu da başka bir planın aşaması mı?

İsrail tüm bu karmaşadan nasıl bir sonuçla çıkmak istiyor?

Yeni Ortadoğu haritasıyla yeni dünya düzeni kuruldu mu? Yeni dünya düzeni nasıl bir ekonomik yapıyı model alıyor?

Dünya bir tarafta ABD ve Avrupa Birliği, diğer tarafta Rusya ve Çin diye bloklara mı ayrılıyor?

Türkiye'nin yeni Ortadoğu haritası ve yeni dünya düzeninde yeri neresi?

Sıra dışı bir akıl yürütme, kusursuz bir mantıkla aklınızı kurcalayan tüm bu sorulara ünlü stratejist Mahir Kaynak cevap veriyor.

172

BÜYÜK ORTADOĞU PROJESİ

İSRAİL'İN İMPARATORLUK PLANI

HASAN ŞAFAK

"ABD'nin Büyük Ortadoğu Projesindeki temel amacı neydi?

Türkiye'nin bu projede yeri neresi?

İsrail küresel imparatorluğunu mu kuruyor?

Bu kitap Büyük Ortadoğu Projesi'nin tüm maksatlarını, iktisadi, siyasi ve dini taraflarını tespit ve tahlil etmiştir.

Gelecekte memleketimizi bekleyen tehlikeler ve ABD, İsrail ile Türkiye arasında meydana gelebilecek ihtilaflar, işen haritalar ve Büyük Sa-vaş.

Yakın zamanda meydana gelebilecek büyük olayların arka planını bu kitapta bulacaksınız.

NEO-CONLARIN SONU

"YOL AYRIMINDAKİ AMERİKA"

FRANCİS FUKUYAMA

"Devlet İnşası" kitabında 21. yüzyılda dünya düzeni ve yönetim konularını inceleyen Francis Fukuyama bu kez de kendisinin de içinde olduğu neo-con düşüncüyü sorguluyor. Fukuyama, Bush yönetiminin Irak işgalini yönetme konusunda başarısız olduğunu ve önleyici savaş doktrinini dış politikanın mihenk taşı haline getirerek yanlış bir iş yaptığını söylüyor. Buna ek olarak, "iyiliksever hegemonya" uygulamasına verilen küresel tepkiyi son derece yanlış değerlendirdiğini ve Irak'ta başan-r demokratik hükümetin kurulurken içerdiği zorlukları gerektiği

gibi değerlendirmeyerek büyük ölçekli sosyal mühendisliğin zorluklarının farkına varamadığı eleştirisi getiriyor.

Yazar buradan hareketle de 1930'lardan başlayarak neo-con düşünceyle ilgili tarihi bir perspektif sunarak Bush yönetiminin neo-con düşüncenin mirasının yanlış yorumlandığını ve Amerikan gücünün tüm dünyada yanlış kullanıldığına vurgu yapıyor.

"Francis Fukuyama Amerika'nın dünya meselelerindeki yeri ve rolü hakkındaki neo-con görüşü ve bu görüşün ne derecede aşırıya kaçtığı konusunda en anlaşılır ve bilgilendirici açıklamayı sunuyor. Amerika'nın gücünün sınırlarının daha fazla farkında olan, orduya daha az bağımlı ve diğer ülkelerin çıkarlarına ve görüşlerine, ayrıca ortaya çıkmakta olan uluslararası normlara ve kurumlara daha saygılı bir Amerikan dış politikasını etkileyici biçimde savunuyor."

Nathan Glazer / Harvard Üniversitesi